

UNDERSØGELSE AF ELEKTRONISK MUSIK I DANMARK 2017

FORORD

I 2015 gik Foreningen Strøm og Fonden Roskilde Festival sammen om den første del af en tre-faset undersøgelse, som skal afdække den elektroniske musik i Danmark. Undersøgelsen skal skaffe viden og fakta om den danske elektroniske genres karakteristika, behov og udfordringer, så genren kan synliggøres og støttes bedst muligt. En sådan undersøgelse har ikke tidligere været udført.

Dansk elektronisk musik er i en rivende udvikling med en stærk og levende scene og en stor talentmasse af både nye og etablerede artister. Genren er præget af stort entreprenørskab og gør-det-selv-kultur (herefter benævnt 'DIY' for 'do-it-yourself'), som har løftet genren betragteligt.

I længere tid har der dog været et behov for videndeling og rådgivning indenfor den elektroniske musik. Genrens DIY-mentalitet ligner ikke de større og mere kommercielle musikgenrers forretningsmodeller, og det gør det svært at opbygge samarbejder med større aktører i dansk musikliv. De øvrige musikgenrers interesser dækkes af brancheforeninger og genreorganisationer, mens elektronisk musik i mindre grad eller slet ikke er organiseret og kun i ringe grad modtager økonomisk støtte, sammenligner man med de andre genrer. For at nærme sig en mere professionel og samlet genre er der derfor brug for en længerevarende strategi og indsats.

For at kunne tilrettelægge en sådan strategi og indsats kræves der grundlæggende viden og fakta om den elektroniske genre i Danmark, og hvilke behov og udfordringer genren står overfor lige nu, og netop det er formålet med denne undersøgelse.

Undersøgelsen er initieret af Foreningen Strøm og Fonden Roskilde Festival og ledet af ph.d. Ingeborg Okkels sammen med resten af undersøgelsesteamet, direktør Frederik Birket-Smith fra Foreningen Strøm og musikprogramlægger Thomas Jepsen fra Roskilde Festival.

Undersøgelsesteamet vil gerne takke følgende bidragydere, uden hvis støtte denne første landsdækkende undersøgelse af elektronisk musik i Danmark ikke var blevet til noget:

Københavns Musikudvalg

ROSA

ROSA - Dansk Rock Samråd

DKF - Dansk Komponist Forening

DPA - Danske Populære Autorer

DJBFA / Komponister og Sangskrivere

MUSIK
FORLÆGGERNE

DMFF - Musikforlæggerne i Danmark

DAF - Dansk Artist Forbund

DMF - Dansk Musiker Forbund

midt
regionmidtjylland

Region Midtjylland

Undersøgelsesteamet vil gerne takke undersøgelsesassistent Lyra Lauge for assistance i forbindelse med undersøgelsen, kommunikationsmedarbejdere Mads Bjerregaard, Theodor Clausen, Eva Laksø og Anders Hjortkær for PR og lancering af spørgeskemaundersøgelsen og debatsessions undervejs i undersøgelsen, Per Beck Hansen for grafik og layout, Jonas Klügel for visualisering af grafisk data, Henriette Moos for rådgivning og korrekturlæsning, Nina Saurland for korrekturlæsning, Kristoffer Bredahl og Silja Heilmann for hjælp i forbindelse med statistik.

Undersøgelsesteamet takker desuden Lydens Hus i København, Slagteriet i Odense og Promus, Radar og Spark Festival i Aarhus, som villigt lod os holde debatsessions: Uden jeres hjælp og husly havde vi næppe fået miljøet i tale på samme gode og engagerede måde. Og også en stor tak til Jolene i København og Tape i Aarhus for at huse lanceringen af rapporten.

Og sidst, men ikke mindst, skal der lyde en stor tak til alle deltagere og folk, som har bidraget til debatter, spørgeskemaundersøgelser, kommentarer og feedback, interviews og meget mere. Uden jer var der ingen undersøgelse.

Med venlig hilsen

Ingeborg Okkels
Undersøgelsesansvarlig

Undersøgelse af elektronisk musik i Danmark – Foreningen Strøm/Fonden Roskilde Festival

København 14. september 2017

© Foreningen Strøm & Fonden Roskilde Festival 2017

DANSK RESUMÉ/ENGLISH ABSTRACT

Dansk resumé

I alt deltog 1.653 respondenter i den landsdækkende spørgeskemaundersøgelse om elektronisk musik i Danmark. Den typiske respondent i undersøgelsen er en 29-årig mand, bosiddende i København med en gymnasial eller videregående uddannelse bag sig. Han debuterede som aktør i det elektroniske musikmiljø som 19-årig.

På landsplan er 88 % af respondenterne mænd og 12 % kvinder (1.419 mænd og 196 kvinder). Ud af de i alt 1.653 respondenter er 54 % bosiddende i Hovedstaden, 15 % i Midtjylland, 15 % i Syddanmark, 10 % i Sjælland og slutteligt 5 % i Nordjylland. Lidt under halvdelen af respondenterne bor i København (758), herefter i Aarhus (143) og så i Odense (85). Resten fordeler sig i de større byer for til sidst at sprede sig ud på mindre byer jævnt fordelt over hele landet. 30 % af respondenterne har en gymnasie- eller hf-uddannelse bag sig og 28 % en lang videregående uddannelse bag sig. Den typiske respondent har således enten en studentereksamen eller en bachelor- eller kandidatgrad.

De fem mest spillede subgenrer inden for elektronisk musik i Danmark er (i nævnte rækkefølge): elektronisk musik, house, techno, ambient og electronica. Dansk elektronisk musik dækker over i alt 166 forskellige subgenrer.

På landsplan lå 75 % af respondenternes aktiviteter i 2015 mest i Danmark. De tre mest aktive byer i Danmark var i 2015 København, Aarhus og Aalborg. I alt blev 157 byer nævnt, hvilket svarer til hver 7. by i Danmark. Elektronisk musik er således jævnt repræsenteret over det ganske land med særlige kraftcentre i hovedstæderne: København, Aarhus og Aalborg. De tre byer i udlandet, hvor respondenterne var mest aktive i 2015 var: Berlin, London og Hamborg. I alt blev 193 udenlandske byer nævnt, hvoraf størstedelen ligger i Europa.

Spillesteder, som præsenterer dansk elektronisk musik, ligger hovedsageligt i København og Aarhus, hvorimod festivaler er spredt udover hele Danmark. Spillesteder og festivaler i udlandet, som præsenterer dansk elektronisk musik, ligger hovedsageligt i Europa; de fleste af spillestederne i Tyskland, Sverige og England, og de fleste af festivalerne i Holland, Tyskland og Kroatien. Danske pladeselskaber, som udgiver elektronisk musik, ligger hovedsageligt i København. Udenlandske pladeselskaber, som udgiver dansk elektronisk musik, ligger hovedsageligt i Holland, Tyskland og England.

Den typiske respondent har i gennemsnit to forskellige 'kasketter' på i det elektroniske musikmiljø. Det vil sige, varetager to forskellige arbejdsfunktioner på samme tid, for eksempel artist og arrangør. 65 % af respondenterne arbejder som artister, 14 % som arrangører og 7 % er studerende.

I det danske elektroniske musikmiljø går PR og promotion først og fremmest gennem sociale medier. Herefter gennem annoncering via spillesteder, pladeselskaber og i tidsskrifter og dernæst gennem traditionelle medier, som aviser, radio, tv m.m. De traditionelle mediers lave placering som PR-kanal

kan være en forklaring på den elektroniske musiks generelle usynlighed i det offentlige medie billede. En del af aktørerne benytter sig også af plakater, flyers og mund-til-mund-metoden sammen med gratis digitale beskedsystemer som SMS, email-lister, lukkede FB-grupper og nyhedsbreve. Kun ganske få har en manager eller bruger et PR-bureau.

Respondenterne tjener størstedelen af deres penge på honorar og selvstændig virksomhed, ofte kombineret med en fastansættelse, da det er svært at leve af musikken alene. Økonomisk støtte fra offentlig såvel som privat og kommerciel side er minimal.

Den største udfordring for det danske elektroniske musikmiljø er, at musikgenren er overset i den danske offentlighed; i fonde, medier, spillesteder, festivaler osv. Løsninger kunne være dels at øge den elektroniske musiks synlighed og anerkendelse gennem bedre formidling og dels at lette adgangen til fondsstøtte og skabe bedre forhold for den elektroniske musiks aktører.

En anden udfordring for elektronisk musik er, at den har et dårligt ry, og at den er fragmenteret både som musikgenre og som miljø. Løsninger kunne være dels at skabe større åbenhed og transparens i miljøet og dels at oprette fælles platforme i miljøet både nationalt som lokalt.

En tredje udfordring for det danske elektroniske musikmiljø er, at musikken ikke har nogen særlig international profil og dermed fremstår ukendt også i udlandet. En løsning kunne være at skabe brobygning med udenlandske scener.

På lokalt plan, og især uden for København, slås de lokale elektroniske musikmiljøer med lave publikumstal. Dette skyldes, at byerne ikke er lige så store som København, og derfor ikke har det samme potentielle publikumsgrundlag at trække på, hvilket gør det svært at opretholde driften af for eksempel et spillested. Desuden trækker København ofte de dygtigste aktører til sig, hvorved det lokale elektroniske musikmiljø 'tømmes' for talenter. Løsninger kunne her være at skyde ekstra PR i de lokale artister og 'brande' miljøets særlige lokale sound og lyd og holde særlige subgenre-fokuserede aftener fast hver måned (for eksempel 'techno-aften' eller 'house-aften') for at tiltrække et fast publikum. Og, sidst men ikke mindst, gå udenom København og invitere internationale artister direkte ind på de lokale scener.

English abstract

1,653 respondents took part in the survey on electronic music in Denmark. The typical respondent is a 29-year old male, residing in Copenhagen with either a high school or university education. He made his debut in the electronic music community at nineteen years old.

Nationally, 88 % of respondents are male and 12 % are female (1,419 men, 196 women). 54 % of respondents reside in Region Hovedstaden, 15 % in Midtjylland, 15 % in Syddanmark, 10 % in Sjælland and 5 % in Nordjylland. A little less than half of the respondents live in Copenhagen (758), 143 live in Aarhus, and 85 live in Odense. The remaining respondents are spread across the rest of Denmark, in both larger and smaller cities. 30 % of the respondents have graduated from high school, and 28 % holds a bachelor or a master's degree.

The five subgenres that the most respondents report working with are electronic music, house, techno, ambient, and electronica. A total of 166 subgenres have been reported by respondents during the survey.

75 % of the respondents' activity in 2015 took place in Denmark. The three most commonly reported activity hubs were Copenhagen, Aarhus and Aalborg. 157 cities in total were mentioned as being an activity hub, which is every seventh city in Denmark. Activity hubs were defined as the three cities most of the respondent's activity took place in. That means electronic music is spread relatively evenly throughout the country, with activity centered around Copenhagen, Aarhus and Aalborg. The three cities outside of Denmark where the respondents reported the most activity in were Berlin, London, and Hamburg. 193 international cities were mentioned, with the majority being in Europe.

Live music venues presenting Danish electronic music can mainly be found in Copenhagen and Aarhus, whereas festivals presenting Danish electronic music are spread all over Denmark. International live music venues and festivals presenting Danish electronic music are generally European; most venues are in Germany, Sweden, and England, and most festivals are in the Netherlands, Germany and Croatia. Danish record labels releasing electronic music are mainly in Copenhagen. International record labels that release Danish electronic music are mainly in the Netherlands, Germany and England.

The typical respondent generally occupy two different roles in electronic music; for example working both as an artist and as an event organizer. 65 % of respondents report working as artists, 14 % as bookers and managers, and 7 % are students.

In Danish electronic music, PR is primarily carried out via social media. Promotion through venues and through traditional media like newspapers, radio, television, et cetera is employed secondarily. The infrequent usage of traditional media outlets can possibly be attributed to electronic music's general invisibility in Danish media. Some respondents also used posters, flyers, word of mouth methods, text messaging, email lists, closed Facebook groups and newsletters. Few respondents reported having a manager or using a public relations agency.

Respondents generate most of their income in one off-fees and freelance work, often combined with employment in areas outside of electronic music. Very few respondents receive financial support from public and private funding programmes or use commercial sponsorships. A large part of the electronic music community runs on unpaid labour.

The biggest challenge for Danish electronic music is the genre's invisibility in the public domain (funding, media, venues, festivals etc.). A partial solution could be raising awareness and pushing for acknowledgment through more effective communication. Another could be furthering access to funding programmes and creating better conditions for the electronic music community.

Another obstacle is the genre's poor reputation, as well as its fragmentation – musically as well as socially. Solutions could be pushing for more inclusion and transparency in the community, and creating common discussion platforms nationally as well as locally.

A third challenge for the Danish electronic music community is that its music lacks international acclaim, and therefore lacks attention internationally. A solution could be strengthening connections to electronic music communities abroad.

Locally, and especially outside of Copenhagen, electronic music communities struggle with generally having small amounts of concert attendees. This is partially due to the smaller sizes of the cities, which reduces the amount of potential audience members, making it more difficult to establish, for example, venues. Furthermore, the most successful musicians and their industry associates typically move to Copenhagen, creating a "brain drain" effect, to the detriment of local communities. Solutions could be emphasizing the PR process for local artists, consciously branding local communities' special sound and identity, staging monthly repeated subgenre focused events to attract and withhold local crowds, and bringing international acts directly to smaller cities outside of Copenhagen.

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. Formål og metode.....	15
1.1. Formål.....	16
1.2. Rapportens opbygning.....	16
1.3. Hvem kan bruge rapporten?.....	17
1.4. Projektet: Undersøgelse af elektronisk musik i Danmark.....	18
1.5. Metodedesign.....	19
1.6. Debatsessions.....	22
1.7. Tre profil-interviews.....	23
1.8. Metodiske overvejelser om overgangen fra fase 1 til fase 2 og 3.....	23
1.9. Metodiske overvejelser om databehandling af fase 2-spørgeskemaundersøgelsernes resultater.....	24
1.10. Metodiske overvejelser om regionsbenævnelser.....	27
2. Hvem er miljøets aktører?	
Demografisk data: alder, køn, bopæl m.m.....	29
2.1. Alder.....	31
2.2. Kønsfordeling.....	33
2.3. Fordeling af respondenter regionalt.....	35
2.4. By (bopæl).....	37
2.5. Uddannelse.....	41
2.6. Aktivitet i det elektroniske musikmiljø 2015 og 2016.....	42
2.7. Debutalder som aktør.....	45
3. Hvilken slags musik arbejder aktørerne med?	
Dansk elektronisk musiks subgenrer.....	47
3.1. Subgenrer.....	49
3.2. Kommentarfeltet "Andet".....	50
3.3. Genrefordeling regionalt.....	55
4. Hvor aktive er aktørerne i ind- og udland?	
Geografisk data for udbredelse.....	57
4.1. Aktivitet i ind- og udland.....	59
4.2. Byer med høj aktivitet i Danmark.....	61
4.3. Byer med høj aktivitet i udlandet/Europa.....	65
5. Hvilke spillesteder, festivaler, pladeselskaber og medier m.m. dækker dansk elektronisk musik?	
Kortlægning af miljøets større aktører.....	67
5.1. Oversigt over større aktører.....	69
5.2. Spillesteder.....	71
5.3. Festivaler.....	75
5.4. Sammenligning mellem spillesteder og festivaler i Danmark.....	81
5.5. Pladeselskaber.....	83
5.6. Medier.....	87
5.7. Pop-up-arrangementer, private arrangementer, arrangører og andre.....	89
6. Hvordan arbejder aktørerne	
Arbejdsfunktioner i miljøet.....	95

6.1. Arbejdsfunktioner i miljøet.....	97
6.2. Arbejdsfunktioner på landsplan og regionalt.....	97
6.3. Hyppigste kombinationer af arbejdsfunktioner i det danske elektroniske musikmiljø.....	100
7. Hvor mange når aktørerne ud til?	
Publikumstal.....	103
7.1. Publikumstal.....	105
8. Hvordan når aktørerne ud til deres publikum?	
PR-kanaler.....	109
8.1. PR-kanaler.....	111
8.2. PR-kanaler nationalt og regionalt.....	111
9. Hvor tjener aktørerne deres penge?	
Indtægtsområder/markedsanalyse.....	113
9.1. Typer af indtægtsområder.....	115
9.2. Antal indtægtsområder per aktør.....	117
9.3. De mest indbringende indtægtsområder.....	121
9.4. Sammenligning mellem generel indtægt og mest indbringende indtægt inden for indtægtsområderne.....	121
9.5. Regional fordeling af indtægtsområder med mest indbringende indtægt.....	123
10. Hvilke problemer slås aktørerne med generelt?	
Behov og udfordringer.....	125
10.1. Udfordringer og løsninger i miljøet.....	128
10.2. Udfordringer.....	129
10.3. Løsninger.....	137
10.4. Sammenhænge mellem udfordringer og løsninger.....	145
11. Hvilke problemer slås aktørerne med lokalt?	
Resultater fra seks lokale debatsessions om miljøets aktuelle tilstand.....	149
11.1. Resultater fra seks lokale debatsession om miljøets aktuelle tilstand.....	150
11.2. Debatsession #1 – 7. marts 2016 i København, Lydens Hus.....	152
11.3. Debatsession #2 – 11. april 2016 i København, Lydens Hus.....	152
11.4. Debatsession #3 – 28. november 2016 i Aarhus, på Promus.....	153
11.5. Debatsession #4 – 12. december 2016 i København, Lydens Hus.....	153
11.6. Debatsession #5 – 15. maj 2017 i Odense på Slagteriet.....	154
11.7. Debatsession #6 – 26. Maj 2017 i Aarhus under SPARK festival.....	154
11.8. Opsummering.....	155
11.9. Bidrag fra de seks debatsessions.....	159
12. Hvad mener nøgleaktører om det elektroniske musikmiljø i Danmark?	
Tre profil-interviews med nøgleaktører i miljøet.....	161
12.1. Tre profil-interviews med nøgleaktører i miljøet.....	162
12.2. Interview med SØS Gunver Ryberg – 20. marts 2017.....	164
12.3. Interview med Natal Zaks – 31. januar 2017.....	172
12.4. Interview med Kenneth Bager – 21. februar 2017.....	182
13. Perspektivering.....	189

13.1. Undersøgelsen.....	190
13.2. Debatsessions	190
13.3. De tre profil-interviews	191
13.4. Databasen.....	191
13.5. Elektronisk Musik Danmark – ny forening.....	191
13.6. Elektronisk Musik Jylland – nyt netværk.....	191
14. Bilag	
Spørgeskema fase 2	193

1. FORMÅL OG METODE

1.1. Formål

Formålet med undersøgelsen er blandt andet at skaffe viden og fakta om den elektroniske musik i Danmark således, at den elektroniske musik bedst muligt kan støttes og synliggøres fremover. Undersøgelsen skal skaffe viden og fakta om:

- fakta og tal om aktørerne i miljøet (demografi, geografisk udbredelse m.m.)
- dansk elektronisk musiks genre, karakteristika og miljøets DIY-kultur
- aktivitetsniveau i ind-/udland
- koncerter, events m.m. nationalt/internationalt, oprettelse af database
- arbejdsområder og forretningsmodeller
- publikumstal og PR
- indtægtsområder
- behov og udfordringer

1.2. Rapportens opbygning

Rapporten indledes af et kapitel om undersøgelsens formål og metode efterfulgt af en præsentation af undersøgelsens resultater, hvorefter den afsluttes med en opsamling i form af et 'abstract' på dansk og et på engelsk og et kapitel om fremtidige perspektiver ved en videreførelse af undersøgelsen.

Undersøgelsen ser primært på forskelle og ligheder ved at sammenligne data fra de fem regioner i Danmark og sammenholde disse tal med de overordnede nationale tal. Disse kvantitative data suppleres og perspektiveres gennem kvalitative data fra undersøgelsen indsamlet i form af kommentarer, debatsessions og portrætinterviews af nøgleaktører i det elektroniske musikmiljø.

Rapporten består af selvstændige kapitler, som dels præsenterer data og resultater fra undersøgelsen, dels sammenligner og diskuterer disse data. I de kapitler, hvor undersøgelsens resultater præsenteres, er overskrifterne formuleret som spørgsmål for at lette overblikket:

1. Formål og metode
2. Hvem er miljøets aktører? – demografisk data: alder, køn, bopæl m.m.
3. Hvilken slags musik arbejder aktørerne med? – dansk elektronisk musiks subgenrer
4. Hvor aktive er aktørerne i ind- og udland? – geografisk data for udbredelse
5. Hvilke spillesteder, festivaler, pladeselskaber og medier m.m. dækker dansk elektronisk musik? – kortlægning af miljøets aktører
6. Hvordan arbejder aktørerne? – arbejdsfunktioner i miljøet
7. Hvor mange når aktørerne ud til? – publikumstal
8. Hvordan når aktørerne ud til deres publikum? – PR-kanaler

9. Hvor tjener aktørerne deres penge? – indtægtsområder/ markedsanalyse
10. Hvilke problemer slås aktørerne med generelt? – behov og udfordringer
11. Hvilke problemer slås aktørerne med lokalt? – resultater fra seks lokale debatsessions om miljøets aktuelle tilstand
12. Hvad mener nøgleaktører om det elektroniske musikmiljø i Danmark? – tre profil-interviews med nøgleaktører i miljøet
13. Opsamling – dansk/engelsk abstract
14. Perspektivering

Rapporten er sat med fonten Juli Sans og indeholder, udover tabeller, også 'infographics', som er grafiske illustrationer af de vigtigste data i undersøgelsen. Grafikken benytter sig af en farveskala for prioriteret rækkefølge: fra undersøgelsens gule farve over Roskilde festivalens orange farve til en lilla komplementærfarve og en afsluttende gråskala.

1.3. Hvem kan bruge rapporten?

Undersøgelsen af elektronisk musik i Danmark vil i samlet form kunne bruges til:

1. At få samlet og synliggjort den elektroniske genres karakteristika, størrelse, omsætning i dansk musikliv
2. At få styrket forståelsen for genrens særlige kunstneriske særkender og kvaliteter, forretningsmodeller, DIY-kultur, publikumskultur og mentalitet
3. At få styrket miljøet ud fra de behov og ønsker, som undersøgelsens respondenter og miljøet selv har fremhævet og efterspurgt gennem en række debatsessions

Det elektroniske musikmiljø selv kan bruge kortlægning og tal som argument for mere statskommunal- og fondsstøtte ved f.eks. at pege på hvilke områder og regioner i landet, der har brug for en øget indsats på det elektroniske musikområde; pege på hvordan disse områder bedst kan støttes gennem blandt andet støtte til lokale arrangører, et nyt spillested eller en platform for miljøet. Faktorer som beviseligt er med til at skabe et særligt aktivt elektronisk musikmiljø i en by eller region. Og sidst men ikke mindst pege på, hvad en sådan indsats vil føre med sig lokalt som nationalt.

Og så kan det elektroniske musikmiljø blive klogere på sig selv; dets genremæssige bredde og diversitet, positive og negative sider ved miljøets DIY-kultur, udfordringer og muligheder, og få et par gode råd med på vejen fra nye såvel som garvede i miljøet.

Kommunale kulturinstanser kan bruge kortlægning og tal i denne rapport til at danne sig et overblik over det elektroniske musikmiljøes særlige identitet og karaktertræk, hvordan de arbejder, hvordan de laver PR og, hvordan DIY-kulturen rent konkret kommer til udtryk i det elektroniske musikmiljø. Sidst men ikke mindst kan de få indsigt i, hvilke udfordringer og behov det elektroniske musikmiljø i Danmark står overfor lige nu, og hvilke løsninger de selv ser, og hvilke kommunerne kunne være med til at løfte for dem.

Offentlige medier kan få et indblik i en undergrundskultur, som tiltrækker et stort publikum til deres arrangementer og festivaler, men som synes nærmest usynlig i det offentlige mediebillede. Denne rapport giver indblik i, hvorfor det ser sådan ud, og hvad der eventuelt ville kunne gøres for at rette op på det gennem svar fra spørgeskemaundersøgelsen og efterfølgende 6 debatsessions rundt om i landet.

Støtteinstanser som for eksempel private fonde, offentlige puljer og kommercielle sponsorer kan få indblik i, hvad det er for problemer dansk elektronisk musik slås med, når de skal søge støtte til arrangementer, musikudgivelser, events og meget mere; og hvilke løsninger de selv ser for et bedre samarbejde med disse instanser.

1.4. Projektet: Undersøgelse af elektronisk musik i Danmark

Undersøgelsen af elektronisk musik i Danmark er forløbet i tre faser fra december 2015 - juni 2017:

- Fase 1: Pilotundersøgelse med 30 udvalgte nøgleaktører (december 2015 - april 2016)
- Fase 2 Undersøgelse af hele landet (august 2016 - januar 2017)
- Fase 3: Udfærdigelse af rapport (februar - juni 2017)

1.4.1. Fase 1: pilotundersøgelse af elektronisk musik i Danmark

Fase 1: Pilotundersøgelse med punktnedslag i miljøet (30 udvalgte nøgleaktører), som skulle give et øjebliksbillede af dansk elektronisk musik. De 30 nøgleaktører blev udvalgt af 6 nøgleorganisationer i det elektroniske musikmiljø: Culture Box, ROSA, SNYK, P6 Beat, Strøm Festival og Roskilde Festival for at sikre diversitet i bredde og sammensætning.

Fase 1 bestod dels af en spørgeskemaundersøgelse (udsendelse januar 2016). Dels af to debatsessions i København (marts og april 2016), hvor det elektroniske musikmiljø blev inviteret til at diskutere resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen og sikre spørgsmålenes relevans.

Fase 1 blev afsluttet af en delrapport over undersøgelsens resultater.

1.4.2. Fase 2: landsdækkende undersøgelse af elektronisk musik i

Danmark

Fase 2 trak på metode, konklusioner og data m.v. fra pilotundersøgelsen i fase 1 og udvidede undersøgelsens geografiske skala til hele landet med en landsdækkende spørgeskemaundersøgelse blandt den elektroniske musiks aktører (20. september – 17. oktober 2016). På baggrund af resultaterne fra den nu landsdækkende spørgeskemaundersøgelse, blev en database over festivaler, spillesteder, medier m.m. i det elektroniske musikmiljø opbygget.

Resultaterne fra undersøgelsens fase 2 blev diskuteret på to debatsessions i Aarhus og København (november og december 2016) for at sikre fortsat relevans.

1.4.3. Fase 3: Udfærdigelse af rapport

Fase 3 bestod af hovedsageligt af databehandling af indkomne data og udformning og færdiggørelse af rapport over undersøgelsen. For at sikre fortsat relevans med en bedre geografisk spredning blev de sidste to debatsessions afholdt i Odense og Aarhus (begge i maj 2017). Som supplement til de i alt 6 debatsessions, blev tre nøgleaktører i miljøet interviewet for at perspektivere resultaterne fra debatsessions yderligere.

Med svar fra en nu landsdækkende skare af elektroniske aktører blev det muligt at stille spørgsmål til hele det danske elektroniske musikmiljø og på den måde danne et mere dækkende billede af den elektroniske musikscenes: 1) størrelse og udbredelse i Danmark og 2) karaktertræk, behov og udfordringer.

Undersøgelsen dækker alle fem regioner: Hovedstaden, Sjælland, Syddanmark, Midtjylland og Nordjylland, hvilket gav mulighed for at diskutere resultater på nationalt plan såvel som lokalt på tværs af regioner.

Fase 3 afsluttes med nærværende rapport over undersøgelsens resultater, som vil være offentligt tilgængelig.

1.5. Metodedesign

1.5.1. Spørgeskemaundersøgelsen

Et hovedaktiv i undersøgelsen har været den landsdækkende spørgeskemaundersøgelse, som har bidraget med undersøgelsens kvantitative data til kortlægning af det elektroniske musikmiljø i Danmark. Spørgeskemaundersøgelsens grundstruktur blev designet i fase 1, pilotundersøgelsen, og testet af 30 udvalgte nøgleaktører. Erfaringerne herfra blev overført på den landsdækkende spørgeskemaundersøgelse i fase 2 med enkelte småjusteringer.

1.5.2. Kriterier for deltagelse

Spørgeskemaundersøgelsen var åben for besvarelser i perioden tirsdag d. 20. september til søndag d. 23. oktober 2016 og var estimeret til at vare 12-15 minutter at besvare.

Da undersøgelsen rettede sig mod musikaktører i det elektroniske musikmiljø (ikke publikum) og indsamlede data for 2015, var der nogle kriterier for deltagelse:

1. Respondenterne skulle være aktive i det elektroniske musikmiljø i Danmark
2. Respondenterne skulle have haft aktiviteter inden for de seneste år

For at sikre at kriterierne blev opfyldt havde spørgeskemaet et testspørgsmål vedrørende dette: "Har du haft aktiviteter i det elektroniske musikmiljø i Danmark de to sidste år 2015 og 2016?" (Se afsnittet: ' Bilag: Spørgeskema - fase 2' nedenunder).

1.5.3. Indsamling af respondenter til den landsdækkende spørgeskemaundersøgelse

Undersøgelsens målgruppe – aktører i det elektroniske musikmiljø i Danmark – har ikke før været undersøgt, og undersøgelsen har derfor rent metodisk budt på nogle udfordringer i forbindelse med overhovedet at få fat på dette miljøes respondenter.

Da der ingen landsdækkende registre findes over aktører i det elektroniske musikmiljø i Danmark, har indsamlingen af respondenter i det elektroniske musikmiljø foregået dels gennem sociale medier ved at gøre opmærksom på undersøgelsen gennem Facebook og dels gennem 'netværks netværk' i miljøet.

1.5.4. Indsamling gennem PR-strategi på Facebook og personlig netværks netværk

Indsamlingsstrategien fulgte overordnet to spor: 1) en kampagne på de sociale medier for at nå bredt ud i miljøet og 2) gennem personlig henvendelse via email og telefonopkald til nøglepersoner i miljøet for at få dem til at trække i deres eget og venners netværk, og svare på spørgeskemaundersøgelsen.

Kontakterne blev fundet gennem internettet og via fælles brainstorm blandt undersøgelsesteamet, Foreningen Strøm og Fonden Roskilde Festival.

Da Facebook, belært af fase 1-pilotundersøgelsen, er miljøets foretrukne kommunikationsmedium, blev der brugt sponsorerede 'posts' gennem Facebook til at målrette synligheden og dermed udbredelsen af spørgeskemaundersøgelsen til undersøgelsens målgruppe - miljøets aktører. 'Posts' er Facebook-indlæg eller -annoncer, som mod betaling bliver mere synlige og således

kommer ud til flere end ikke-sponsorerede indlæg. Især to strategier havde stor betydning for denne del af PR-strategien.

For det første tog aktiviteten på sociale medier udgangspunkt i Facebook-siden "Undersøgelse af elektronisk musik i Danmark", som i starten af denne fase havde omtrent 500 Facebook-"likes". I første omgang var målet at få hovedparten af disse 500 Facebook-brugere til at besvare spørgeskemaet, da de med stor sandsynlighed var i målgruppen for undersøgelsen. Det blev gjort med sponsorerede opslag målrettet særligt dem, som havde et link som viste hen spørgeskemaundersøgelsen.

Den anden del af Facebook-strategien udsprang af den erkendelse, at de foregående debatsessions i fase 1-pilotundersøgelsen var blevet afholdt i København. De aktører, som umiddelbart viste interesse for undersøgelsen i fase 1, befandt sig derfor i København. For at få spredt budskabet til andre dele af landet, udover hovedstaden, blev der anvendt geografisk rettede 'posts', der, igennem interessefællesskab, søgte at ramme de relevante udøvere i alle kroge af landet.

Andet spor af indsamlingsstrategien –'netværks netværk' – lå på den personlige henvendelse til nøglepersoner – de såkaldte 'ambassadører' – i miljøet, som havde et stærkt lokalt, nationalt såvel som globalt netværk at trække i. Formålet med de personlige henvendelser var at forstærke den effekt, som Facebook-kampagnen på de sociale medier havde, og sikre, at undersøgelsen landede direkte i skødet på undersøgelsens målgruppe.

Udfordringen ved denne 'netværks netværk'-metode var selvfølgelig at få hele det elektroniske musikmiljø i Danmark med og ikke kun undersøgelsesteamets eget netværk, som primært var københavnerbaseret.

For at undgå at det blev til en "københavnundersøgelse", blev der lavet en kontaktoversigt med netværksaktører, som så vidt muligt dækkede hele landet geografisk og forskellige kategorier i det elektroniske musikmiljø.

Kkontaktoversigtens 679 nøgleaktører fordelte sig på følgende profiler:

- 218 ambassadører (nøgleartister og -arrangører kendt i miljøet og med et stort netværk)
- 44 medier (musikblade og -tidsskrifter, radiokanaler, blogs, hjemmesider, portaler m.m.)
- 51 uddannelsesinstitutioner (højskoler, daghøjskoler, universitetsuddannelser)
- 94 spillesteder, klubber og festivaler i miljøet
- 114 musikinstanser (branche- og genreorganisationer i dansk musikliv)
- 6 musik- og genreorganisationer (fra pilotundersøgelsen)
- 30 nøgleaktører (fra pilotundersøgelsen)
- 122 debatsession-deltagere fra debatsession 1 og 2 (fra pilotundersøgelsen)

Denne metode blev valgt af pragmatiske grunde, da aktørerne ikke er tilgængelige som population eller for undersøgerne. Som en rullende hvid snebold skulle spørgeskemaet på denne måde spredes i det elektroniske musikmiljø i Danmark og undervejs opsamle flere og flere respondenter indenfor målgruppen. En sådan sampling-metode er dog ikke repræsentativ for hele miljøet, da respondenterne ikke er udvalgt tilfældigt, men den tegner dog alligevel – takket være den forholdsvis store deltagelse (1.653 respondenter) – nogle tendenser i et miljø, som ikke før har været undersøgt.

For at sikre at nøgleaktørerne i kontaktoversigten ikke fik invitationerne samtidigt og endte i en informations-overophedning med dalende deltagelse til følge, blev aktørerne fordelt i blandede grupper, som med en vis tidslig forskydning fik tilsendt en email-invitation med link til spørgeskemaundersøgelsen. Samtidig kørte undersøgelsens PR-afdeling flere målrettede kampagner på Facebook, som fulgte ambassadørernes geografiske placering.

Den samlede indsamlingsindsats gav et overordentligt godt resultat. Undersøgelsesteamet havde sat sig det mål at få godt 1.000 aktører til at svare på spørgeskemaundersøgelsen, men som sagt svarede hele 1.653 aktører, hvilket var langt over forventet.

1.5.5. Kritik af spørgeskemaet undervejs

Undervejs var der mulighed for at stille spørgsmål og diskutere spørgeskemaundersøgelsen på undersøgelsens Facebook-side. Og det satte nogle interessante vinkler og problemstillinger i spil, som yderligere er med til at definere det elektroniske musikmiljø i Danmark, og som helt sikkert skal indarbejdes i fremtidige undersøgelser.

De to mest markante kritikpunkter var:

- En manglende definition af elektronisk musik som en genre: Kan man overhovedet tale om 'elektronisk musik' i dag, nu da størstedelen af al musik produceres digitalt?
- Spørgeskemaets binære opdeling af køn i 'mand' og 'kvinde'. En væsentlig del af det elektroniske musikmiljø tæller aktører, som ikke kan identificere sig med de traditionelle køns kategorier, som for eksempel non-binære, genderqueer, ikke-kønnede m.fl.

Begge emner blev diskuteret flittigt under debatsessions og uddybes i kapitel 10 "Hvilke problemer slås aktørerne med generelt?", i afsnittene "Åbne miljøet op for de nye, de unge, flere kvinder m.fl." (10.2.6.), i Kommentarfeltet (10.3.1.), i kapitel 11 "Hvilke problemer slås aktørerne med lokalt? og i afsnittet "Elektronisk musik – én genre eller flere?" (11.7.7.).

1.6. Debatsessions

For at sikre undersøgelsens kvalitet berettigelse og anvendelighed ikke bare uden for men også indenfor det elektroniske musikmiljø i Danmark blev en del af undersøgelsens kvalitative data

indsamlet gennem de såkaldte 'debatsessions', hvor det elektroniske musikmiljø selv fik mulighed for at kommentere og diskutere resultaterne af undersøgelsen og komme til orde.

Gennem 6 debatsessions fordelt på København, Aarhus og Odense blev miljøets egne problemer blotlagt gennem gruppediskussioner og fremlæggelser – både lokalt som nationalt – og mulige løsninger herpå opstillet. Formålet med disse debatsessions var dels at sikre, at undersøgelsen indholdsmæssigt var på ret kurs, og dels at videreudvikle og udbygge udfordringer og løsninger i miljøet under hele undersøgelsesperioden således, at den endelige rapport afspejlede ikke bare status, men forhåbentligt også en udvikling i miljøet.

Temaerne under disse debatsessions tog udgangspunkt i spørgeskemaundersøgelsens spørgsmål om udfordringer og behov i miljøet designet på baggrund af fase 1-pilotundersøgelsens resultater. Her var nøglerespondenterne blevet bedt om at nævne de udfordringer, som de så som de største problemer i miljøet på det tidspunkt. Svarene blev således anvendt som afsæt for videre diskussioner på de første debatsessions #1 og #2 i København i fase 1 og sidenhen videreudviklet og udbygget i de efterfølgende fire debatsessions i København, Aarhus og Odense.

1.7. Tre profil-interviews

Til den kvalitative del af rapporten hører desuden tre profil-interviews, som sammen med de seks debatsessions, har til formål at nuancere og perspektivere data fra spørgeskemaundersøgelsen om dansk elektronisk musiks karaktertræk, behov og udfordringer lige nu.

De tre profil-interviews fungerer som 'cases' i det danske elektroniske musikmiljø, og de interviewede er blevet udvalgt ud fra deres musikalske, karrieremæssige og geografiske profil. De interviewede er:

- SØS Gunver Ryberg – dj, komponist og lyddesigner, bor i København og er brudt igennem internationalt
- Natal Zaks – dj, komponist og medejer af pladeselskab og distributionsselskab, bor i Aarhus og er godt på vej til at bryde igennem internationalt
- Kenneth Bager – dj, eventmager og ejer af pladeselskab, bor i København og har været med til at starte det danske elektroniske musikmiljø i 1980'erne.

1.8. Metodiske overvejelser om overgangen fra fase 1 til fase 2 og 3

Da langt størstedelen af fase 1-pilotundersøgelsens elementer fungerede godt – spørgeskemaundersøgelse og debatsession-format – valgte man at lade dette format gå stort set uændret videre til fase 2 og 3 og tilføje tre profil-interviews til yderligere perspektivering af debatsession-resultaterne.

Den eneste rigtige ændring gjaldt spørgsmålet om publikumstal i spørgeskemaundersøgelsen. Her havde man i fase 1-pilotundersøgelsen bedt respondenterne om at estimere antal publikum til deres aktiviteter ud fra kategorierne: 'under 100', 'mellem 100-1.000', 'over 1.000', 'ved ikke', 'ikke relevant', og bedt dem skrive det præcise tal hvis de kendte det.

Resultatet var alt for upræcist, da kategoriernes spænd slet ikke svarede til de reelle publikumstal, som typisk kommer til for eksempel en elektronisk musikkoncert.

For at lette dette estimeringsproblem valgte man i stedet at spørge til antal publikum for den mindste og største koncert i 2015 – dels for at lette respondenternes arbejde med at finde publikumstal og dels for i stedet at undersøge spændet mellem mindste og største antal publikum og dermed i stedet spørge til, hvilke typer af publikumsvolumen de forskellige arbejdsfunktioner (artist, arrangør, studerende, formidler m.m.) havde i det elektroniske musikmiljø.

Resultatet blev bedre, men usikkerheden omkring aktørernes estimering og dermed selvrapportering var og er stadig et stort problem, fordi usikkerhedsmarginen er så stor.

Skal undersøgelsen gentages, må der arbejdes på at forbedre denne del af spørgeskemaundersøgelsen. For eksempel ved at spørge de større aktører i miljøet som reelt har kendskab til disse publikumstal (spillesteder, festivaler osv.). Dette er dog først blevet muligt, efter at undersøgelsens data er blevet samlet i en database over større aktører.

1.9. Metodiske overvejelser om databehandling af fase 2-spørgeskemaundersøgelsens resultater

1.9.1. Metodiske overvejelser om kapitlet om genre

I kapitlet "Hvilken slags musik arbejder aktørerne med?" havde respondenterne mulighed for at supplere de eksisterende 30 subgenrer med yderligere subgenrer i kommentarfeltet "Andet".

De 166 subgenrer, som respondenterne nævnte under svar-kategorien "Andet", er blevet databehandlet ved hjælp af kodning på følgende måde. Da der ikke findes formaliserede stavemåder for mange af subgenrerne, eksempelvis drum and bass, dnb, D&B, D'n'B, og deebee, er dem som ligner hinanden lagt sammen under fællesbetegnelsen 'Drum n bass'. Hvis en subgenre har indeholdt et andet større musikgenrenavn, for eksempel freejazz eller afrojazz, er det blevet lagt ind under genren 'jazz'. Dette er gjort for at følge musikgenrestrømninger ind og ud af den elektroniske musik. Et tredje eksempel er UK Garage og future garage, som er lagt ind under 'garage'.

Hvis en subgenre ikke er blevet fundet på internettet – eksempelvis på YouTube, SoundCloud eller i artikler – er den ikke blevet talt med. Genrer som ikke har kunnet verificeres på internettet er således blevet udeladt, da internettet figurerer som den mest anvendte PR-kanal for elektronisk musik i Danmark (se kapitel 8 "Hvordan når aktørerne ud til deres publikum? – PR-kanaler").

Flere gange har det været uklart, hvilke lydæssige og stilistiske karakteristika en given subgenre har refereret til. For eksempel kan "hardcore" både pege på afarter af punk, hip hop, og elektronisk musik og "progressive" kan hentyde til blandt andet progressive house og progressive trance. Desuden har det ikke været muligt at vurdere, om "psygressive" er en alternativ stavemåde for "psychedelic progressive", eller om "ethno", "ethnotronica" og "ethnohouse" hentyder til forskellige subgenrer eller til den samme. Ved tvivlsspørgsmål har subgenrerne fået lov til at stå alene.

1.9.2. Metodiske overvejelser om kapitlet om aktivitetsniveau i ind- og udland

I kapitlet "Hvor aktive er aktørerne i ind- og udland?" har kun 2/3 af respondenterne svaret. Den lave svarfrekvens i disse spørgsmål kunne tyde på, at hvis spørgsmålet ikke har været relevant, så har mange valgt at springe spørgsmålet over, selv om de kunne have valgt svarmuligheden "ingen aktivitet i udlandet". Dette giver nødvendigvis en svaghed i datagrundlaget for dette spørgsmål.

1.9.3. Metodiske overvejelser om kapitlet om aktive byer i Danmark og udlandet

I kapitlet "Hvor i ind- og udland er aktørerne aktive?" skulle respondenterne nævne tre byer, hvor de havde været aktive i 2015.

Ikke alle respondenter nævnte tre byer, men nogle gange kun to eller en by. Dertil kom, at ca. 1 % svarede "Ingen". For at give plads til så mange forskellige typer aktiviteter som muligt er "aktiviteter" ikke blevet specificeret. Kortet tegner således ikke et billede af en bestemt type aktiviteter, som for eksempel festivaler, pop-up-arrangementer eller spillesteder, men dækker alle mulige aktiviteter i miljøet varetaget af aktørerne.

Rent metodisk har man konverteret de benævnelser, som faldt udenfor kategorien "by" – dvs. bydele, øer og kommuner – til byer for at kunne markere dem som et bestemt geografisk punkt på Danmarkskortet (se kortet i kapitel 4 "Hvor aktive er aktørerne i ind- og udland?", afsnittet "Byer med høj aktivitet i Danmark (4.1.)"). Konverteringen har fulgt den samme procedure, som i spørgsmålet om bopæl, nemlig at gå efter den mest centrale 'bymæssige' placering i området: rådhuset (Jf. kapitel 2: Hvem er miljøets aktører?, afsnittet: By (bopæl) (2.4.1.).

I spørgsmålet om aktiviteter i udlandet er landenavne rent metodisk blevet omregnet til hovedstadsnavne for at få et præcist geografisk punkt at markere på verdenskortet. Grønlandske byer, som er angivet af respondenter under både "danske" og "udenlandske byer", er angivet begge steder.

1.9.4. Metodiske overvejelser om kapitlet om spillesteder, festivaler, pladeselskaber og medier

I kapitlet "Hvilke spillesteder, festivaler, pladeselskaber, medier m.m. dækker dansk elektronisk musik?" blev respondenterne bedt om at nævne alle de større aktører, de havde arbejdet med i 2015. Data fra denne indsamling er blevet samlet i en database, som forhåbentlig skal udbygges de næste år.

Alle større aktører i databasen er blevet verificeret gennem internetsøgninger og frasorteret, hvis de ikke kunne findes på internettet. Internettet er, som allerede nævnt, det elektroniske musikmiljø foretrukne PR-medie.

Det gælder for alle databasens kategorier af aktører – spillesteder, festivaler, pladeselskaber, medier m.m. – at alle aktører nævnes en eller få gange. Da mange mindre aktører kun er nævnt én gang, danner de tilsammen en meget lang "hale" af enkeltstående små instanser i hver kategori, som kun nævnes én gang. Disse diskuteres ikke i denne rapport, men figurerer naturligvis i databasen og kan danne grundlag for fremtidige opdateringer, der kan vise opblomstring af små aktører som var helt nye i 2015.

Da kategorierne spillesteder, festivaler, pladeselskaber og medier blev nævnt i spørgsmålsteksten, er det aktører inden for disse kategorier flest respondenter primært har nævnt. Dette forklarer også, hvorfor der er blevet nævnt færre PR-bureauer, management- og bookingselskaber og andre typer aktører.

1.9.5. Metodiske overvejelser om kapitlet om publikumstal

I kapitlet "Hvor mange når aktørerne ud til?" blev respondenterne bedt om at svare, hvor mange publikummer, læsere, elever m.m. de havde haft i 2015.

I datasættet for disse publikumstal har man anvendt medianværdi i stedet for gennemsnitsværdi, da der i langt de fleste tilfælde var enkelte svar (tal), som lå markant højere end de andre. For eksempel har en artist angivet, at dennes musik havde omkring 95 milliarder (95.487.231.564) streams i 2015, hvilket virker helt urealistisk i forhold til de andre svar. Havde man anvendt gennemsnittet her, havde det forvrænget resultatet med flere tusind. Med medianen ser man på den 'midterste værdi' i datasættet og ikke gennemsnittet, hvorved man får den mest 'typiske' eller mest 'almindelige' værdi, ligegyldig om nogle af tallene er stukket vildt af i yderområderne.

Kategorien 'Manager' inkluderer arbejdsfunktionerne booker, agent og manager – arbejdsfunktioner, som i realiteten adskiller sig så meget fra hinanden, at de vanskeligt kan sammenlignes på antal artister 'i stald' og antal artistkoncerter. I fremtidige undersøgelser skal der tages højde for dette.

1.10. Metodiske overvejelser om regionsbenævnelser

Når der i rapporten står 'Hovedstaden', 'Midtjylland', 'Syddanmark', 'Sjælland' og 'Nordjylland', så refereres der til de fem geografiske regioner 'Region Hovedstaden', 'Region Midtjylland', 'Region Syddanmark', 'Region Sjælland' og 'Region Nordjylland'.

UNDERSØGELSENS RESULTATER

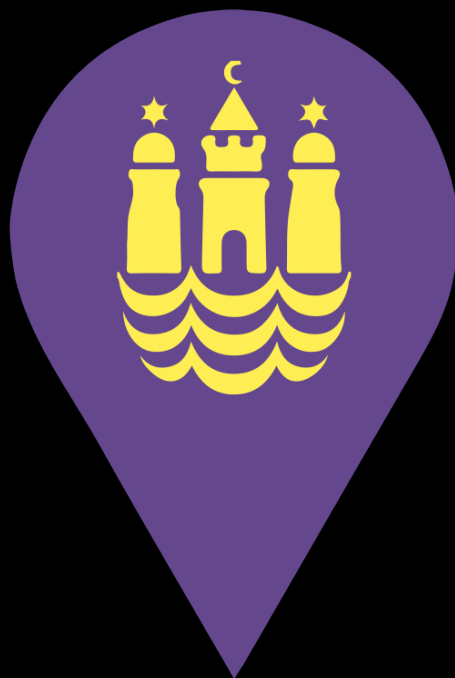
Denne del af undersøgelsen ser primært på forskelle og ligheder i data ved:

1. At sammenligne data fra de fem regioner i Danmark og sammenholde disse tal med de overordnede nationale tal
2. At perspektivere gennem sammenligning af udvalgte data på tværs af kapitler

2. HVEM ER MILJØETS AKTØRER?

Demografisk data: alder, køn, bopæl m.m.

HVEM ER MILJØETS AKTØRER?

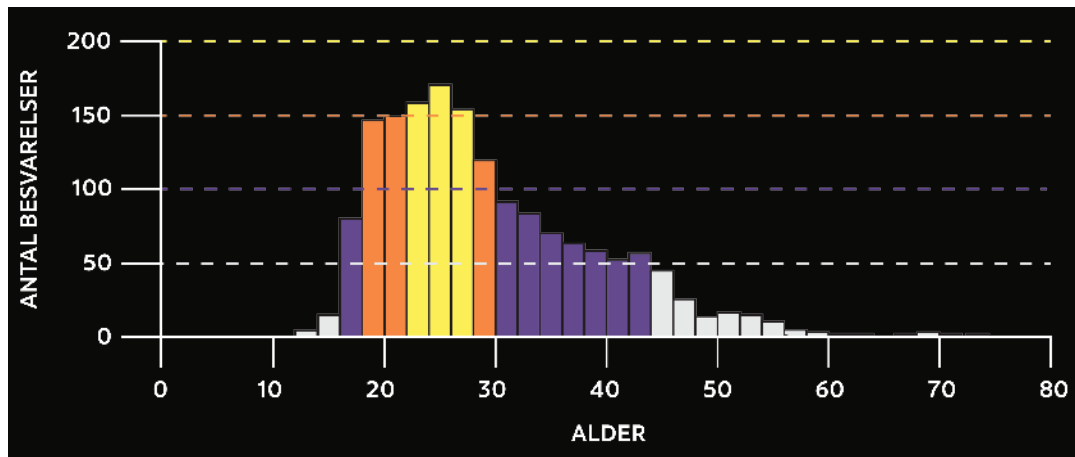
I alt deltog 1.653 respondenter i den landsdækkende spørgeskemaundersøgelse om elektronisk musik i Danmark.

Den typiske respondent i undersøgelsen er en 29-årig mand, bosiddende i København med en gymnasial eller videregående uddannelse bag sig. Han debuterede som aktør i det elektroniske musikmiljø som 19-årig.

2.1. Alder

På spørgsmålet om alder svarede i alt 1.613 respondenter, og 40 sprang over.

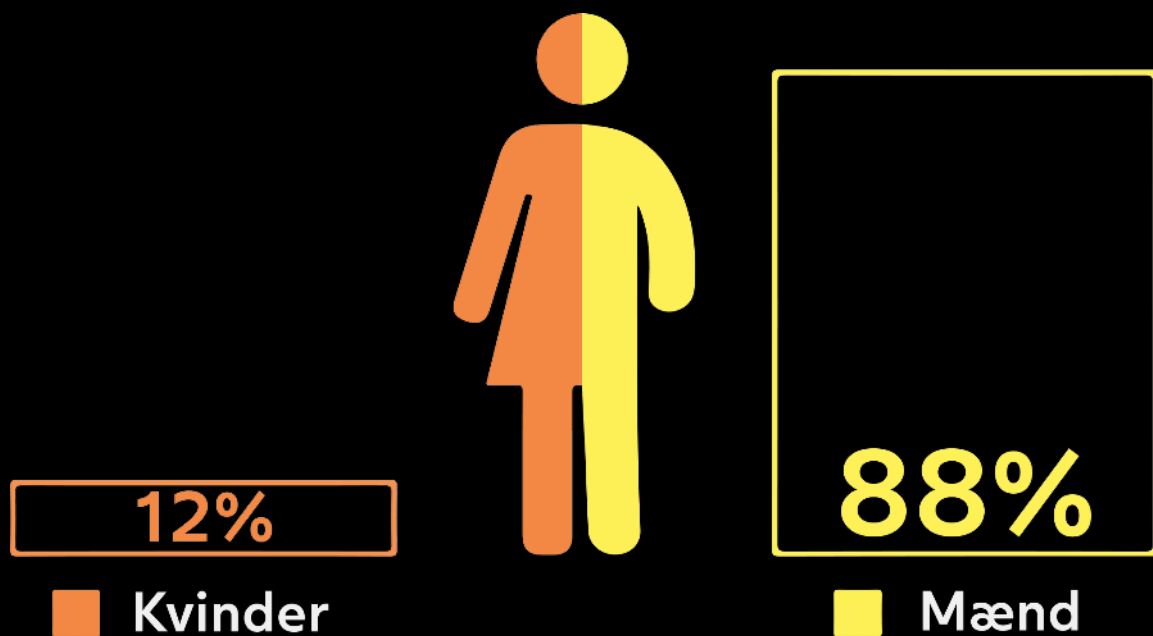
Aldersspredningen blandt respondenterne ser således ud:

Den typiske respondent i undersøgelsen er 29 år. Majoriteten af respondenterne ligger aldersmæssigt mellem 22-53 år. Den yngste er 12 år og den ældste 74 år. To svar er frasortet: "6 år" og "99 år".

Sammenligner man landsgennemsnittet på 29 år med fase 1-pilotundersøgelsens gennemsnitsalder af nøgleaktører på 38 år, så er landsgennemsnittet væsentligt yngre. Aldersforskellen kunne tyde på, at det tager nogle år at nå fra en debutalder i miljøet som 19-årig til at etablere sig som nøgleaktør i en alder af 38 år. Springbrættet til at blive aktør i det elektroniske musikmiljø følger ikke en formaliseret vej gennem et uddannelsessystem som for eksempel at blive professionel instrumentalmusiker. Som instrumentalist kan man begynde til klaver eller violin på musikskolen som 4-6 årig, hvor man som elektronmusiker må starte på bedste DIY-vis: prøve sig frem på computer, indkøbe udstyr for egne penge eller låne sig frem til andet udstyr – for eksempel en dj-pult til sit første sodavandsdiskoteksarrangement. Det er nok de færreste, der har gået til 'elektronisk musik' fra barnsben, hvilket kunne forklare den noget sene debutalder på 19 år.

KØNSFORDELING

På landsplan er 88 % af respondenterne mænd og 12 % kvinder (1.419 mænd og 196 kvinder).

2.2. Kønsfordeling

På spørgsmålet om køn svarede i alt 1.615 respondenter, og 38 undlod at svare.

Regionalt er der procentvist flest kvindelige respondenter i Hovedstaden og færrest i Nordjylland. Den procentvise fordeling af mænd/kvinder på de enkelte regioner varierer fra 86/14 % i Hovedstaden, til 93/7 % i Nordjylland.

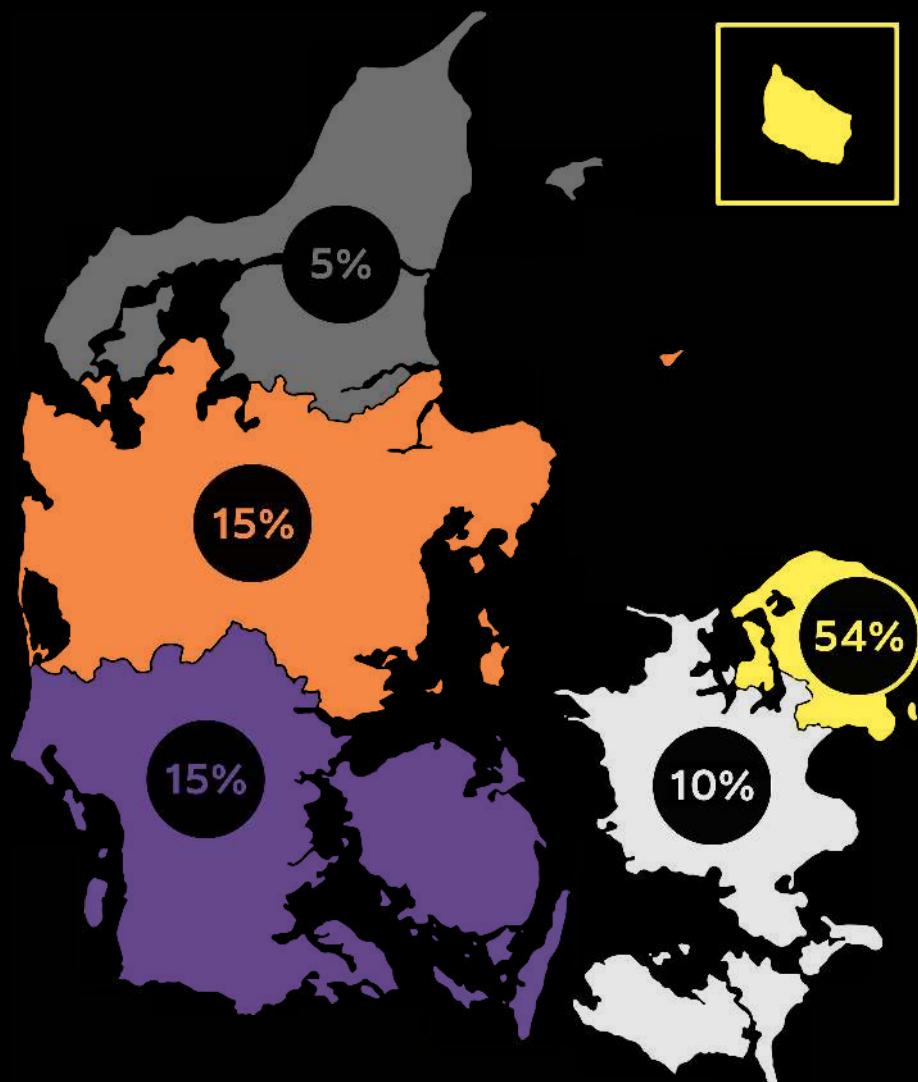
KØN	DANMARK	HOVEDSTADEN	MIDTJYLLAND	SYDDANMARK	SJÆLLAND	NORDJYLLAND
KVINDER	12 % (196)	14 % (125)	9 % (22)	11 % (28)	9 % (14)	7 % (6)
MÆND	88 % (1419)	86 % (749)	91 % (223)	89 % (217)	91 % (142)	93 % (80)

2.2.1. Regionalt

I forbindelse med undersøgelsen kom der en del kritik af afkrydsningsmulighederne "mand" og "kvinde" som værende gammeldags. Havde der været en tredje kønskategori, havde gruppen af ikke-binært-kønnede haft mulighed for at svare og dermed blive synlige og komme til orde.

Sidste spørgsmål i spørgeskemaundersøgelsen var et kommentarfelt, hvor respondenterne kunne komme med almene kommentarer, ris og ros. For yderligere diskussion af emnet se kapitel 10 "Hvilke problemer slå aktørerne med generelt?", afsnittet "Åbne miljøet op for de nye, de unge, flere kvinder m.fl. (...)" (10.2.6.).

FORDELING AF RESPONDENTER REGIONALT

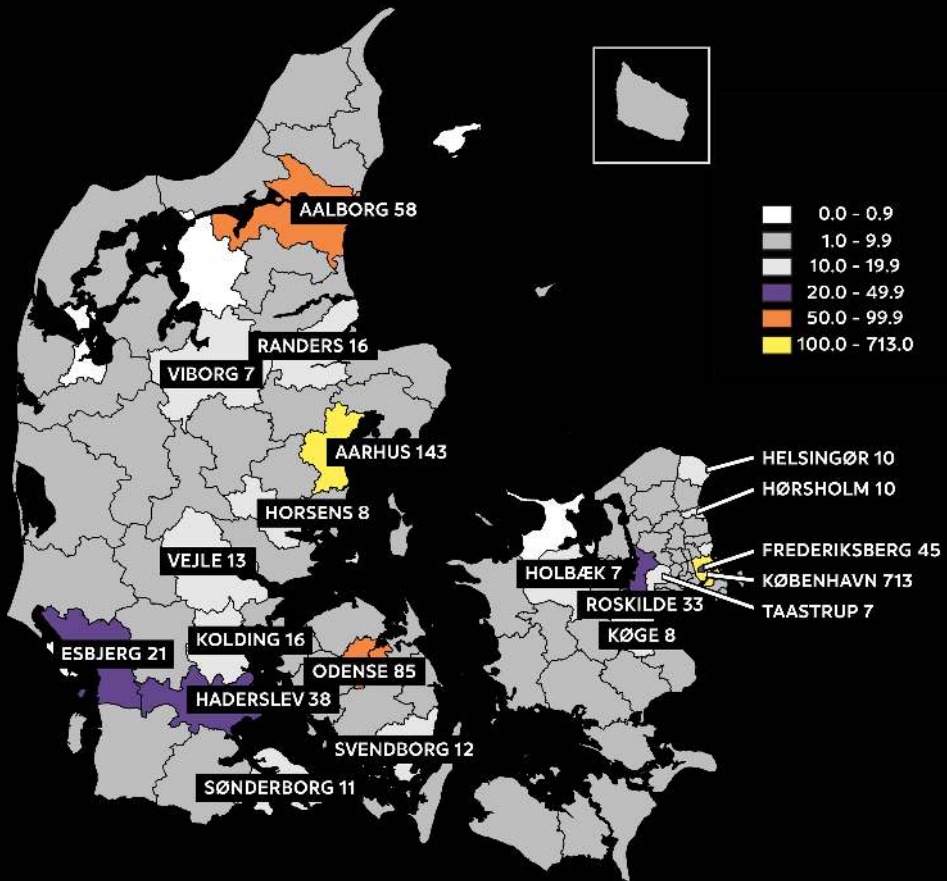
Ud af de i alt 1.653 respondenter er 54 % bosiddende i Hovedstaden, 15 % i Midtjylland, 15 % i Syddanmark, 10 % i Sjælland og slutteligt 5 % i Nordjylland.

2.3. Fordeling af respondenter regionalt

På spørgsmålet om hvilken region respondenterne boede i, svarede i alt 1.614 respondenter, og 39 undlod at svare.

	HOVEDSTADEN	MIDTJYLLAND	SYDDANMARK	SJÆLLAND	NORDJYLLAND
					
PROCENTVIS FORDELING	54 %	15 %	15 %	10 %	5 %
ANTAL RESPONDENTER	877	247	246	158	86

BY (BOPÆL)

Lidt under halvdelen af respondenterne bor i København, herefter i Aarhus og så i Odense. Resten fordeler sig i de større byer for til sidst at sprede sig ud på mindre byer jævnt fordelt over hele landet.

2.4. By (bopæl)

På spørgsmålet om hvor respondenterne boede/havde deres bopæl, svarede i alt 1.605 respondenter, og 48 undlod at svare.

219 byer blev nævnt, hvoraf 129 kun blev nævnt en gang. Respondenter er således ret godt fordelt udover hele landet.

Respondenterne fordeler sig således på top-listen over de største byer:

BY	FREKVENST**
KØBENHAVN*	758 (640+118)
AARHUS	143
ODENSE	85
AALBORG	58
HADERSLEV	38
ROSKILDE	33
ESBJERG	21
KOLDING & RANDERS	16
VEJLE	13
SVENDBORG	12
*FORDELT PÅ BYDELE: FREDERIKSBERG 45, VALBY 26, NØRREBRO 18, VANLØSE 10, ØSTERBRO 7, AMAGER 5, VESTERBRO 4 OG NORDVEST 3 ALT I ALT 118 RESPONDENTER	
**ANTAL RESPONDENTER BENÆVNES "FREKVENST" FREMOVER	

De tre største byer – København, Aarhus og Odense – dækker tilsammen over 60 % af de steder, hvor respondenterne bor. Den resterende 1/3 bor således udenfor de tre hovedstæder.

Kigger man nærmere på top-listen, har de første syv byer en uddannelsesinstitution med en elektronisk musik-relateret linje. Haderslev er den eneste by på top-listen med et indbyggertal under

25.000, og alligevel indtager den en 5. plads. Dette skyldes, at uddannelsesstedet Sonic College har til huse i Haderslev og dermed trækker en masse elektronisk musikstuderende.

Nogle respondenter har ikke skrevet bynavne som bopæl, men bydele, øer, kommuner mm. For at kunne behandle og visualisere disse data er der gået ud fra gældende steds hovedsæde, som i de fleste tilfælde er rådhuset.

Seks udenlandske byer og et enkelt land er blevet angivet som bopæl: Berlin fire gange, og Kingston, Flensborg, Ibiza, Malmø, New York og Grønland en gang. Disse er ikke vist på kortet over Danmark.

UDDANNELSE

30 % af respondenterne har en gymnasie- eller hf-uddannelse bag sig og 28 % en lang videregående uddannelse bag sig. Den typiske respondent har således enten en studentereksamen eller en bachelor- eller kandidatgrad.

2.5. Uddannelse

På spørgsmålet om hvilken uddannelse respondenterne senest havde afsluttet, svarede i alt 1.615 respondenter, og 38 undlod at svare.

Flest respondenter har en gymnasie-/hf-uddannelse bag sig (30 %) og næsten lige så mange har en lang videregående uddannelse bag sig (28 %). 16 % af respondenterne har en grundskoleuddannelse bag sig, efterfulgt af 14 % med en kort/mellemlang videregående uddannelse og 11 % med en erhvervsuddannelse. Kun 1 % har en forskeruddannelse bag sig.

UDDANNELSE	FORKLARING
GRUNDSKOLE	0.-9. klasse
GYMNASIE / HF	STX, HTX, HHX og HF
ERHVERSUDDANNELSE	F.eks. murer, social- og sundhedsassistent, sikkerhedsvagt, gastronom, mekaniker og gartner
KORT/MELLEM VIDEREGÅENDE UDDANNELSE	F.eks. datamatiker, laborant, grafisk designer, journalist, folkeskolelærer, pædagog
LANG VIDEREGÅENDE UDDANNELSE	Bachelor-/kandidatgrad
FORSKERUDDANNELSE	Ph.d.-grad

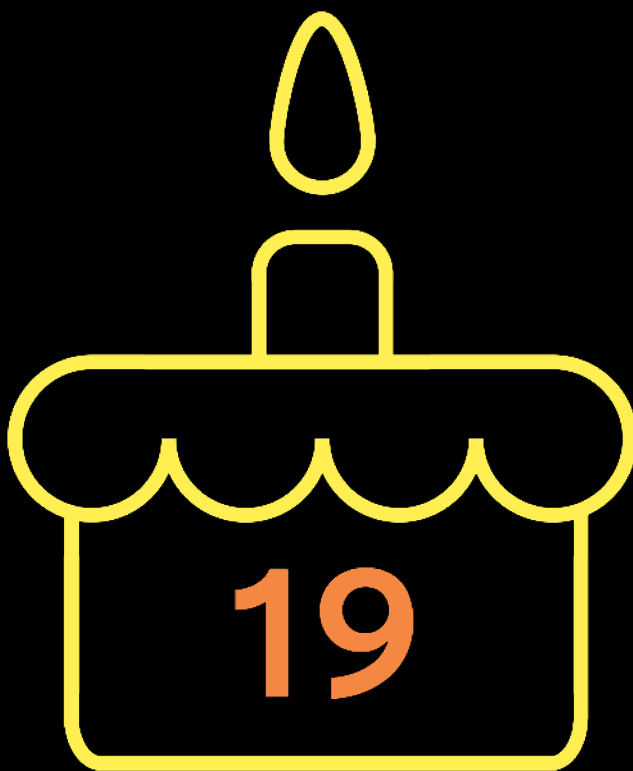
2.6. Aktivitet i det elektroniske musikmiljø 2015 og 2016

På spørgsmålet om hvorvidt respondenterne havde været aktive i det elektroniske musikmiljø i Danmark i de sidste to år – 2015 og 2016 – svarede samtlige 1.653 respondenter.

Det lave frafald skyldes, at spørgsmålet var et kontrolspørgsmål, der skulle besvares med enten 'ja' eller 'nej'. Dette for at sikre, at respondenterne ikke kun var publikum men aktive aktører i det elektroniske musikmiljø i Danmark.

I alt 1.401 respondenter (85 %) svarede 'ja' på, at de havde haft aktiviteter i det elektroniske musikmiljø de sidste to år, og 252 (15 %) svarede 'nej' til spørgsmålet. 15 % af respondenterne valgte altså at svare på spørgeskemaundersøgelsen, selv om de ikke havde været aktive inden for miljøet de sidste to år. I kapitlet "Hvor tjener de deres penge?" peger nogle af kommentarerne på, at det ikke er muligt at leve af at arbejde med elektronisk musik alene, hvorfor mange har jobs ved siden af. Dette kan forklare antallet af 'nej'-sigere, som trods lav aktivitet alligevel føler sig som en del af det elektroniske musikmiljø og derfor vælger at svare på spørgeskemaundersøgelsen. (se kapitel 9 "Hvor tjener aktørerne deres penge?", afsnittet "Kommentarer" (9.2.1.)).

DEBUTALDER SOM AKTØR

Gennemsnitsalderen for respondenternes debut som aktør i det elektroniske miljø er 19 år.

2.7. Debutalder som aktør

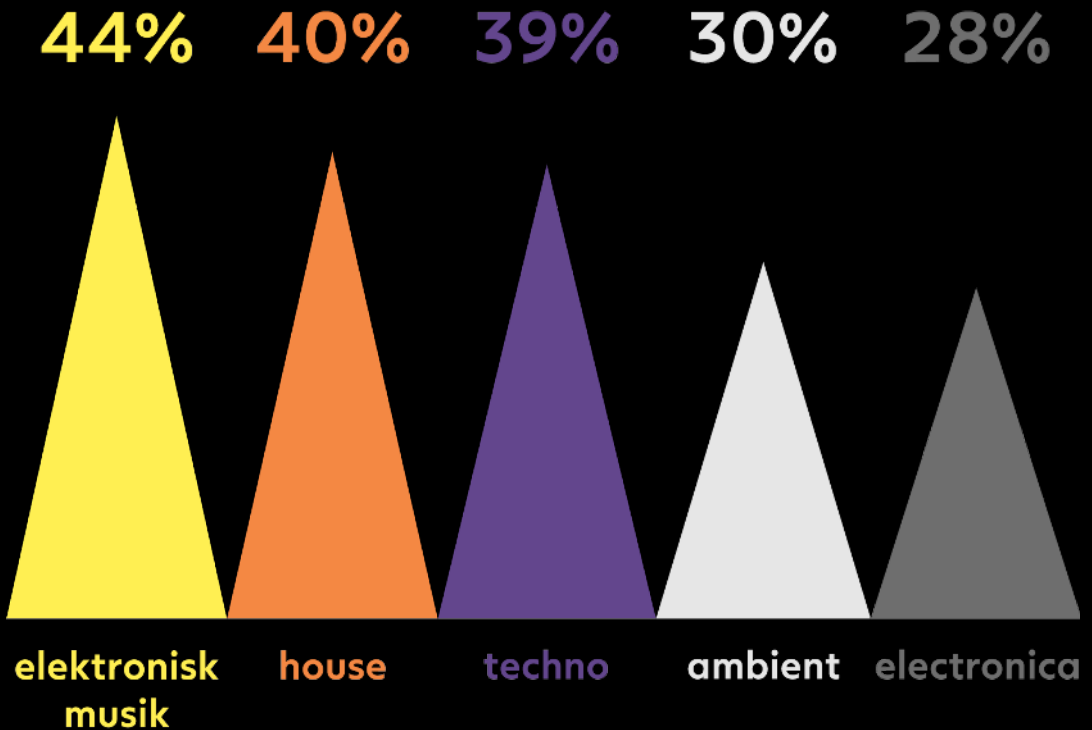
På spørgsmålet om hvilken uddannelse respondenterne senest havde afsluttet, svarede i alt 1.615 respondenter, og 38 undlod at svare.

Gennemsnitsalderen for respondenternes debut som aktør i det elektroniske miljø ligger i aldersgruppen 16-21,5 år med et gennemsnit på 19 år. Sammenligner man det landsdækkende tal, 19 år, med fase 1-pilotundersøgelsens nøgleaktører, så var de i gennemsnit 18 år, hvilket ligger meget tæt på landsgennemsnittet.

I undersøgelsen har man valgt at definere 'debut som professionel aktør' som et spørgsmål om eksponering i offentligheden, lovlig som ulovlig. Altså, falder 'sodavands-dj til klassefest hjemme hos nogen' uden for denne kategori. Debut som aktør kræver i denne undersøgelse, at man har eksponeret sig selv som elektronisk musikaktør i offentligheden og ikke bare for sine venner eller sin familie. Om publikum, læserne eller eleverne så betalte for ydelsen eller ej, er underordnet, da omkring halvdelen af respondenterne tilkendegiver, at de arbejder ulønnet (læs mere om dette i kapitel 9 "Hvor tjener aktørerne deres penge?").

**3. HVILKEN SLAGS MUSIK ARBEJDER
AKTØRERNE MED?
Dansk elektronisk musiks subgenrer**

SUBGENRER

De fem mest spillede subgenrer inden for elektronisk musik i Danmark er (i nævnte rækkefølge): elektronisk musik, house, techno, ambient og electronica. Dansk elektronisk musik dækker over i alt 166 forskellige subgenrer.

3.1. Subgenrer

På spørgsmålet om hvilken eller hvilke genrer respondenterne spiller/produserer/arbejder med, svarede i alt 1.486 respondenter, og 167 undlod at svare. Dette spørgsmål havde en høj svarrate sammenlignet med andre spørgsmål i undersøgelsen og tyder på en stor interesse fra respondenternes side.

Respondenterne kunne i dette spørgsmål krydse af ved 30 subgenrer, som var opstillet som svarmulighed i spørgeskemaundersøgelsen¹. Derudover kunne de selv tilføje ekstra subgenrer i det separate kommentarfelt "Andet", hvilket gav yderligere 166 subgenrer.

Elektronisk musik i Danmark dækker ifølge denne undersøgelse over i alt 196 forskellige subgenrer. Dette understøtter det elektroniske musikmiljøes egen opfattelse af sig selv, som et opdelt og fragmenteret miljø – ikke bare grupperingsmæssigt, men også genremæssigt (se kapitel 10: Hvilke problemer slås aktørerne med generelt?, afsnittet: Fragmenteret genre og miljø (10.1.3.)). Subgenre, identitet og tilhørsforhold til en særlig gruppe i miljøet hænger således tæt sammen.

3.1.1. De 30 prædefinerede subgenrer

Respondenterne kunne i spørgeskemaet vælge mellem 30 subgenrer. De blev identificeret i fase 1-pilotundersøgelsen, hvor et udvalg af nøglepersoner blev bedt om at pege på de subgenrer, som de arbejdede med; simpelthen for at begynde indsamlingen af subgenrer i dansk elektronisk musik helt fra bunden. Det blev til i alt 30 subgenrer.

En liste over de 10 mest spillede subgenrer inden for den prædefinerede liste med de 30 subgenrer ser således ud (se næste side):

¹ For nærmere diskussion af subgenren "elektronisk musik" se længere nede i afsnittet om top-listen over prædefinerede subgenrer.

SUBGENRER	PROCENT
ELEKTRONISK MUSIK	44 %
HOUSE	40 %
TECHNO	39 %
AMBIENT	30 %
ELECTRONICA	28 %
ANDET	28 %
EKSPERIMENTAL/ EKSPERIMENTERENDE	27 %
CHILL OUT	22 %
EDM	21 %
DOWNTEMPO	19 %

Interessant nok har kun under halvdelen af respondenterne (44 %) krydset af ved subgenren "elektronisk musik", hvilket betyder, at de ikke er enige om hvad 'elektronisk musik' egentlig dækker over. Er 'elektronisk musik' én overordnet kategori, eller dækker den over en helt særlig subgenre inden for elektronisk musik? Respondenterne er i hvert fald ikke enige. En del af svaret får man, hvis man ser på kommentarfeltet "Andet", som hele 28 % af respondenterne har svaret på. Alene antallet af nævnte subgenrer i dette kommentarfelt, 166, giver et billede af elektronisk musik som en lettere broget genre.

3.2. Kommentarfeltet "Andet"

Udover de præ-definerede 30 subgenrer havde respondenterne i fase 2-undersøgelsen mulighed for at udfylde kommentarfeltet "Andet", så de nye og nu mere talrige respondenter kunne tilføje de subgenrer, som de arbejdede med. Alt sammen for at sikre et så fyldestgørende og tro billede af hvad elektronisk musik i Danmark rent genremæssigt består af lige nu.

I alt svarede 28 % af alle respondenterne på kommentarfeltet "Andet" og angav i alt 166 unikke genrer i tillæg til de 30 allerede eksisterende subgenrer.

Top-listen over tillægsgenrer ser således ud (se næste side):

TILLÆGSGENRER	FREKVENNS
POP	50
DRUM AND BASS	45
TRAP	39
HIP HOP	38
HARDSTYLE	33
HARDCORE	27
DEEP HOUSE	19
ELECTRO	18
FUTURE BASS	15
INDUSTRIAL	14

Resultaterne af kommentarfeltet "Andet" viser, at de tilføjede subgenrer overordnet fordeler sig i to kategorier: Den ene består af subgenrer inden for elektronisk musik (computermusik, hardstyle, hardcore, deep house m.m.) og den anden af musikgenrer med rødder udenfor den elektroniske musik (metal, rock, jazz, funk, soul og klassisk).

Det forholdsvist store antal af subgenrer, som har rødder udenfor den gængse opfattelse af overgenren elektronisk musik, er: metal, rock, jazz, funk, soul og klassisk. Eksempelvis er antallet af respondenter, som har anført jazz som subgenre under "Andet" større end antallet af respondenter, der har anført "tech house" og "minimal" – og det til trods for, at tech house er en af de mest downloadede subgenrekategorier på den populære musiksalgsplatform Beatport (se rapporten: Ibiza Report: IMS 2017). Derudover finder man musikgenren jazz pænt repræsenteret i denne rapports database, idet spillestedet Jazzhouse og festivalen Copenhagen Jazz Festival er nævnt flere gange (se kapitel 5: Hvilke spillesteder, festivaler, pladeselskaber og medier m.m. dækker dansk elektronisk musik? i afsnittet: Festivaler (5.2.)).

Elektronisk musik som overordnet genre i Danmark har altså ikke vandtætte skodder til andre musikgenrer som metal, rock, jazz, funk, soul og klassisk, men flyder over i dem parallelt med mere 'elektroniske' subgenrer: hardstyle, hardcore, deep house, electro, future bass, jungle, frenchcore, synth, dub, glitch m.m.

Pops placering på førstepladsen blandt tillægsgenrerne kan delvist forklares med, at 'pop' hyppigt bruges af respondenterne som beskrivelse for at markere et forhold til en anden genre, eksempelvis 'electro pop'.

Overordnet kan man konkludere, at elektronisk musik i Danmark rent genremæssigt består af fire bastioner: house, techno, ambient og electronica, som følges af et væld af subgenrer. Disse subgenrer fordeler sig i to kategorier: den ene består af subgenrer inden for elektronisk musik (computermusik, hardstyle, hardcore, deep house m.m.), og den anden består af andre musikgenrer med rødder uden for den elektroniske musik (metal, rock, jazz, funk, soul og klassisk).

GENREFORDELING NATIONALT OG REGIONALT

GENRE

DANMARK

HOVEDSTADEN

MIDTJYLLAND

SYDDANMARK

SJÆLLAND

NORDJYLLAND

GENRE	DANMARK	HOVEDSTADEN	MIDTJYLLAND	SYDDANMARK	SJÆLLAND	NORDJYLLAND
ELEKTRONISK MUSIK	649	373	103	95	45	26
HOUSE	597	348	83	78	56	27
TECHNO	579	375	72	63	41	21
AMBIENT	453	264	72	56	34	22
ELECTRONICA	422	242	69	58	31	19
ANDET	409	204	66	75	41	20
EKSPERIMENTAL	369	231	68	52	25	-
CHILL OUT	321	157	55	54	29	22
EDM	305	-	59	-	41	18
DOWNTEMPO	275	153	-	-	27	16
DISCO	-	145	-	-	-	-
COMPUTERMUSIK	-	-	48	47	-	16
TRANCE/ PSYTRANCE	-	-	-	42	-	-

3.3. Genrefordeling regionalt

Ser man på de enkelte regioner, er tendensen i toppen stort set den samme i alle regioner. Herefter vokser diversiteten af subgenrer stille og roligt, jo længere vi kommer væk fra toppen.

Alligevel indeholder top-listen i alle regioner 11 af de samme subgenrer: elektronisk musik, house, techno, ambient, "Andet", electronica, eksperimentel, chill out, EDM, downtempo og computermusik. Kun Hovedstaden og Sjælland har én subgenre hver, som falder uden for de 11 mest nævnte: disco og trance (psytrance). Syddanmark og Sjælland har begge svarkategorien "Andet" helt oppe på en 3.-plads, modsat de resterende regioner – Hovedstaden, Midtjylland og Nordjylland – hvor svarkategorien "Andet" ligger på en 7.-plads.

Derudover har Midtjylland, Syddanmark og Nordjylland alle subgenren computermusik med, hvilket kunne hænge sammen med, at alle tre regioner udbyder uddannelser i elektronisk musikkomposition og lyddesign. Betegnelsen 'computermusik' stammer fra de første uddannelsers spæde barndom i 80'erne og 90'erne, hvor den kompositionsorienterede elektroniske musik blev kaldt elektroakustisk musik og også 'computermusik'.

På trods af en hurtigt voksende global industri omkring subgenren EDM (se rapporten: Ibiza Report: IMS 2017), ligger EDM på en 9.-pladsen blandt de andre subgenrer. For Hovedstaden og Syddanmark figurerer subgenren slet ikke blandt de ti mest valgte præ-definerede genrer, mens den ligger på en 5.-plads i Sjælland, og en 8.-plads i Nordjylland og Midtjylland.

Subgenren 'eksperimentel' er mest spillet i Hovedstaden og Midtjylland, hvor den ligger på en 6.-plads. I Syddanmark ligger eksperimentel nede på en 8.-plads, på Sjælland på en 10.-plads, og den figurerer slet ikke på Nordjyllands top-liste. Dette skyldes muligvis subgenreens rødder i den historiske elektroniske musik, som typisk dyrkes på uddannelsesinstitutioner med en elektronisk musiklinje: for eksempel på musikkonservatoriet i København og på DIEM i Aarhus.

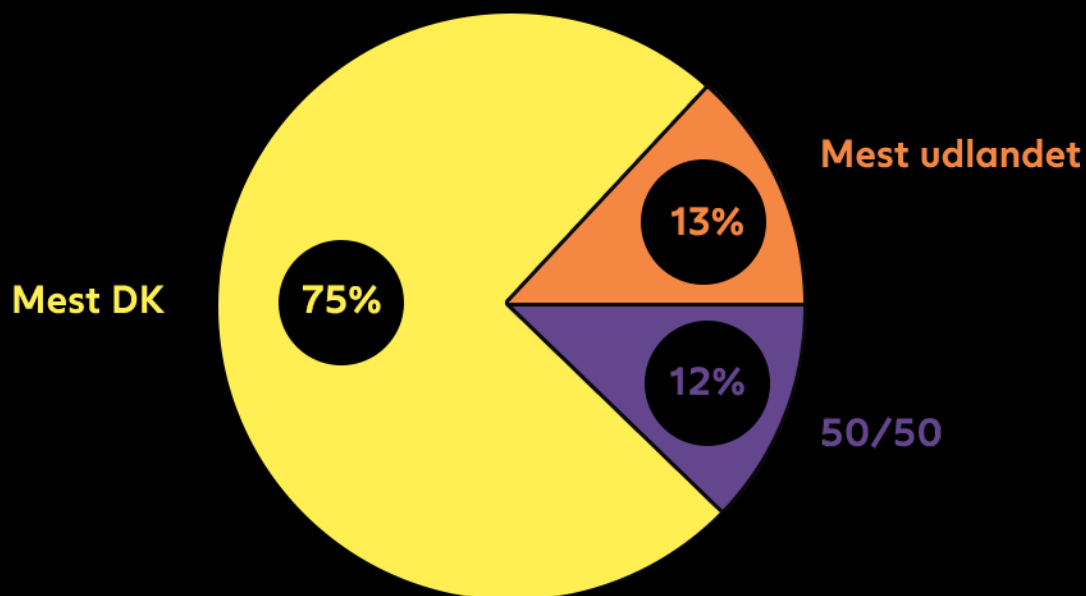
Sammenligner man det høje antal subgenrer med miljøets egen selvopfattelse som et 'fragmenteret miljø' (se afsnit 10: Hvilke problemer slås aktørerne med generelt? under afsnittet: Fragmenteret genre og miljø (10.1.3.)), understøtter de to ting hinanden. Det 'fragmenterede' ved miljøet viser sig altså blandt andet i det enorme antal af subgenrer, 166, som ifølge denne undersøgelse udgør 'elektronisk musik' i Danmark.

Samtidig kan det også sige noget om, hvor vigtigt det er netop at tilhøre en særlig subgenre. Under de forskellige debatsessions som blev afholdt i forbindelse med undersøgelsen (se kapitel 11: Hvilke problemer slås aktørerne med lokalt?), gav flere deltagere udtryk for, at de spillede eller arbejdede med en helt særlig subgenre af elektronisk musik, som der ikke var mange der spillede/ arbejdede med. Tilhørsforholdet til en 'eksklusiv subgenre' er altså et grundlæggende træk ved elektronisk musik i Danmark; ja, måske i hele verden.

4. HVOR AKTIVE ER AKTØRERNE I IND- OG UDLAND?

Geografisk data for udbredelse

AKTIVITET I IND- OG UDLAND

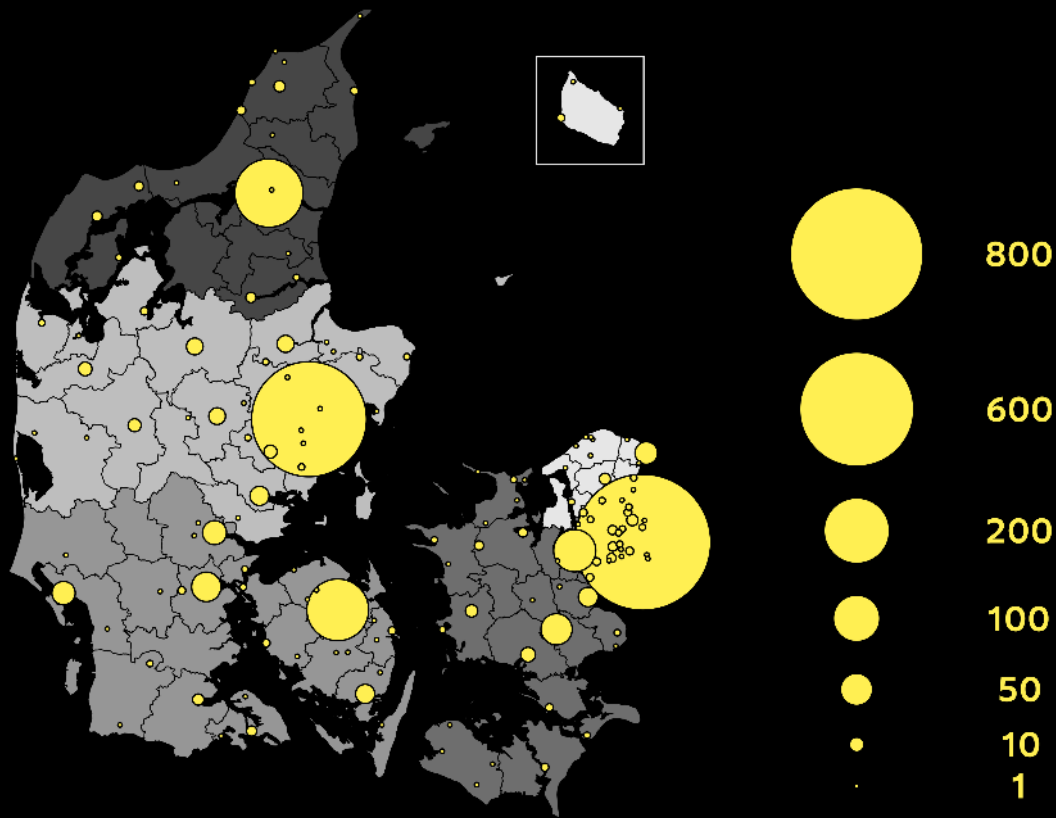
På landsplan lå 75 % af respondenternes aktiviteter i 2015 mest i Danmark. De tre mest aktive byer i Danmark var i 2015 København, Aarhus og Aalborg. I alt blev 157 byer nævnt, hvilket svarer til hver 7. by i Danmark. Elektronisk musik er således jævnt repræsenteret over det ganske land med særlige kraftcentre i hovedstæderne: København, Aarhus og Aalborg. De tre byer i udlandet, hvor respondenterne var mest aktive i 2015 var: Berlin, London og Hamborg. I alt blev 193 udenlandske byer nævnt, hvoraf størstedelen ligger i Europa.

4.1. Aktivitet i ind- og udland

På spørgsmålet om hvor mange procent af respondenternes aktiviteter, der lå i Danmark 2015, svarede 1.197 i alt respondenter, og 456 sprang over. På spørgsmålet om, hvor mange procent af respondenternes aktiviteter, der lå i udlandet, svarede i alt 1.185, og 468 sprang over.

75 % af respondenterne var i 2015 mest aktive i Danmark (svarende til 75-100 % af deres aktiviteter), dvs. respondenterne spillede mest, lavede flest arrangementer, udgav mest musik, underviste mest m.m. i Danmark. 12 % var i samme periode lige meget aktive i Danmark som i udlandet, og de resterende 13 % var mest aktive i udlandet.

BYER MED HØJ AKTIVITET I DANMARK

4.2. Byer med høj aktivitet i Danmark

På spørgsmålet om hvilke tre byer respondenterne havde været mest aktive i i 2015, svarede 605, og 1.048 undlod at svare.

Respondenterne nævnte tilsammen 157 forskellige danske byer med højt aktivitetsniveau, hvoraf 73 blev nævnt mere end en gang. På landsplan svarer det til, at hver 7. by i Danmark i 2015 repræsenterede et aktivitetscentrum for elektronisk musik – dvs. var med på mindst en af respondenternes top 3-liste over danske byer, de havde være aktive i, i 2015.

Generelt er de danske byer, hvor undersøgelsens aktører bor, også de byer, hvor aktivitetsniveauet i det danske elektroniske musikmiljø er højest. Dog er der visse undtagelser, som er værd at kigge nærmere på.

Ser man nærmere på top-listen over danske byer med høj aktivitet inden for det elektroniske musikmiljø, indtager Aalborg en særlig plads.

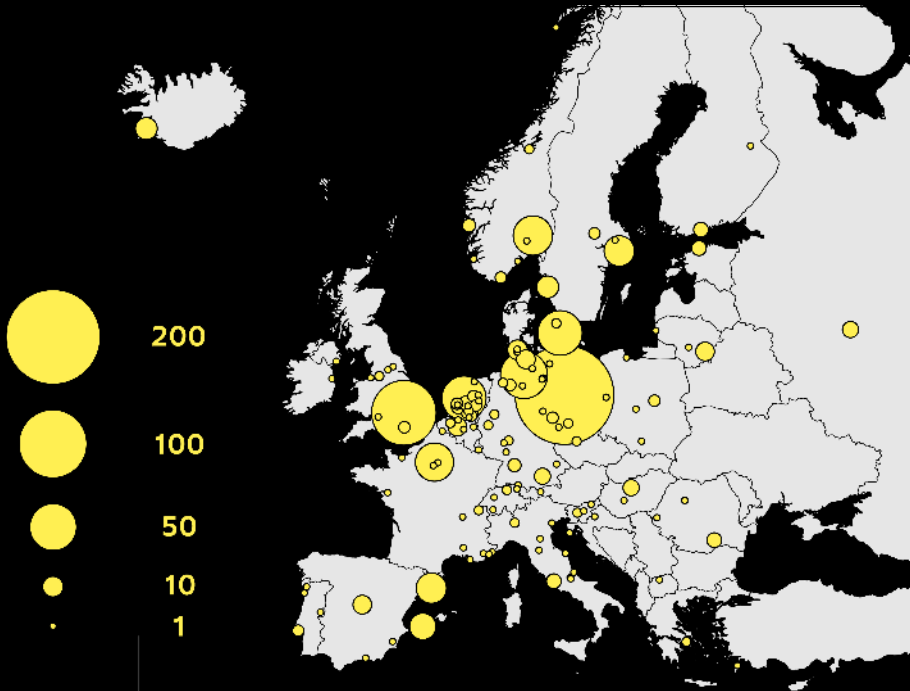
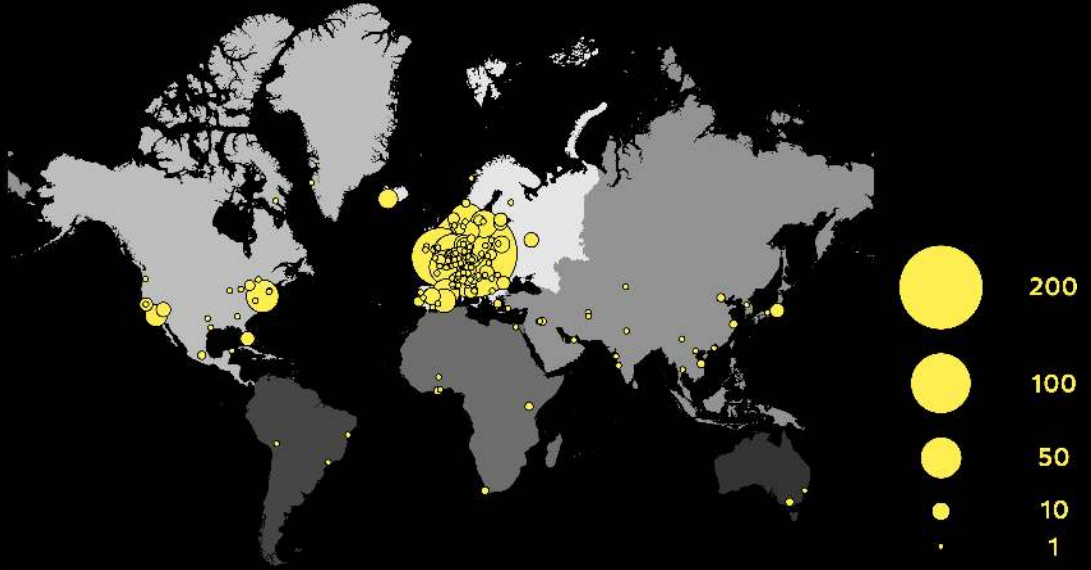
BY	FREKVENS
KØBENHAVN	849
AARHUS	606
AALBORG	214
ODENSE	176
ROSKILDE	82
HADERSLEV	45
KOLDING	40
VEJLE	27
ESBJERG	25
HELSINGØR	24

De tre mest aktive byer inden for elektronisk musik i Danmark er: København, Aarhus og Aalborg. Ikke overraskende indtager hovedstæderne København og Aarhus 1.- og 2.-pladsen over mest aktive byer i Danmark; langt størstedelen af respondenterne bor i disse to byer, som også er Danmarks største. Til gengæld er det bemærkelsesværdigt, at Aalborg har indtaget en 3.-plads som mest aktive by foran Odense, og det til trods for at Aalborg har langt færre fastboende respondenter end Odense (Aalborg 58 – Odense 85). Aalborg er således mere aktiv på den danske elektroniske musikscene i 2015 end Odense. Grunden her til er blandt andet, at aktørerne i det aalborgensiske

elektroniske musikmiljø arbejder sammen på tværs af grupper og subgenrer (for nærmere uddybelse se kapitel 10: Hvilke problemer slås aktørerne med generelt under afsnittet: Fragmenteret genre og miljø (10.3.1.)).

Selv om København lægger sig på en klar 1.-plads som aktivitetscentrum, så er det værd at bemærke, at omkring 18 % (201 ud af 1.114 svar) ikke har København med på deres top 3-liste, som by de har været aktive i. Det betyder, at godt 1/5 af respondenterne har været mest aktive *uden for* København, hvilket man også kan se på kortet over mest aktive byer i Danmark (se Danmarks-kort: Byer med høj aktivitet i Danmark). Dansk elektronisk musik sker således ikke kun i København, men i alle kroge af Danmark.

BYER MED HØJ AKTIVITET I UDLANDET/EUROPA

4.3. Byer med høj aktivitet i udlandet/Europa

På spørgsmålet om hvilke tre udenlandske byer aktørerne havde været mest aktive i i 2015, svarede i alt 605 respondenter, og 1.048 undlod at svare. Respondenterne nævnte tilsammen 193 forskellige udenlandske byer hvor de havde været aktive, hvoraf 74 blev nævnt mere end en gang.

Dansk elektronisk musik mest udbredt i Europa, hvorefter aktivitetsniveauet falder markant fordelt på Nordamerika, Asien, Afrika, Australien og Sydamerika. En af grundene hertil kan være dansk elektronisk musiks dårlige eksponering og synlighed i både ind- og udland, som påtales af respondenter i både fase 1 og 2 (se nærmere i kapitel 10: Hvilke problemer slås aktørerne med generelt?).

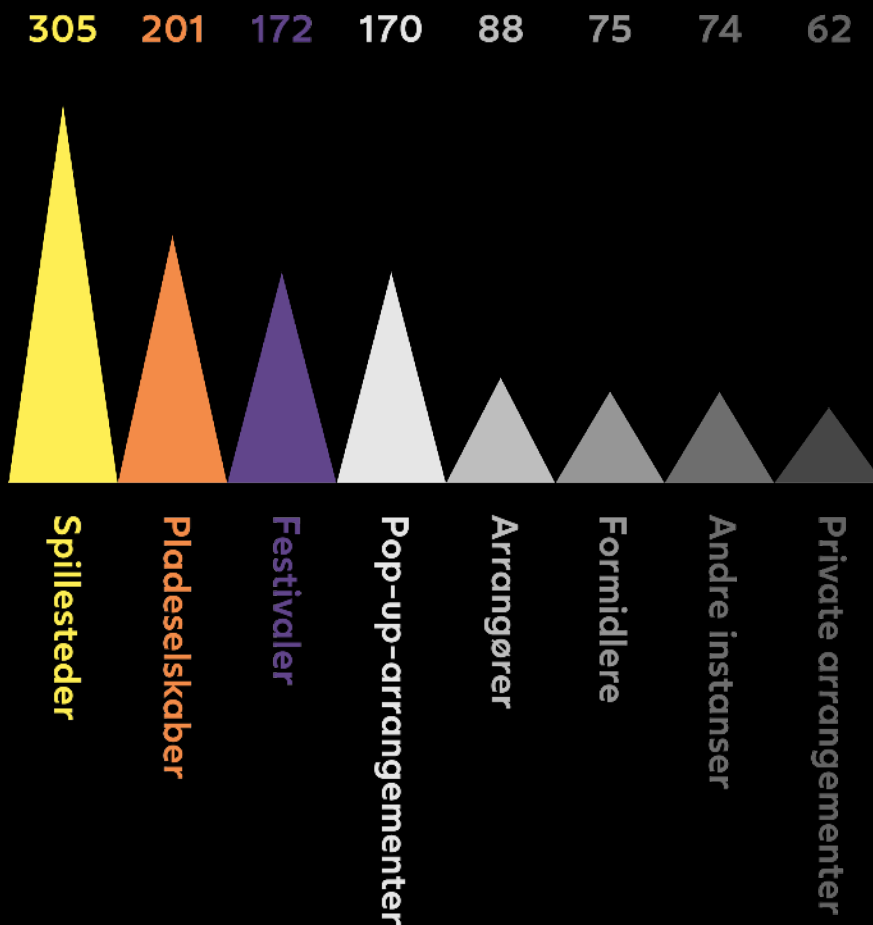
Ser man på top-listen over udenlandske byer med høj aktivitet inden for dansk elektronisk musik, indtager Europa klart en førerposition.

BY	FREKVENS
BERLIN	218
LONDON	94
HAMBORG	50
MALMØ	45
AMSTERDAM	44
OSLO	35
PARIS	33
NEW YORK	30
BARCELONA & STOCKHOLM	21
IBIZA	16

Berlin er den udenlandske by, som er blevet nævnt flest gange; over dobbelt så mange gange som London, der ligger på 2.-pladsen. Selv om Danmark ligger i Skandinavien, så er respondenterne mere aktive i Hamborg end Malmø; mere aktive i Amsterdam end Oslo, og mere aktive i New York end Stockholm, som slet ikke figurerer på top-listen. New York er den eneste by på top-listen, som ligger udenfor Europa.

**5. HVILKE SPILLESTEDER, FESTIVALER,
PLADESELSKABER OG MEDIER M.M. DÆKKER
DANSK ELEKTRONISK MUSIK?
Kortlægning af miljøets større aktører**

OVERSIGT OVER STØRRE AKTØRER

Spillesteder, som præsenterer dansk elektronisk musik, ligger hovedsageligt i København og Aarhus, hvorimod festivaler er spredt udover hele Danmark. Spillesteder og festivaler i udlandet, som præsenterer dansk elektronisk musik, ligger hovedsageligt i Europa; de fleste af spillestederne i Tyskland, Sverige og England, og de fleste af festivalerne i Holland, Tyskland og Kroatien.

Danske pladeselskaber, som udgiver elektronisk musik, ligger hovedsageligt i København. Udenlandske pladeselskaber, som udgiver dansk elektronisk musik, ligger hovedsageligt i Holland, Tyskland og England.

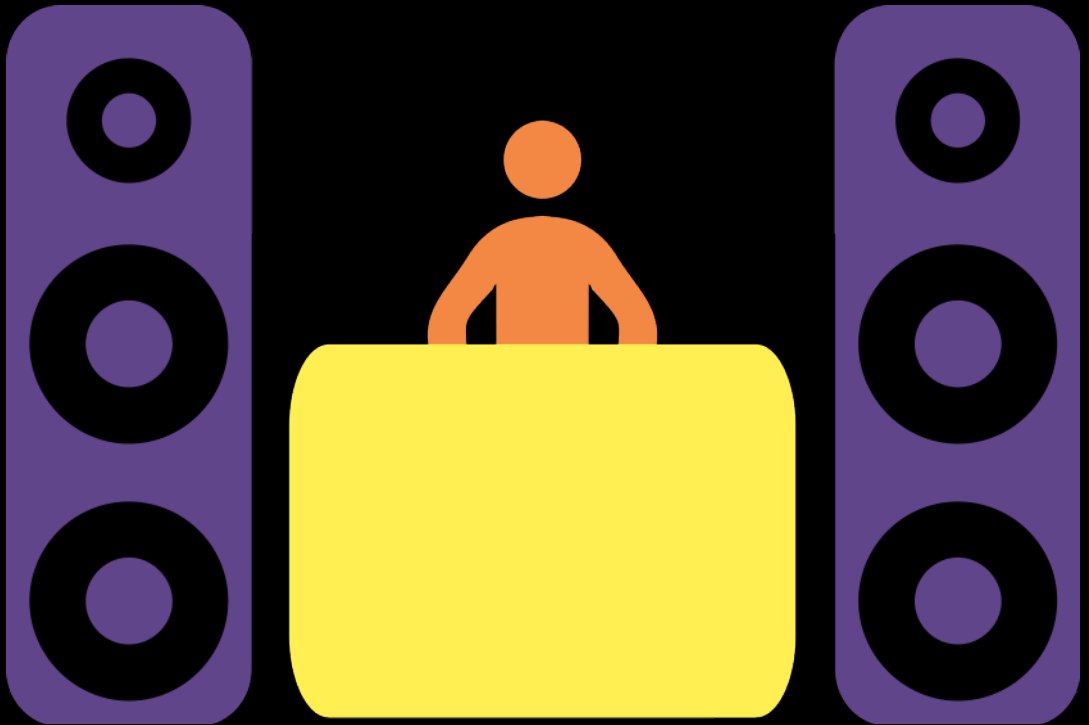
5.1. Oversigt over større aktører

På spørgsmålet om hvilke spillesteder, festivaler, pladeselskaber og medier respondenterne arbejdede med i 2015, svarede i alt 591, og 1.062 undlod at svare.

I alt blev 1.146 forskellige større aktører nævnt – heraf 305 spillesteder, 201 pladeselskaber, 172 festivaler, 169 pop-up-arrangementer, 88 arrangører, 75 medier, 74 andre større aktører og 62 private arrangementer. Kategorien 'pop-up-arrangementer' dækker over arrangementer, som hverken kan kategoriseres som spillesteder eller festivaler, da de ikke har noget fast tilknytningssted, men opstår én enkelt gang ét bestemt sted.

Den komplette oversigt over de større aktører er blevet samlet i en database, som vil blive tilgængelig for offentligheden og alle interesserede. Databasen vises ikke i sit fulde omfang her, da den ville fylde for meget i dette format.

TOP-LISTE OVER DANSKE SPILLESTEDER

5.2. Spillesteder

Respondenterne var i 2015 aktive på i alt 305 spillesteder. 195 af spillestederne lå i Danmark og 110 i udlandet.

5.2.1. Danske spillesteder

Top-listen over danske spillesteder ser således ud:

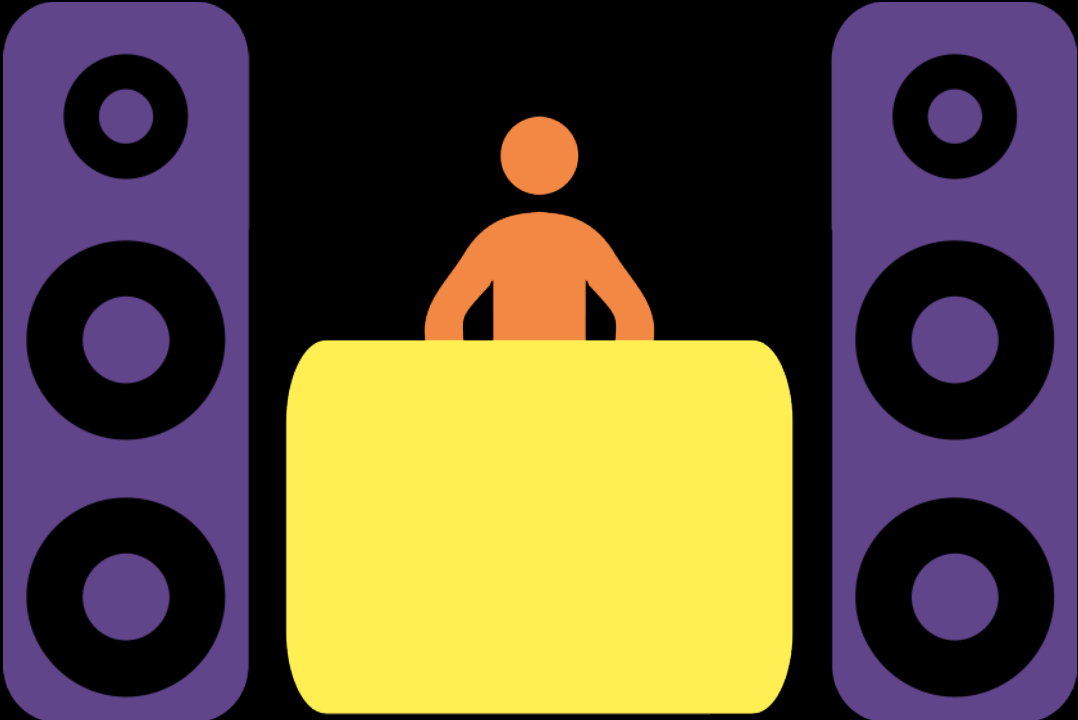
SPILLESTED	BY	FREKVENS
CULTURE BOX	København	61
KB18	København	58
RUST	København	34
JOLENE	København	33
STENGADE	København	32
DOUBLE RAINBOW & PUMPEHUSET	Aarhus & København	27
VEGA	København	23
HUSET-KBH	København	20
BOLSJEFABRIKKEN & MAYHEM	København	17
RADAR	Aarhus	17

Ud af de danske spillesteder, der er blevet nævnt flest gange, ligger størstedelen i København og Aarhus (se top-listen).

Culture Box, Jolene, og Double Rainbow er de eneste spillesteder på listen, som udelukkende spiller elektronisk musik². Dermed er kun ¼ af de nævnte spillesteder genrespecifikke elektroniske spillesteder.

² Spillestedernes programmer tilgået 12-4-2017

TOP-LISTE OVER UDENLANDSKE SPILLESTEDER

5.2.2. Udenlandske spillesteder

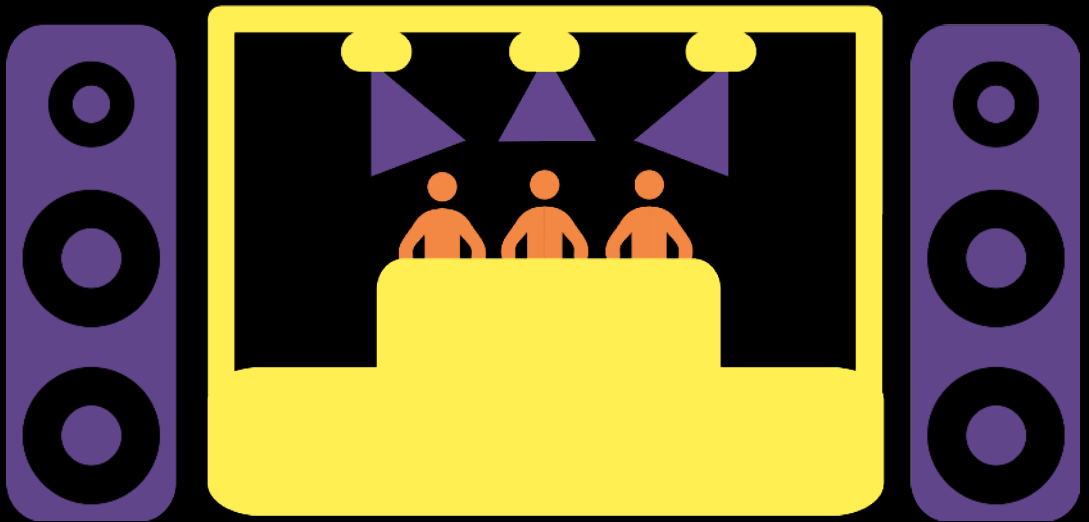
De udenlandske spillesteder, som er nævnt flest gange på top-listen, ligger alle i Tyskland, Sverige og England. Listen stemmer fint overens med de udenlandske byer, hvor dansk elektronisk musik har været mest aktiv: Berlin, London, Hamborg og Malmø på de første fire pladser.

I alt er 14 udenlandske spillesteder blevet nævnt mere end en gang af respondenterne, alle beliggende i Tyskland, Malmø eller England. 8 ud af de 14 spillesteder ligger i Tyskland.

Top-listen over udenlandske spillesteder ser således ud:

SPILLESTED	BY, LAND	FREKVENS
GOLDEN GATE	Berlin, Tyskland	3
INKONST	Malmø, Sverige	3
MENSCH MAIER, SISYPHOS, KATER BLAU, CHALET & LUZIA	Berlin, Tyskland	2
MS STUBNITZ & NOHO	Hamborg, Tyskland	2
MINISTRY OF SOUND CLUB & EAST BLOC	London, England	2
DEEP & MORISKA PAVILJONGEN	Malmø, Sverige	2
THE ZOO	Manchester, England	2

TOP-LISTE OVER DANSKE FESTIVALER

5.3. Festivaler

Respondenterne var i 2015 aktive på i alt 172 festivaler. 109 lå i Danmark og 63 i udlandet.

5.3.1. Danske festivaler

Top-listen over danske festivaler ser således ud:

FESTIVAL	BY	FREKVENNS
DISTORTION	København	64
ROSKILDE FESTIVAL	Roskilde	41
STRØM FESTIVAL	København	35
KARRUSEL	Odense	21
SPOT FESTIVAL	Aarhus	16
SMUKFEST	Skanderborg	12
RAW FESTIVAL & SOMEWHERE FESTIVAL	København & Rødvig Stevns	9
COPENHAGEN JAZZ FESTIVAL & FREKVENNS FESTIVAL	København & Aalborg	7
TRAILERPARK FESTIVAL PLUGOUT FESTIVAL & PHONO FESTIVAL	København, Vejle & Odense	7
AARHUS FESTUGE & BAS UNDER BUEN	Aarhus & København	6

De danske festivaler, der er blevet nævnt flest gange, fordeler sig over alle 5 regioner i landet (se top-listen).

I modsætning til de danske spillesteder, ligger kun 6 ud af listens 15 danske festivaler i København. Og det selv om København er den by med højest aktivitetsniveau i det elektroniske musikmiljø.

Programmerne for Strøm Festival, RAW Festival, Somewhere Festival, Frekvens Festival, Plugout Festival, Phono Festival og Bas Under Buen indeholder alle udelukkende elektronisk musik³. Det vil sige, at næsten halvdelen af festivalerne er genrespecifikke elektroniske festivaler.

Roskilde Festival er Nordeuropas største festival. Den involverer mange frivillige, har et officielt program samt omfattende koncertaktivitet på campingområderne. Dette kan være med til at forklare festivalens høje placering på top-listen i forhold til de mere klubmusik-fokuserede festivaler baseret i byer med større aktivitet.

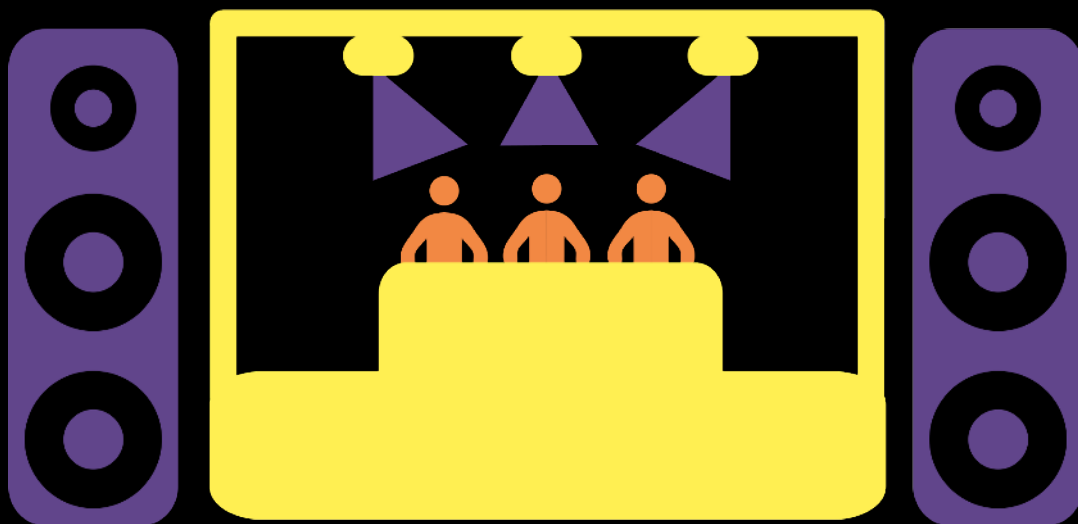
Spot Festival er den festival, der er blevet nævnt flest gange i Midtjylland. Festivalen ligger i Aarhus – den 2. mest aktive by i miljøet – og er en musikbranchefestival, der fokuserer på eksportpotentiale og nye musiknavne.

Copenhagen Jazz Festival spiller jazz, men er alligevel repræsenteret på top-listen over festivaler i det elektroniske musikmiljø. Den elektroniske musiks genreoverlap med jazz diskuteres i kapitlet: Debatsessions, og derudover ligger spillestedet Jazzhouse på en 14.-plads på listen over hyppigst benævnte spillesteder.

Somewhere Festival finder sted i Boesdal Kalkbrud, fokuserer på techno og besøges af 500 gæster og cirka 200 frivillige fra Danmark, Tyskland, Sverige og Norge. Festivalen er svær at finde information om, men kunne de sidste år melde udsolgt. Somewhere Festival er således et eksempel på en festival, der lever i bedste velgående uden for offentlighedens søgelys (se kapitel 8: Hvordan når aktørerne ud til deres publikum? – PR-kanaler).

³ Spillestedernes programmer er tilgængeligt 12-4-2017

TOP-LISTE OVER UDENLANDSKE FESTIVALER

5.3.2. Udenlandske festivaler

I alt blev 13 udenlandske festivaler nævnt mere end en enkelt gang. Alle festivaler på top-listen ligger i Europa undtagen én, som ligger i Australien.

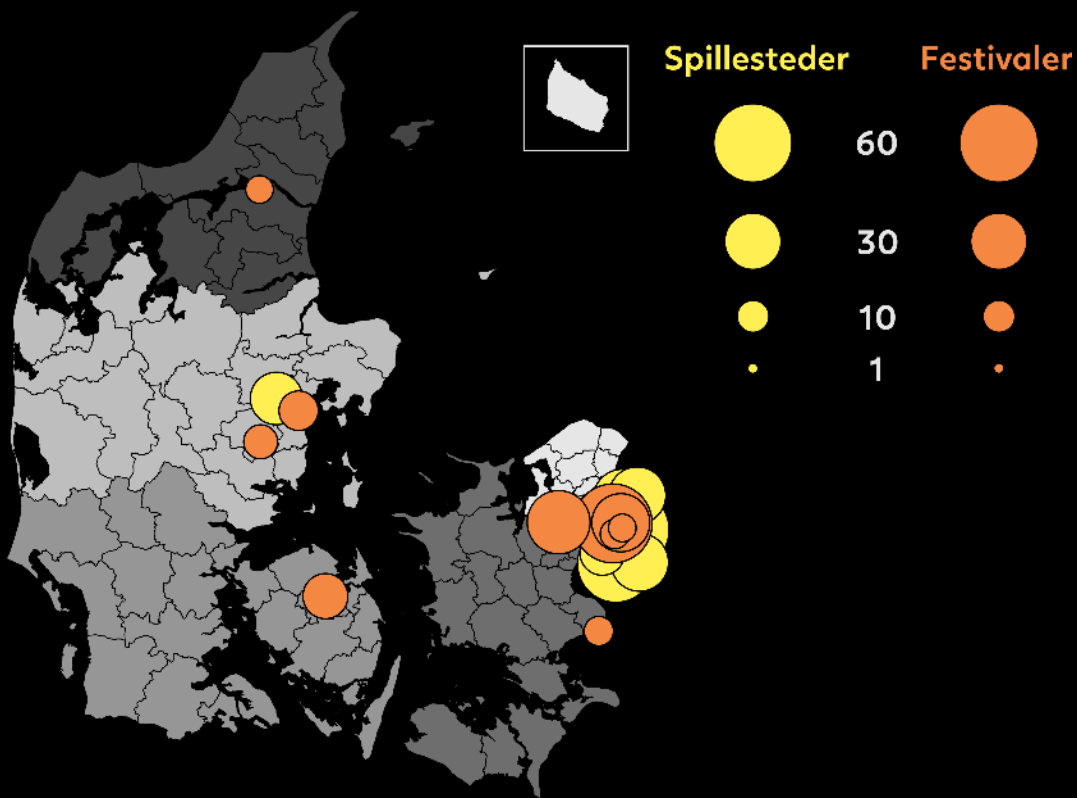
På de udenlandske festivaler har dansk elektronisk musik været mest aktiv i Holland, Tyskland, og Kroatien. Hverken England (London) eller Sverige (Malmø) figurerer på top-listen over udenlandske festivaler, selv om de indtager en 2.- og 4.-plads over mest aktive byer i udlandet for dansk elektronisk musik.

Festivalerne i udlandet er mere subgenre-specifikke end de danske spillesteder og festivaler. Psytrance-festivalerne: Freqs of nature, Modem Festival, Rainbow Serpent Festival og Lost Theory Festival samt hård techno/hardcore-festivalerne Decibel, Defqon 1, og Midnight Sun Festival og bas-festivalen Outlook udgør tilsammen 8 ud af de 12 nævnte festivaler på top-listen.

Top-listen over udenlandske festivaler ser således ud:

FESTIVAL	BY, LAND	FREKVENS
AMSTERDAM DANCE EVENT	Amsterdam, Holland	4
FREQS OF NATURE	Berlin, Tyskland	4
DECIBEL	Beekse Bergen, Holland	3
FUSION FESTIVAL	Lärz, Tyskland	3
LOST THEORY FESTIVAL	Deringaj, Kroatien	3
BY:LARM, MIDNIGHT SUN FESTIVAL	Oslo & Værøy, Norge	2
DEFQON 1	Biddinghuizen, Holland	2
DURUSA SUMMER HILLS FESTIVAL	Durusa, Rumænien	2
MODEM FESTIVAL, OUTLOOK FESTIVAL	Primislje & Pula, Kroatien	2
RAINBOW SERPENT FESTIVAL	Lexton, Victoria, Australia	2

FORDELING AF TOP 10 SPILLESTEDER VS. TOP 10 FESTIVALER I DANMARK

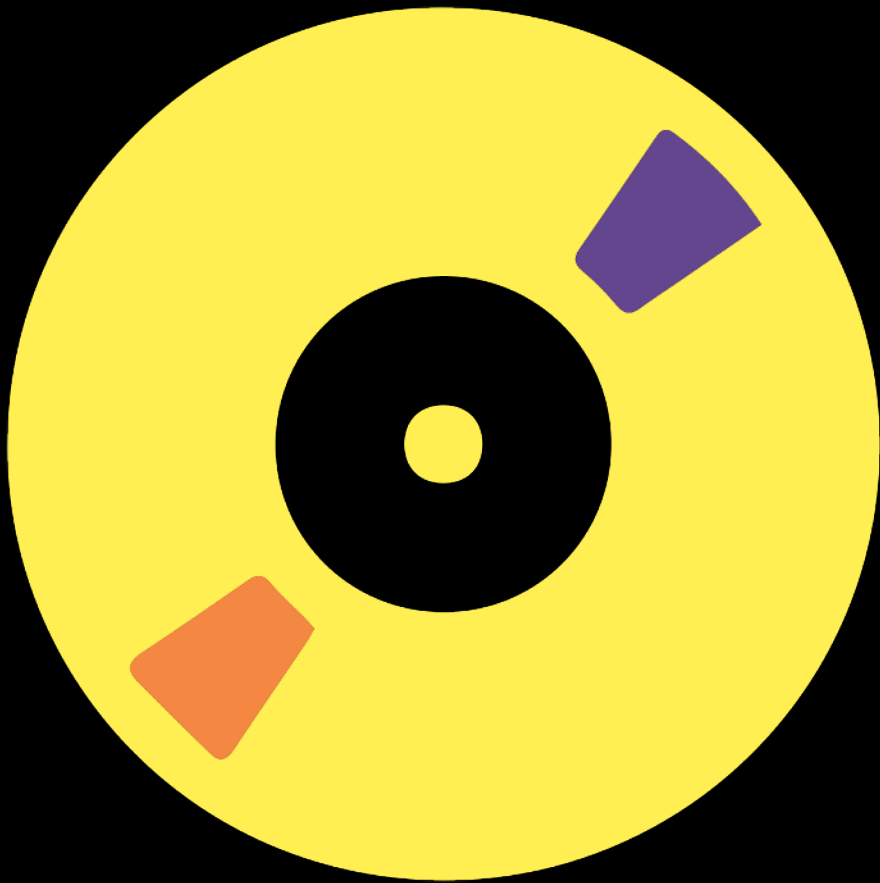
5.4. Sammenligning mellem spillesteder og festivaler i Danmark

Sammenligner man spillesteder og festivaler i Danmark kan man ud fra top 10-listerne se, at Hovedstaden er overrepræsenteret med hensyn til spillesteder. Kun to ud af tolv spillesteder befinder sig i Midtjylland, nærmere bestemt Aarhus. Derimod er festivalerne repræsenteret i alle regioner, dog med hovedvægten på Hovedstaden.

En af grundene hertil kan være, at festivalformatet ikke er så afhængigt af et stabilt publikum, som kan betale den daglige drift, året rundt, som for eksempel et spillested er. Under debatsessions i Aarhus og Odense, blev netop dette tema om økonomi, publikum og 'den kritiske masse' diskuteret (For en yderligere diskussion se kapitlet: Debatsessions).

Blandt festivalerne finder man en større tendens til genrefokus end på spillestederne. Dette hænger sandsynligvis sammen med festivalernes større fleksibilitet i kraft af, at de ikke 'døjer' med indtægter til daglig drift. På spillestederne derimod deler elektronisk musik oftere scene med andre musikgenrer; igen muligvis for at kunne tiltrække nok publikum til at betale den daglige drift.

TOP-LISTE OVER DANSKE PLADESELSKABER

5.5. Pladeselskaber

Respondenterne var i 2015 aktive på i alt 200 pladeselskaber. 103 af pladeselskaberne lå i Danmark og 97 i udlandet.

5.5.1. Danske pladeselskaber

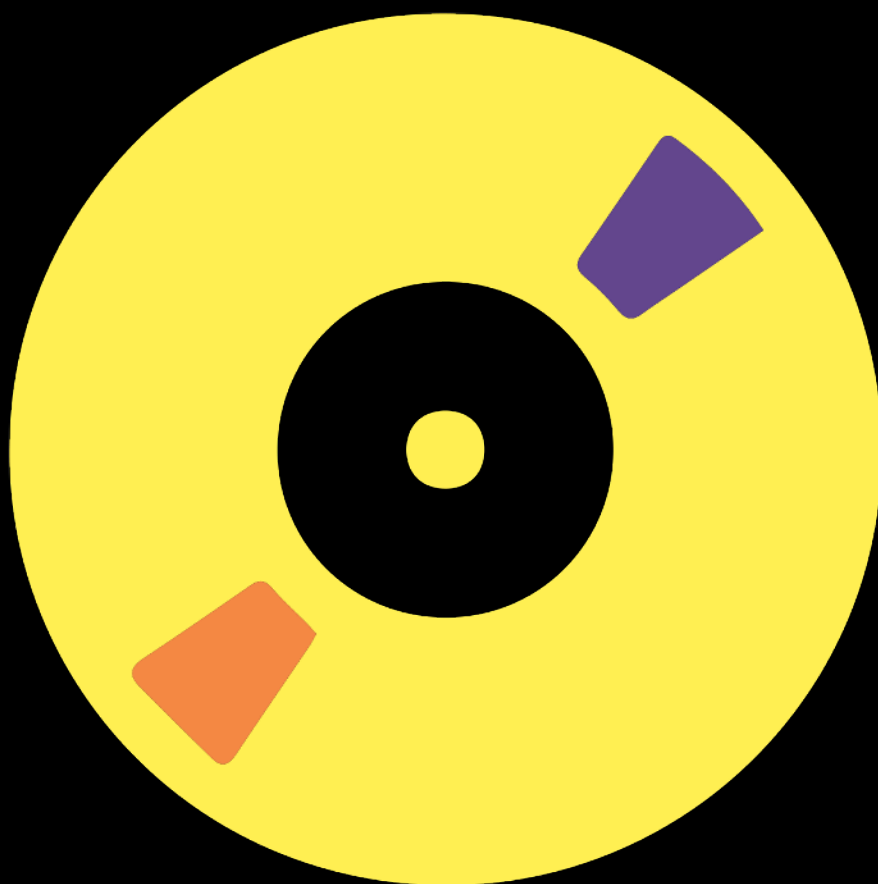
I alt 103 danske pladeselskaber blev nævnt af respondenterne. 16 pladeselskaber blev nævnt mere end to gange. De fleste danske pladeselskaber på top-listen ligger i København; dog indtager Regelbau/Help Recordings fra Aarhus en prominent 2.-plads.

På top-listen finder man de tre største pladeselskaber på verdensplan: Sony, Universal og Warner. Desuden er disco:wax, No3 og Sound of Copenhagen alle underselskaber af Sony. Dermed er Sony stærkt repræsenteret som udgiver af dansk elektronisk musik, og i alt nævnt lige så mange gange som de efterfølgende fire pladeselskaber på listen tilsammen.

Top-listen over danske pladeselskaber ser således ud:

PLADESELSKAB	FREKVENNS
SONY MUSIC	9
REGELBAU/HELP RECORDINGS	7
DISCO:WAX	6
COPENHAGEN UNDERGROUND POSSE	5
IBOGA RECORDS	5
MUSIC FOR DREAMS	5
SOUND OF COPENHAGEN	5
UNIVERSAL MUSIC	5
INFINITE WAVES	4
PLAYGROUND	4
BLINDFOLD RECORDS	3
CIRCLE VISION	3
LIFTED HOUSE	3
NO3	3
TARTELET RECORDS	3
WARNER	3

TOP-LISTE OVER UDENLANDSKE PLADESELSKABER

5.5.2. Udenlandske pladeselskaber

I alt blev 97 udenlandske pladeselskaber nævnt af respondenterne. Ti udenlandske pladeselskaber blev nævnt mere end en gang.

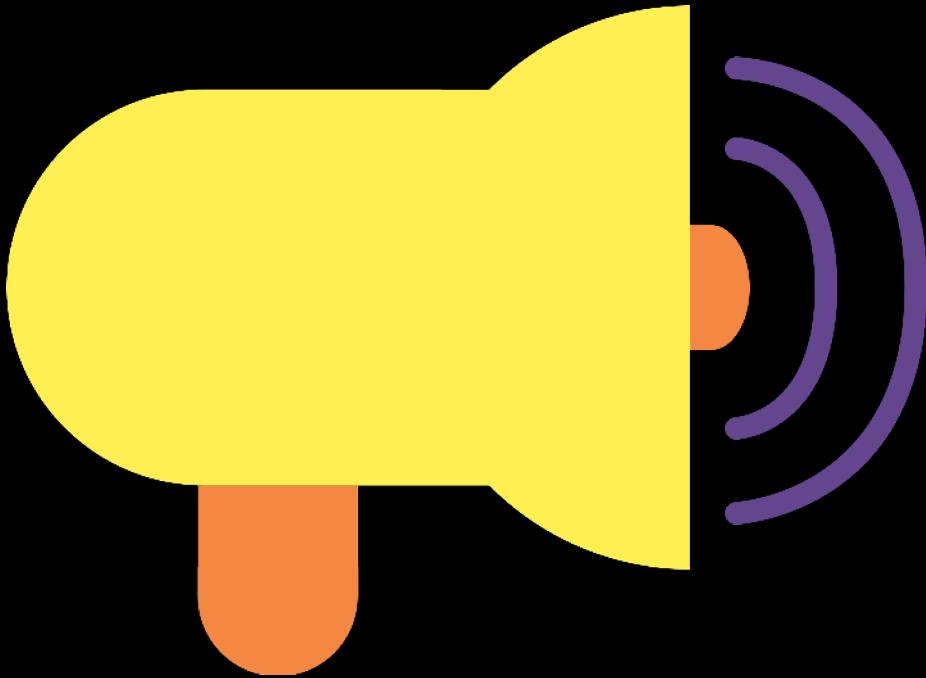
De udenlandske pladeselskaber i top-listen placerer sig geografisk meget tæt op af de byer i udlandet, hvor dansk elektronisk musik har været mest aktiv i 2015. Med undtagelse af Portugal findes alle pladeselskaberne i byer/lande, som også er på top-listen aktive udenlandske byer/lande.

Placeringen af det hollandske pladeselskab Armada Music og det tyske Tonkind øverst på listen er bemærkelsesværdigt, fordi de er meget forskellige. Armada Music har 2,7 millioner følgere på Facebook og sin egen festival i Kroatien, hvorimod Tonkind fra Berlin har 6.800 følgere på Facebook, og næsten ingen information om foretagendet er tilgængeligt på internettet. Alligevel figurerer de begge øverst på top-listen over udenlandske pladeselskaber, som repræsenterer dansk elektronisk musik.

Top-listen over udenlandske pladeselskaber ser således ud:

PLADESELSKAB	LOKATION	FREKVENNS
ARMADA MUSIC	Holland	3
TONKIND	Berlin, Tyskland	3
CONSTANT CIRCLES	England	2
COMPUTE MUSIC	Berlin, Tyskland	2
ENCHUFADA	Portugal	2
GRETA COTTAGE WORKSHOP	England	2
INVADERS RECORDS	Frankrig	2
LOBSTER THEREMIN	London, England	2
MINDWAVES MUSIC	Berlin, Tyskland	2
URSL	Tyskland	2

TOP-LISTEN OVER MEDIER

5.6. Medier

Respondenterne var 2015 aktive på i alt 75 medier. 48 var danske og 27 udenlandske. Tretten medier blev nævnt mere end to gange.

Top-listen over danske medier ser således ud:

MEDIE	FREKVENS
GAFFA	12
SOUNDVENUE	10
DR	6
PASSIVE AGGRESSIVE	6
POLITIKEN	6
HEARTBEATS	5
SEISMOGRAF	5
TV2	5
THE LAKE RADIO	4
VICE	4
REGNSKY	3
P6BEAT	3

Halvdelen af de nævnte medier på top-listen er nationalt kendte medier: Gaffa, Soundvenue, DR, Politiken, TV2, Vice og P6Beat. Derudover rummer listen også mere niche-orienterede medier: Passive Aggressive, Heartbeats, Seismograf, The Lake Radio og Regnsky. Tre af dem, Passive Aggressive, Seismograf og The Lake Radio, har særligt fokus eksperimentalmusik.

27 udenlandske medier blev nævnt. Heraf var syv amerikanske, fire engelske, fire tyske, og resten overvejende europæiske. Blandt de udenlandske medier er nogle relativt kendte, blandt andet magasinerne Resident Advisor, Mixmag, DJ Mag og Thump og en lang række radiostationer såsom BBC, Radio Eins, Pulse Radio, Ultra FM, og Deep Space Radio.

**POP-UP-ARRANGEMENTER, PRIVATE
ARRANGEMENTER, ARRANGØRER OG ANDRE**

5.7. Pop-up-arrangementer, private arrangementer, arrangører og andre

Udover spillesteder, festivaler, pladeselskaber og medier, nævnte respondenterne også andre typer aktiviteter og aktører. Nogle kunne kategoriseres inden for kendte kategorier som private arrangementer og arrangører, hvor andre placerede sig i gråzonen mellem flere.

En af dem er aktiviteten 'pop-up-arrangementer'. Som kategori dækker 'pop-up-arrangement' over en arrangementstype, som hverken er tilbagevendende eller har noget fast tilknytningssted, og derfor ikke kan kategoriseres som spillested eller festival. Som oftest opstår et pop-up-arrangement kun én gang ét bestemt sted.

5.7.1. Pop-up-arrangementer

Respondenterne har i undersøgelsen nævnt 169 aktiviteter, som kan kategoriseres som pop-up-arrangementer: 155 danske, 19 udenlandske. Nitten danske pop-up-arrangementer blev nævnt mere end to gange.

Top-listen over danske pop-up-arrangementer ser således ud:

POP-UP-ARRANGEMENT	BY	FREKVENS
RUMKRAFT	København	5
CHILL I PARKEN	Aalborg	4
KW3	København	4
LITTERATURHAUS	København	4
VOR FRUE KIRKE	København	4
AROS	Aarhus	3
BASEMENT	København	3
BØSSEHUSET	København	3
CRYSTAL CLUB	København	3
JB10	Næstved	3
KLOSTERET	København	3
KRUDTTØNDEN	København	3
KØBENHAVNS HOVEDBIBLIOTEK	København	3
MOESGÅRD MUSEUM	Højbjerg	3
MUSEET FOR SAMTIDSKUNST	Roskilde	3
PALMSPREE	København	3
SØNDAGSVENNER	København	3
TRINITATIS NATKIRKE	København	3

Respondenterne nævnte næsten lige så mange forskellige pop-up-arrangementer, 169, som festivaler, 172.

Ovenstående liste viser, at elektronisk musik findes på så forskellige og folkelige steder som i ungdomshuse, kirker, museer, biblioteker, parker og litteraturhuse. Rum, som er kommunale og dermed offentlige alternativer til de mere gængse rammer for elektronisk musik.

19 udenlandske pop-up-arrangementer blev nævnt. Kun Sameheads Berlin blev nævnt mere end en gang. Følgende uddannelsessteder blev nævnt: Koninklijk og Lausanne Conservatory, og følgende kunstgallerier blev nævnt: Art Vilnius, M. Zilinska Art Gallery i Kaunas, Litauen og Mediatheque de Salon de Provence, Södern Teatern i Stockholm og Errant Bodies i Berlin.

5.7.2. Private arrangementer

62 private arrangementer blev nævnt, der alle er danske. Tretten private arrangementer blev nævnt mere end en gang.

Top-listen over danske private arrangementer ser således ud:

PRIVATE ARRANGEMENTER	LOKATION	FREKVENNS
PRIVATFESTER	(Ukendt)	20
"UNDERGRUNDSFESTER I NATUREN"/ OPEN AIR	(Ukendt)	18
PIRATFESTER	(Ukendt)	12
SKOLE/GYMNASIEFESTER	(Ukendt)	6
JYDERUP HØJSKOLE	Jyderup, Danmark	4
DDSKS SCENEKUNSTSKOLEN	København, Danmark	3
DET JYSKE MUSIKKONSERVATORIUM	Aarhus, Danmark	3
KØBENHAVNS UNIVERSITET	København, Danmark	3
RUC	Roskilde, Danmark	3
SONIC COLLEGE	Haderslev, Danmark	3
ENGELSHOLM HØJSKOLE	Vejle, Danmark	2
MELLERUP EFTERSKOLE	Randers, Danmark	2
SYDDANSK MUSIKKONSERVATORIUM SDMK	Esbjerg, Danmark	2

Kategorien "privatfester" dækker over arrangementer med en vis grad af lukkethed overfor offentligheden.

Mange respondenter angav ikke navn eller sted på deres aktivitet, men blot eksempelvis "ulovligt rave". Da det ulovlige og urbane element er et tilbagevendende fænomen i svarene, er svarene delt op i lovlige "undergrundsfester i naturen/open air" og ulovlige "piratfester".

Kategorien "piratfester" refererer ikke til en udklædningsfest, men til en udendørsfest, typisk i urbane omgivelser som for eksempel i forladte bygninger og typisk uden tilladelse. Ordet "pirat" finder man også i "piratradio" og "pirat-downloads". "Pirat" dækker således over en form for overtagelse af et område, som er på kant med loven eller uden tilladelse.

5.7.3. Arrangører

En del respondenter nævnte også arrangører, som aktivitet i 2015. 88 arrangører blev nævnt; heraf 69 danske og 19 udenlandske. Tretten danske arrangører blev nævnt mere end en gang.

5.7.3.1. Danske arrangører

Top-listen over danske arrangører ser således ud:

ARRANGØR	LOKATION	FREKVENNS
STAJSVÆRK	Haderslev, Danmark	5
BUNKERBAUER	København, Danmark	4
KULTURSHOT	København, Danmark	4
HARD EXPOSURE	Kolding, Danmark	3
HARD NIGHT	København, Danmark	3
RØDE HIMMEL	Odense, Danmark	3
8BITKLUBBEN	København, Danmark	2
BADESTUEN	Roskilde, Danmark	2
FOOTWORK	København, Danmark	2
KAPOW COLLECTIVE	København, Danmark	2
KLUB GOLEM	Odense, Danmark	2
SILVAE SALTARE	København, Danmark	2
SUBSONIC	Danmark	2

Arrangører i det elektroniske musikmiljø laver ofte arrangementer med en særlig profil og koncept. Disse bookes nogle gange af festivaler, spillesteder og pop-up-arrangementer til at levere indhold.

8 ud af 13 arrangører på oversigtslisten – Bunkerbauer, Kulturshot, Hard Exposure, Hard Night, 8bitklubben, Footwork, Silvae Saltare og Subsonic – er genrespecifikke. Ud af disse arbejder halvdelen – Hard Exposure, Hard Night, Silvae Saltare og Subsonic – inden for psytrance eller hardcore.

5.7.3.2. Udenlandske arrangører

Fem udenlandske arrangører blev nævnt mere end en gang.

Top-listen over udenlandske arrangører ser således ud:

ARRANGØR	LOKATION	FREKVENS
B2S	Holland	2
Q-DANCE	Holland	2
INSOMNIAC	USA	2
NEOSTALGIA	Malmö, Sverige	2
HERRENSAUNA	Berlin, Tyskland	2

Alle arrangører, bortset fra goth-klubben Neostalgia, er genrespecifikke.

B2S og Q-Dance arbejder med hårdere elektronisk musik, Herrensauna er en undergrundsklub primært målrettet homoseksuelle mænd, og Insomniac producerer blandt andet Electric Daisy Carnival, der med sine 400.000 besøgende er det største arrangement for elektronisk musik udenfor Europa.

5.7.4. Andre aktiviteter og aktører

I alt blev 112 andre aktiviteter og aktører nævnt, som faldt uden for ovenstående kategorier. 74 faldt udenfor ovennævnte kategorier, og 36 kunne ikke verificeres. De 112 aktiviteter og aktører indbefattede overvejende streamingtjenester, distributions-selskaber, bookingbureauer, PR-bureauer, pladebutikker, managementbureauer og virksomheder. 53 var danske og 22 udenlandske.

Aktiviteter og aktører, der blev nævnt flest gange, er: Red Bull (energidrik, arrangør, uddannelsessted og medie), genreorganisationen SNYK, som arbejder med eksperimenterende musik og lydkunst og INSP! Sound, som er en bæredygtig non-profit lyd- og lysvirksomhed. Blandt virksomhederne er Nox Network, Danmarks største diskotekforening hvis medlemmer tæller Buddy Holly- og Crazy Daisy-kæderne, den aarhusianske spilvirksomhed Kong Orange, Big Talent fra Uganda og 6 Bit Deep mix/master-virksomhed fra hovedstaden.

Bookingselskaberne tæller blandt andet aarhusianske THE NIGHT, ejet af Popstars-vinder og musikbrancheentreprenør Jon Nørgaard, københavnske Wonderwhy, 3rd Tsunami, Silvertip Agency og PDH Music, berlinske Jackmode Agency og More Zvukov Agency. Nogle bureauer håndterer også management og forlagsarbejde.

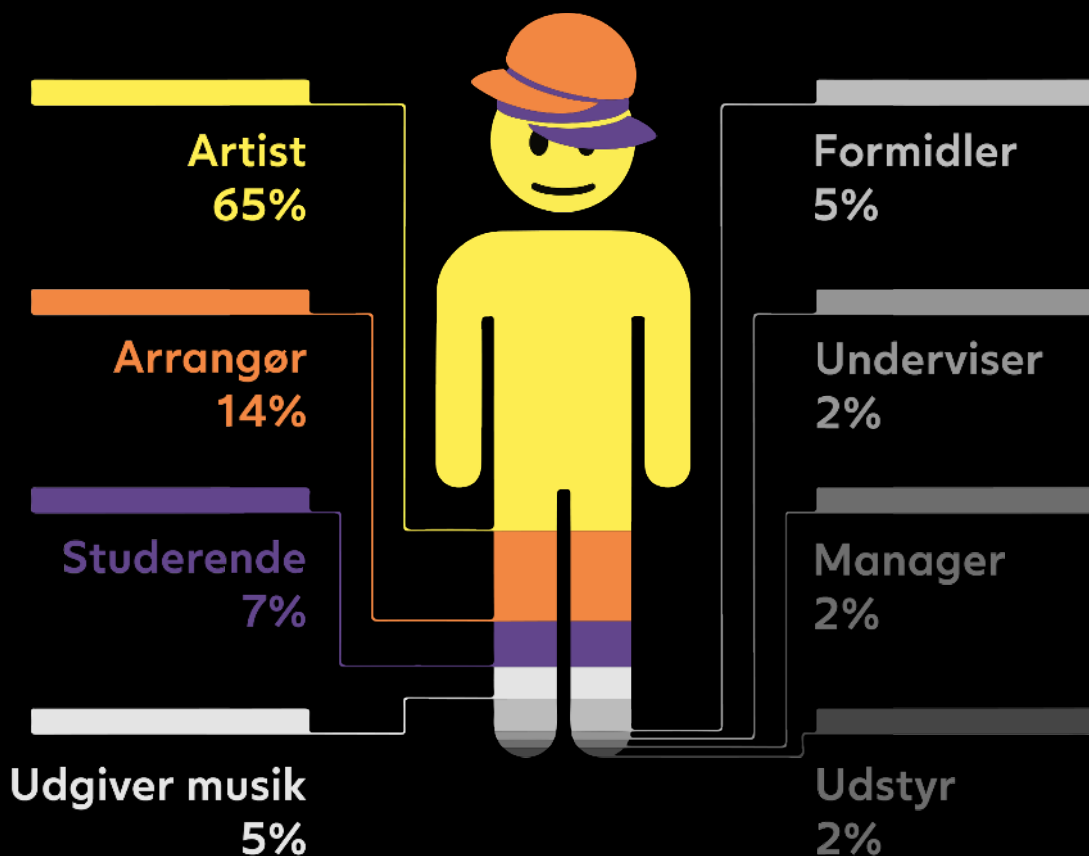
PR-bureauerne tæller blandt andet Friendly PR, Thank You PR, Promolab og engelske Outpost PR. Distribution indbefatter blandt andet Universal Music-ejede Spinnup, det selvstændige danske andelsselskab DiGiDi, og amerikanske, Sony-ejede The Orchard.

Af udgivere for musik tæller blandt andet nordjyske TG Publishing fra Vodskov, Imagem Publishing og Reservoir Media fra New York. TG Publishing er det eneste danske forlag, der nævnes. Kun to managementselskaber nævnes: det danske Beatcount og Unsigned Management fra London. Ingen danske pladebutikker nævnes, men Meditations fra Kyoto, Japan; amerikanske Downtown 304 i New York og Motto Berlin, der også afholder kunststillinger, er nævnt.

6. HVORDAN ARBEJDER AKTØRERNE

Arbejdsfunktioner i miljøet

ARBEJDSFUNKTIONER I MILJØET

Den typiske respondent har i gennemsnit to forskellige 'kasketter' på i det elektroniske musikmiljø. Det vil sige, varetager to forskellige arbejdsfunktioner på samme tid, for eksempel artist og arrangør. 65 % af respondenterne arbejder som artister, 14 % som arrangører og 7 % er studerende.

6.1. Arbejdsfunktioner i miljøet

Der er blevet talt meget om, at det elektroniske musikmiljø er kendetegnet ved at være en DIY-kultur (Do-It-Yourself-kultur). En arbejdskultur, hvor man typisk har flere forskellige 'kasketter' og dermed varetager flere forskellige arbejdsfunktioner på samme tid, som f.eks. artist, arrangør og formidler. I dette spørgsmål er respondenterne blevet bedt om at svare på, hvilke forskellige arbejdsfunktioner de varetager i miljøet.

Til sammenligning havde nøglepersonerne i fase 1-pilotundersøgelsen i gennemsnit hele tre forskellige 'kasketter' eller arbejdsfunktioner. I begge tilfælde – fase 1 og fase 2 – peger arbejdsfordelingen på en DIY-kultur, hvor aktørerne varetager flere arbejdsområder og funktioner på samme tid.

I denne del af undersøgelsen kunne respondenterne krydse af ved følgende arbejdsfunktioner:

- Artist (musiker, dj, komponist, producer m.m.)
- Udgiver musik (eget pladeselskab og distribution m.m.)
- Arrangør (arrangerer festivaler, fester, events, spillesteder m.m.)
- Formidler (anmelder, blogger, radio/tv-vært, redaktør m.m.)
- Underviser (på musikskoler, højskoler, konservatorier, universiteter, privat m.m.)
- Manager (booker, agent, manager for artister m.m.)
- Udstyr (udlejning, softwareudvikling, forskning, programmering m.m.)
- Studerende (studerer elektronisk musik på højskole, videregående uddannelse)

6.2. Arbejdsfunktioner på landsplan og regionalt

På spørgsmålet om hvilke roller/'kasketter' respondenterne havde i det elektroniske musikmiljø svarede 1.324 og 329 undlod at svare. På spørgsmålet om hvilke roller/'kasketter' respondenterne brugte mest tid på svarede 1.320 og 333 undlod at svare.

På landsplan arbejder respondenterne i gennemsnit med to forskellige arbejdsområder i det elektroniske musikmiljø; det vil sige, at de har to forskellige 'kasketter' på i miljøet. De fleste arbejder som artister (dj, producer, komponist m.m.). Arrangør er det næst mest anførte arbejdsområde i det elektroniske musikmiljø og derefter kommer det at være studerende. Artist, arrangør og studerende er således mere udbredt end at udgive musik (forlag, pladeselskab) og formidle musik (anmeldere, bloggere m.m.). Undervisere, managere og aktører, der arbejder med lydudstyr (udlejning, øvelokaler, teknikere m.m.), udgør 2 % af respondenternes samlede arbejdsområde.

Ser man på, hvordan resultaterne fordeler sig regionalt, så varierer tallene forholdsvist lidt i forhold til de landsdækkende tal.

ARBEJDSFUNKTIONER PÅ LANDSPLAN OG REGIONALT

ARBEJDSFUNKTION	DANMARK	HOVEDSTADEN	MIDTJYLLAND	SYDDANMARK	SJÆLLAND	NORDJYLLAND
						
RESPONDENTER	1.320 ud af 1.653	729 ud af 877	206 ud af 247	195 ud af 246	114 ud af 158	66 ud af 86
ARTIST	65 %	64 %	66 %	59 %	76 %	67 %
ARRANGØR	14 %	8 %	8 %	6 %	7 %	11 %
STUDERENDE	7 %	4 %	10 %	17 %	2 %	6 %
UDGIVER MUSIK	5 %	5 %	7 %	3 %	5 %	6 %
FORMIDLER	5 %	5 %	2 %	8 %	4 %	6 %
UDSTYR	2 %	2 %	3 %	4 %	4 %	-
UNDERVISER	2 %	2 %	3 %	2 %	1 %	3 %
MANAGER	2 %	2 %	1 %	2 %	1 %	2 %

Totalen for Danmark giver 102 %. Dette skyldes, at delprocenterne for hver arbejdsfunktion er rundet op fra decimaltal, hvoraf de fleste lå over 0,5, hvilket i hele tal giver en total sum på over 100 %.

Arbejdsområdet 'Artist' ligger forholdsvis stabilt omkring landsgennemsnittet (65 %) i de fem regioner, dog med en afstikker i Sjælland, hvor hele 76 % af respondenterne er artister, og i Syddanmark, hvor kun 59 % er artister. Ser man på de andre arbejdsområder, begynder disse at fordele sig anderledes alt efter region.

Inden for arbejdsområdet 'Arrangør' ligger Hovedstaden (18 %) og Nordjylland (11 %) højt med procentvis mange arrangører per respondent. De andre tre regioner ligger mellem 6-8 %. Går man videre til kategorien 'Studerende' stikker Midtjylland (10 %) og Syddanmark (10 %) ud. Og herefter bliver tallene lave for resten af kategorierne.

Sammenligner man disse regionale tal med resultaterne fra byer med højt aktivitetsniveau inden for det elektroniske musikmiljø, så viser der sig følgende tendenser: byer med højt aktivitetsniveau ligger ofte i en region, hvor diversiteten af arbejdsområder er stor. Det vil sige, hvor aktørerne i det lokale miljø tilsammen dækker mange forskellige arbejdsområder eller 'kasketter'.

For eksempel er der i Hovedstaden og Nordjylland mange artister men også mange arrangører, og begge regioner huser byer (København og Aarhus) med stor aktivitet i det elektroniske musikmiljø. I Midtjylland og Syddanmark er der, udover mange artister, også mange studerende - Midtjylland (10 %) og Syddanmark (17 %) stikker ud fra landsgennemsnittet på 7 % – og også her findes byer med højt aktivitetsniveau: Aarhus, Odense og Haderslev. Dette er ikke overraskende, da uddannelsesstedet DIEM og Aarhus musikkonservatorium ligger i Aarhus, begge i Midtjylland, og uddannelsesstedet Sonic College og Syddansk Musikkonservatorium SDMK begge ligger i Syddanmark.

I Sjælland er der rigtig mange af respondenterne, som er artister, men ikke så mange, der er noget andet. Her finder man byen Roskilde, som huser den store Roskilde Festival, som trækker mange frivillige, men næppe mange arrangører og aktører, fra de andre arbejdsområder. Udover Roskilde Festival er der ikke mange spillesteder og festivaler for elektronisk musik i denne region.

Der synes altså at være en tendens til, at regioner med en bred sammensætning af arbejdsfunktioner i miljøet også har byer med højt aktivitetsniveau. Herved kan de vedligeholde en fødekæde i miljøet, hvor artisterne har et sted at gå hen og spille deres musik, nemlig til arrangementer arrangeret af arrangørerne. Hvor de studerende skaber et naturligt publikumsmiljø og dermed kan opretholde driften af for eksempel et spillested eller en festival, hvor formidlerne kan skrive om og dermed udbrede synligheden af elektronisk musik, og udgivere af musik kan få musikken ud i miljøet og videre ud i verden.

Den procentvise fordeling af respondenter, der arbejder med formidling, udgiver musik, arbejder med udstyr, undervisning og management i miljøet fordeler sig relativt jævnt over alle regioner, og lægger sig tæt op af landsgennemsnittet. Tendenserne er her langt mere utydelige, og siger ikke noget markant om regionerne.

6.3. Hyppigste kombinationer af arbejdsfunktioner i det danske elektroniske musikmiljø

På landsplan er de fleste respondenter artister kombineret med en anden arbejdsfunktion inden for det elektroniske musikmiljø. Top-listen viser, at hyppigheden af hvor mange gange 'artist' fremgår i kombination med et andet funktionsområde, er meget høj: 9 ud af 10 pladser består af 'artist' i kombination med en anden (Se top-listen nedenunder):

Top-listen over de hyppigste kombinationer af arbejdsfunktioner inden for elektronisk musik i Danmark ser således ud:

KOMBINATION AF ARBEJDSFUNKTIONER	ANTAL
ARTIST	431
ARTIST + ARRANGØR	153
ARTIST + STUDERENDE	89
ARTIST + UDGIVER MUSIK	85
ARRANGØR	69
ARTIST + UDGIVER MUSIK + ARRANGØR	41
ARTIST + UNDERVISER	38
ARTIST + FORMIDLER	32
ARTIST + ARRANGØR + FORMIDLER	26
ARTIST + ARRANGØR + MANAGER	25

Top-listen følger fint den procentvise fordeling af arbejdsfunktioner (se det indledende afsnit i dette kapitel 6: Hvordan arbejder aktørerne?).

På regionalt plan adskiller de forskellige regioner sig allerede i en top 3:

ARBEJDSFUNKTION	DANMARK	HOVEDSTADEN	MIDTJYLLAND	SYDDANMARK	SJÆLLAND	NORDJYLLAND
						
ARTIST	431	209	68	75	51	25
ARTIST & ARRANGØR	153	108	17	-	11	8
ARTIST & STUDERENDE	89	-	20	29	-	-
ARTIST & UDGIVER MUSIK	-	45	-	-	10	5
ARRANGØR	-	-	-	17	-	-

I Hovedstaden, Sjælland og Nordjylland finder man den største koncentration af aktører, som – udover at være artister – også er arrangører og udgiver musik. De to arbejdsfunktioner som traditionelt er væsentligst for at holde fødekæden i miljøet i gang mellem musikproduktion, arrangement af musikevents og musikformidling ('Artist-Arrangør'), er i Midtjylland og Syddanmark skiftet ud med kombinationen 'Artist-Studerende', hvilket ikke er overraskende, da disse regioner huser mange uddannelsesinstitutioner for uddannelser indenfor elektronisk musik. Her skaber et stærkt uddannelsesmiljø et solidt publikum og er samtidig grobund for nye artister og nye arrangører, som igen holder miljøets fødekæde i gang i disse regioner.

7. HVOR MANGE NÅR AKTØRERNE UD TIL?

Publikumstal

PUBLIKUMSTAL

	ARTIST	ARRANGØR	STUDERENDE
KONCERTER	 6	 6	 3
PUBLIKUMMER	 40 - 300	 80 - 500	 40 - 100

MANAGER	UDGIVER MUSIK	FORMIDLER	UNDERVISER
 2 ARTISTER UNDER SIG	 5 UDGIVELSER	 4 INDLÆG	 20 UNDERVIS- NINGSDAGE
 20 KONCERTER PR. ARTIST	 100 DOWNLOADS 3.750 PLAYS	 3.000 VIEWS	 8 ELEVER

7.1. Publikumstal

I spørgsmål 16-22 blev der spurgt ind til publikumstal, læsertal og salgstal m.m. for hver enkelt af disse forskellige arbejdsfunktioner: artist, udgiver musik, arrangør, formidler, underviser, manager og studerende. Kategorien 'udstyr' blev udeladt under dette spørgsmål, da dens målgruppe ikke tæller et decideret publikum, men snarere kunder og dermed aktører indenfor og også udenfor for det elektroniske musikmiljø.

7.1.1. Artist

Artister (musiker, dj, komponist, producer m.m.)

Under kategorien 'Artist' svarede i alt 548 respondenter, og 1.105 undlod at svare.

I 2015 havde den typiske artist inden for elektronisk musik 6 koncerter. Der kom typisk 40 publikummer til den mindste koncert og 300 publikummer til den største koncert.

Nogle få respondenter svar stikker ud fra normalen. De største afvigelse er her 65.000 publikummer til den mindste koncert og 1 million publikummer til den største koncert. Tallene er ikke usandsynlige, da der findes elektroniske musikevents, som tæller over en million publikummer til et event. F.eks. 'Love Parade' i Tyskland, som var en én-dags-festival. Her deltog der i 2008 1,6 millioner publikummer og i 2010 1,4 millioner publikummer. Dog virker det overvældende, at den hele million publikum, som her er nævnt, skulle have lyttet til respondenter på én og samme tid, på ét og samme sted under en koncert. Svaret er alligevel taget med, da det rent statistisk ikke rykker på det samlede typiske publikumstal for største koncert, og derfor blot fremstår imponerende.

I kapitlet "Hvordan arbejder aktørerne?" angav 865 respondenter (65 %), at de var udøvende artister, men i dette kapitel om publikumstal har kun 548 respondenter besvaret spørgsmål om publikumstal under 'artist'. Den store afvigelse skyldes sandsynligvis, at mange udøvende artister i miljøet ikke kender de præcise publikumstal og derfor har sprunget spørgsmålet over. (For uddybelse af dette, se kapitel 1 "Formål og metode" i afsnittet "Metodiske overvejelser om overgangen fra fase 1 til fase 2 og 3" (1.8.)).

7.1.2. Arrangør

Arrangør (arrangerer festivaler, fester, events, spillesteder m.m.)

Under kategorien 'Arrangør' svarede i alt 329 respondenter, og 1.324 undlod at svare.

I 2015 havde den typiske arrangør inden for elektronisk musik 6 arrangementer. Der kom 80 publikummer til det mindste arrangement og 500 publikummer til det største arrangement.

Arrangører og artister har typisk samme antal koncerter om året (6), men til arrangørernes koncerter/arrangementer kommer næsten dobbelt så mange publikummer, som til artisternes egne

koncerter (80-500, 40-300). Arrangørerne trækker altså flere publikummer til deres arrangementer, end artisterne gør til deres koncerter.

Afvigelserne i respondentsvarene er ikke nær så store som i kategorien 'Artister'. Blandt arrangørerne er den største afvigelse fra normalen 20.000 publikummer til det mindste arrangement og 200.000 publikummer til det største arrangement.

Her er således langt til artisternes million-publikum, hvilket kan skyldes, at Danmarks største festivaler, Distortion og Roskilde Festival, (kun) tæller mellem 100.000 til 130.000 publikummer, hvorimod den hollandske festival 'Amsterdam Dance Event' i 2015 talte 375.000 publikummer. Så selv om de elektroniske musikfestivaler i Danmark kan synes store i et nationalt perspektiv, er de forholdsvist små på internationalt niveau, hvilket sandsynligvis smitter af på arrangørernes publikumstal i denne undersøgelse.

Det største antal arrangementer, som er angivet, er 400. Tallet virker højt i forhold til de typiske 6 arrangementer på et år, men kan dog forklares som summen af arrangementer i et større management- eller bookingbureau.

7.1.3. Studerende

Studerende (studerer elektronisk musik på højskole, videregående uddannelse)

Under kategorien 'Studerende' svarede i alt 165 respondenter, og 1.488 undlod at svare.

I 2015 havde den typiske studerende inden for elektronisk musik 3 koncerter. Der kom 40 publikummer til den mindste koncert og 100 publikummer til den største koncert.

Studerende har halvt så mange koncerter om året (3) som artister (6), og 1/3-del mindre publikum til deres største koncerter i forhold til artisterne (30-100, 40-300).

Fravigelserne for publikumstal er væsentlig mindre end i kategorierne 'Artister' og 'Arrangører' med 1050 publikummer til den mindste koncert og 1.300 publikummer til den største koncert. Derudover har en respondent svaret, at han/hun har spillet 32 koncerter i 2015. At forskellene alligevel er så store kan skyldes, at mange festivaler som f.eks. CLICK Festival har tradition for at invitere studerende med i deres line up af artister. Tallet afspejler således ikke decideret 'elevkoncerter', men koncerter spillet af en artist, som også er studerende.

7.1.4. Manager

Manager (booker, agent, manager for artister m.m.)

Under kategorien 'Manager' svarede i alt 169 respondenter, og 1.484 undlod at svare.

I 2015 var den typiske 'Manager' inden for elektronisk musik manager for 2 artister, som tilsammen spillede 20 koncerter. Det er væsentligt flere koncerter per artist (10 hver) end i kategorien 'Artister', hvor de typisk spillede 6 koncerter.

Managere har typisk to artister i stald, og hver af managerens artister spiller typisk 10 koncerter om året. Det er næsten dobbelt så mange, som den typiske artist, som spiller 6 koncerter om året.

Fravigelserne i denne kategori er ret store: det største antal artister i stald hos én manager er 50, og det største antal spillede artistkoncerter under én manager er 350. Tallene er taget med, da der både kan være tale om større managements- eller bookingbureauer.

Svarene er taget med, da det rent statistisk ikke rykker på det samlede typiske antal artister per manager.

7.1.5. Udgiver musik

Udgiver musik (eget pladeselskab og distribution m.m.)

Under kategorien 'Udgiver musik' svarede i alt 414 respondenter, og 1.239 undlod at svare.

I 2015 havde den typiske 'udgiver af elektronisk musik' 5 musikudgivelser. Udgiverens musik blev typisk downloadet 100 gange fra internettet, både gratis og gennem salg, og streamet 3.750 gange.

Fravigelserne er her meget store i forhold til normalværdierne på downloads og streams: én respondent har haft 1 million downloads af sin musik i 2015, og en har haft 45 millioner streams⁴. Spændet mellem de typiske tal og afvigelserne (100 - 1 million downloads, og 3.750 - 45 millioner streams) siger noget om det tigerspring en artists musik kan tage – fra forholdsvis ukendt kunstner til international stjerne – gennem globale musiktjenester som f.eks. Spotify og YouTube.

7.1.6. Formidler

Formidler (anmelder, blogger, radio/tv-vært, redaktør m.m.)

Under kategorien 'Formidler' svarede i alt 182 respondenter, og 1.471 undlod at svare.

I 2015 havde den typiske 'formidler' (blogs, skribent m.m.) 4 udgivelser. Formidleren havde typisk 3.000 'views', hvilket vil sige, at 3.000 læsere kikkede ind på deres udgivelser for at læse dem.

Fravigelserne er her meget store: en respondent har haft 365 udgivelser i 2015, og en anden har haft 5 millioner views på sine udgivelser i 2015. De 365 udgivelser peger sandsynligvis på en blogger, der skriver dagligt, og de 5 millioner views peger sandsynligvis på udgivelser i et

⁴ Stream-tallet er kun overgået af et respondentsvar på 95.487.231.5564 streams (95 milliarder), som man har valgt at sortere fra grundet den uhyrlige størrelse.

internationalt magasin, tidsskrift, netavis, blog eller socialt medie som f.eks. Facebook, Instagram eller Twitter⁵.

Som man tidligere har set, er sociale medier det absolut mest anvendte PR-medie inden for det elektroniske miljø og dermed højst sandsynligt også inden for nyheder og udgivelser alment.

7.1.7. Underviser

Underviser (på musikskoler, højskoler, konservatorier, universiteter, privat m.m.)

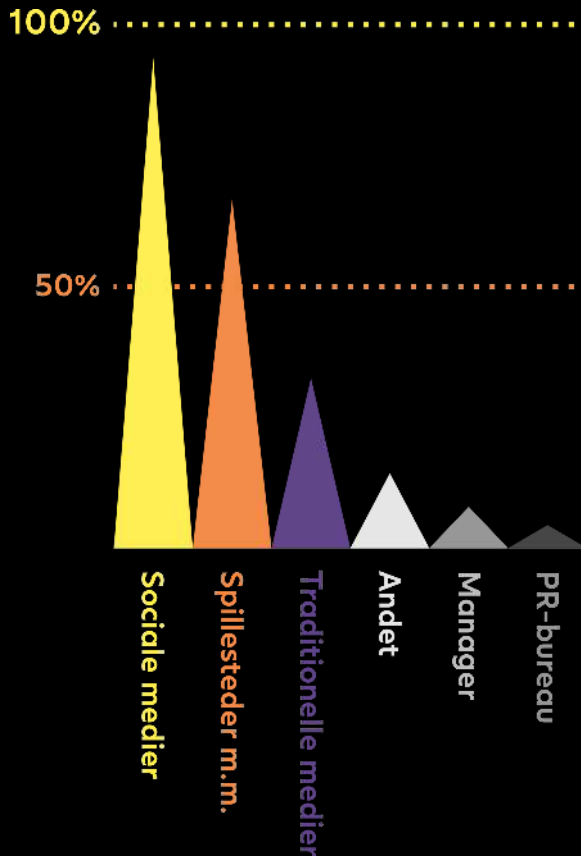
Under kategorien 'Underviser' svarede i alt 187 respondenter, og 1.466 undlod at svare.

I 2015 havde den typiske 'underviser' 20 undervisningsdage med 8 elever per dag. Den største fravigelse kommer her fra en respondent, der har undervist 250 dage i 2015, og en som har haft 50 elever per undervisningsdag. De 250 undervisningsdage svarer meget godt til en fuldtidsansættelse af en lærer på en af de elektroniske musikuddannelser. Og de 50 elever per dag svarer meget godt til holdundervisning på en længerevarende uddannelse i elektronisk musik eller anden relevant undervisning.

⁵ En respondent har svaret, at han/hun har haft 10.000 udgivelser i 2015. Svaret er sorteret fra, da det virker urealistisk – selv hvis man ejer et forlag, internetbaseret eller ej.

8. HVORDAN NÅR AKTØRERNE UD TIL DERES PUBLIKUM? PR-kanaler

PR-KANALER

I det danske elektroniske musikmiljø går PR og promotion først og fremmest gennem sociale medier. Herefter gennem annoncering via spillesteder, pladeselskaber og i tidsskrifter og dernæst gennem traditionelle medier, som aviser, radio, tv m.m. De traditionelle mediers lave placering som PR-kanal kan være en forklaring på den elektroniske musiks generelle usynlighed i det offentlige mediebillende. En del af aktørerne benytter sig også af plakater, flyers og mund-til-mund-metoden sammen med gratis digitale beskedssystemer som SMS, email-lister, lukkede FB-grupper og nyhedsbreve. Kun ganske få har en manager eller bruger et PR-bureau.

8.1. PR-kanaler

På landsplan laver respondenterne PR og promotion gennem følgende kanaler:

- 94 % gennem **sociale medier**: skriver det på Facebook, Instagram, Twitter m.fl.
- 67 % er det **spillestedet**, pladeselskabet, tidsskriftet m.m. annoncerer det
- 33 % sørger for **foromtale** i traditionelle medier som aviser, radio, tv m.m.
- 14 % annoncerer gennem '**andre PR-kanaler**': Mund-til-mund, plakater, flyers, SMS, lukket FB-gruppe, email-nyhedsgrupper m.m.
- 8 % har en **manager** (booker, agent, manager for artister m.m.), der klarer det for dem
- 4 % har hyret et **PR-bureau** til at stå for promotion m.m.

8.2. PR-kanaler nationalt og regionalt

På nationalt og regionalt plan ser fordelingen af PR-kanaler således ud:

PR-KANAL	DANMARK	HOVEDSTADEN	MIDTJYLLAND	SYDDANMARK	SJÆLLAND	NORDJYLLAND
						
RESPONDENTER	658 ud af 1.653	392 ud af 877	102 ud af 247	88 ud af 246	38 ud af 158	32 ud af 86
SOCIALE MEDIER	94 %	94 %	94 %	92 %	92 %	94 %
SPILLESTEDET MED FLERE	67 %	71 %	65 %	56 %	47 %	66 %
TRADITIONELLE MEDIER	33 %	39 %	24 %	24 %	8 %	28 %
ANDRE PR-KANALER	14 %	14 %	12 %	15 %	18 %	16 %
MANAGER	8 %	5 %	10 %	14 %	16 %	13 %
PR-BUREAU	4 %	5 %	5 %	2 %	5 %	-

PR og promotion går først og fremmest gennem **sociale medier**. I alle fem regioner har 92-94 % af respondenterne krydset af ved denne kategori, hvilket entydigt peger på de sociale mediers særstatus som PR-kanal i det elektroniske musikmiljø i Danmark.

Den næstmest udbredte PR-kanal er **spillestedets, pladeselskabets, tidsskriftets m.m.** annoncering af koncerter og events. Her adskiller respondenterne i Hovedstaden sig fra landsgennemsnittet (67 %) ved, at hele 71 % af respondenterne har krydset af i denne kategori. Midtjylland, Syddanmark og Nordjylland ligger meget tæt på landsgennemsnittet, hvorimod der i Sjælland kun er 47 % af respondenterne, som har krydset af i denne kategori.

Den tredje mest udbredte PR-kanal er **traditionelle medier** (radio, aviser, tidsskrifter). Her har 39 % af respondenterne fra Hovedstaden tilkendegivet, at de benytter traditionelle medier som PR-kanal mod landsgennemsnittet, som er på 33 %. Midtjylland, Syddanmark og Nordjylland ligger igen stabilt på 24-28 % af respondenterne, der benytter sig af traditionelle medier. Og Sjælland ligger igen på en sidste plads med kun 8 %, der benytter sig af annoncering i traditionelle medier.

Til gengæld ligger Sjælland øverst i kategorien **"Andre PR-kanaler"**, som dækker over annoncering gennem plakater, flyers, mund-til-mund metoden, SMS, lukkede Facebook-grupper og email-nyhedsgrupper. 18 % af respondenterne i Sjælland har svaret, at de benytter sig af andre PR-kanaler. Landsgennemsnittet ligger her på 14 %. Midtjylland benytter sig mindst af "andre PR-kanaler" med 12 % tilkendegivelser, hvorimod 14-16 % af respondenterne i Hovedstaden, Syddanmark og Nordjylland bruger andre PR-kanaler, hvilket bevæger sig lidt over landsgennemsnittet.

Den femte mest anvendte PR-kanal er kategorien **"Manager"**, som dækker over booker, agent, manager for artister m.m. Her ligger Sjælland øverst: 16 % af deres respondenter har en manager. Herefter følger Syddanmark (14 %) og Nordjylland (13 %), og procentdelen falder i takt med, at antallet af aktører i regionen stiger: Midtjylland 10 % og Hovedstaden 5 %.

Den sidste PR-kanal, **"PR-bureau"** (landsgennemsnit 4 %), er den PR-kanal, som færrest af respondenterne anvender, sandsynligvis fordi den er omkostningsfuld.

8.2.1. Opsummering

Den foretrukne PR-kanal i elektronisk musik i Danmark, både på landsplan og regionalt, går gennem sociale medier som Facebook, Instagram, Twitter osv. Herefter ændrer de foretrukne PR-kanaler sig regionalt.

Hovedstaden, Midtjylland, Syddanmark og Nordjylland anvender oftere annoncering gennem spillesteder m.m. og PR gennem traditionelle medier end kategorien 'Andet': plakater, flyers, mund-til-mund metoden m.m.

Kun Sjælland anvender oftere andre PR-kanaler – 'Andet' som plakater, flyers, mund-til-mund metoden m.m. – end annoncering gennem spillesteder og PR gennem traditionelle spillesteder m.m.

9. HVOR TJENER AKTØRERNE DERES PENGE?

Indtægtsområder/markedsanalyse

TYPER AF INDTÆGTSOMRÅDER

HONORAR

ULØNNET
ARBEJDE

MUSIKORGA-
NISATIONER

SELVSTÆNDIG
VIRKSOMHED

FASTAN-
SÆTTELSE

OFFENTLIGE
TILSKUD OG
PULJER

KOMMERCIELLE
PARTNERE OG
SPONSORER

PRIVATE
FONDE

Respondenterne tjener størstedelen af deres penge på honorar og selvstændig virksomhed, ofte kombineret med en fastansættelse, da det er svært at leve af musikken alene. Økonomisk støtte fra offentlig såvel som privat og kommerciel side er minimal. En stor del af det elektroniske musikmiljø er drevet af ulønnet og frivillig arbejdskraft.

9.1. Typer af indtægtsområder

Under spørgsmålet om indtægt, blev respondenterne bedt om at sætte kryds ved de indtægtsområder, hvor de tjente deres penge i 2015. Indtægtsområderne er: kommercielle partnere – sponsorer, offentlige tilskud og puljer, private fonde, musikorganisationer (KODA m.m.), selvstændig virksomhed (CVR-nr.), honorar, fastansættelse (fuldtid/deltid) og "jeg arbejdede ulønnet". Derudover havde de mulighed for at komme med kommentarer.

Omkring halvdelen af det elektroniske musikmiljøes aktører (48 %) tjener deres penge gennem honorarbetaling. Samtidig arbejder næsten lige så mange (45 %) ulønnet eller frivilligt. Godt hver fjerde aktør i undersøgelsen har modtaget penge fra musikorganisationer som KODA og GRAMEX (24 %), har selvstændig virksomhed (24 %) og eller har en fastansættelse (22 %). Herudover får 24 % penge fra musikorganisationer som KODA m.m. De resterende indtægtsområder: offentlige tilskud og puljer, kommercielle partnere – sponsorer, og private fonde, tegner sig for 5-15 % af aktørernes indtægt og udgør dermed de mindste indtægtsområder (se infographics ovenfor).

Udover det store ulønnede arbejde, som godt halvdelen af aktørerne i denne undersøgelse lægger for dagen, følger hovedindtægtskilderne altså traditionelle indtægtsformer: honorarbetaling, har egen virksomhed og fastansættelse. Kun omkring hver 10. aktør har modtaget penge fra offentlige tilskud og puljer, kommercielle partnere og sponsorer og støtte fra private fonde.

På nationalt og regionalt plan fordeler indtægtsområderne således (se næste side):

INDTÆGTSOMRÅDER	DANMARK	HOVEDSTADEN	MIDTJYLLAND	SYDDANMARK	SJÆLLAND	NORDJYLLAND
						
HONORAR	48 %	53 %	46 %	39 %	38 %	39 %
ULØNNET ARBEJDE	45 %	42 %	48 %	54 %	53 %	33 %
MUSIKORGANISATIONER	24 %	24 %	25 %	20 %	20 %	36 %
SELVSTÆNDIG VIRKSOMHED	24 %	26 %	20 %	19 %	23 %	18 %
FASTANSÆTTELSE	22 %	25 %	16 %	18 %	28 %	18 %
OFFENTLIGT TILSKUD OG PULJER	15 %	16 %	16 %	15 %	13 %	15 %
KOMMERCIELLE PARTNERE OG SPONSORER	8 %	7 %	6 %	12 %	10 %	6 %
PRIVATE FONDE	5 %	5 %	3 %	4 %	8 %	6 %

Sammenligner man tallene på landsplan med tal for hver region, så viser der sig nogle forskelle (se tabel nedenfor). Mest i øjenfaldende er forskellen mellem indtægtsområderne **'honorar'** og **'ulønnet arbejde'**. I Hovedstaden (53 %) og Nordjylland (39 %) er 'honorar' det indtægtsområde, som flest tjener penge inden for. Derimod er det, i de resterende regioner arbejdsområdet 'ulønnet arbejde', som flest er beskæftiget inden for – Midtjylland (48 %), Syddanmark (54 %) og Sjælland (53 %). Forskellen mellem de to største 'indtægtsområder' varierer altså alt efter hvor i landet man er.

Inden for indtægtsområdet **'musikorganisationer (KODA m.m.)'** ligger Hovedstaden (24 %) og Midtjylland (25 %) lige omkring landsgennemsnittet, hvorimod Syddanmark (20 %) og Sjælland (20 %) ligger under og Nordjylland en del over (36 %).

Inden for områderne **'selvstændig virksomhed'** og **'fastansættelse'** stikker særligt Sjælland ud med 28 % med fastansættelse i denne region.

Indtægtsområderne **'offentlige tilskud og puljer'** og **'private fonde'** ligger rimeligt stabilt omkring landsgennemsnittet i alle regioner, hvorimod tallene for indtægtsområdet **'kommercielle partnere og sponsorer'** er dobbelt så højt i Syddanmark (12 %) som i Midtjylland (6 %).

Hovedstaden er den region, hvor flest aktører får honorar og tjener penge på selvstændig virksomhed. Syddanmark er den region, hvor flest arbejder ulønnet, skarpt forfulgt af Sjælland. Til gengæld er Sjælland den region, hvor flest er fastansat og flest får støtte fra private fonde. Syddanmark er den region, hvor flest tjener penge på kommercielle partnere – sponsorer – og Nordjylland er den region, hvor flest aktører får penge fra musikorganisationer. Alle fem regioner ligger stort set omkring landsgennemsnittet vedrørende indtægtsområdet 'offentlige tilskud og puljer'.

9.2. Antal indtægtsområder per aktør

I gennemsnit tjente respondenterne deres penge inden for to forskellige indtægtsområder. Dette passer godt ind i miljøets grundlæggende DIY-kultur, hvor man skaber alting fra bunden, arbejder en hel del ulønnet og frivilligt og derfor må tjene sine penge inden for flere forskellige indtægtsområder.

I fase 1-pilotundersøgelsen havde nøgleaktørerne i gennemsnit tre forskellige indtægtsområder, hvilket vil sige endnu flere forskellige jobs i miljøet per aktør end i fase 2-undersøgelsen. Tilsammen understøtter det tesen om, at man miljøets særlige DIY-kultur må have mange forskellige indtægtsområder for at få den private økonomi til at køre rundt (spillejobs, deltidsansættelser, eget firma, fondsmidler m.m.).

9.2.1. Kommentarer

Respondenterne havde under dette spørgsmål mulighed for at tilføje kommentarer om indtægt, og her har mange præciseret deres forhold til det, 'at tjene penge på musik':

"Jeg tager sgu da ikke penge for at spille musik. Jeg arbejder deltid 4 dage i ugen, så har jeg økonomisk og kreativ frihed lige, som jeg vil."

"Man tjener jo ikke penge som perifært involveret i den elektroniske scene i Danmark. Det skal gøres for kærlighed til musikken og kulturen, og det er det grundlæggende problem i miljøet."

Sidste kommentar viser en splittelse i miljøet mellem at arbejde med elektronisk musik af ren kærlighed til musikken og så for at tjene penge på det. En forklaring på splittelsen kommer frem i næste kommentar:

"Efter i mange år at have prøvet at leve af musik som dj og pladeselskab har jeg lavet karriere uden for musikbranchen og fået børn m.m. Så jeg agerer kun begrænset som dj, når der er tid til det og laver ingen events."

En anden respondent er mere optimistisk:

"Den form for musikkultur jeg interesserer mig for, kan man godt leve af i Tyskland, men ikke i Danmark – endnu! Men der kommer hele tiden flere til vores fester, og det er stærkt motiverende. Vi tror på fremtiden!!"

Derudover er der mange, der nævner, at de som studerende får SU (Statens Uddannelsesstøtte) og andre, at de tjener deres penge på at udgive musik.

Kategorien "Ulønnet arbejde" diskuteres og nuanceres i en kommentar. Her pointeres det, at der i begrebet "ulønnet arbejde" kan ligge en skjult forestilling om udnyttelse af arbejdskraft, hvorimod der i begrebet "frivilligt arbejde" ligger et gensidigt udbytte. Korrektionen peger endnu engang på, at elektronisk musik for mange handler om hjerteblod; at man primært laver elektronisk musik af kærlighed til musikken og ikke for pengenes skyld.

DE MEST INDBRINGENDE INDTÆGTSOMRÅDER

HONORAR

ULØNNET
ARBEJDE

FASTAN-
SÆTTELSE

SELVSTÆNDIG
VIRKSOMHED

MUSIKORGA-
NISATIONER

OFFENTLIGE
TILSKUD OG
PULJER

KOMMERCIELLE
PARTNERE OG
SPONSORER

PRIVATE
FONDE

9.3. De mest indbringende indtægtsområder

I de indtægtsområder, hvor respondenterne havde deres største indtægt (tjente de fleste af deres penge), ligger honorar øverst med 29 %. Her tjente 29 % af respondenterne de fleste af deres penge i 2015. Lige nedenunder kommer indtægtsområdet 'ulønnet arbejde', hvor 24 % af respondenterne tjente 'de fleste af deres penge', hvilket jo er paradoksalt. Det som det kunne betyde er, at respondenterne tjente deres penge uden for miljøet, men lagde en masse gratis arbejde i miljøet alligevel.

Inden for indtægtsområderne 'fastansættelse' og 'selvstændig virksomhed' har henholdsvis 18 % og 14 % tjent de fleste af deres penge. Og inden for 'penge fra musikorganisationer som f.eks. KODA', og 'offentligt tilskud' har henholdsvis 6 % og 5 % af respondenterne tjent flest penge. Sammen med 'kommercielle partnere - sponsorer' tegner 'støtte fra private fonde' sig kun for 2 % af de indtægtsområder, hvor der er blevet tjent mest.

9.4. Sammenligning mellem generel indtægt og mest indbringende indtægt inden for indtægtsområderne

Sammenligner man tallene for mest indbringende indtægt med de forrige tal for indtægtsområder generelt, kan man se følgende:

Ud af de 48 % af respondenterne der fik **honorarbetaling** i 2015, tjente 29 % deres fleste penge her. Altså må de resterende 19 % have tjent deres fleste penge et andet sted. Dette understøtter tesen om, at aktørerne i det elektroniske musikmiljø ikke kan leve af et indtægtsområde alene, men må supplere indtægten med arbejde inden for andre områder: for eksempel gennem fastansættelse eller selvstændig virksomhed.

Ud af de 45 % der arbejdede **ulønnet**, 'tjente' 24 % deres fleste penge her – altså, tjente de ingenting, og arbejdede mest ulønnet.

Ud af de 22 % aktører, som havde en **fastansættelse**, tjente 18 % mest ved fastansættelse. Kun 4 % tjente altså flere penge et andet sted end gennem deres fastansættelse. Det må betyde, at de aktører der har en fastansættelse, også i høj grad tjener her dette som hovedindtægt.

Ud af de 24 % med **selvstændig virksomhed** tjente 14 % de fleste af deres penge i deres egen virksomhed. Altså må 10 % af disse have tjent flere penge et andet sted end her, ligesom det var tilfældet med honorarbetaling.

Ser man på indtægtsområdet **musikorganisationer** tjente 24 % her penge, men kun 6 % de fleste af deres penge. Altså er området ifølge aktørerne langt fra det mest indbringende område i forhold til indsatsen, hvilket en del af diskussionerne i undersøgelsens debatsessions også handlede om (se kapitel 11: Hvilke problemer slås aktørerne med lokalt? i afsnittet: Bedre forhold for de elektroniske musikere (...)) (10.2.5.)).

Indtægtsområderne **'offentligt tilskud', 'kommercielle partnere – sponsorer' og 'private fonde'** de områder, hvor aktørerne generelt tjener mindst. Ud af 15 % som fik offentligt tilskud, tjente kun 5 % de fleste af deres penge her. Ud af 8 % som havde kommercielle partnere og sponsorer tjente kun 2 % de fleste af deres penge her, og ud af 5 % der fik støtte fra private fonde, tjente kun 2 % de fleste af deres penge her. Offentlig støtte og tilskud, kommercielle partnerskaber og sponsorer og private fonde er således indtægtsområder, hvor kun ganske få af aktørerne i det elektroniske musikmiljø tjener penge og også tjener de fleste af deres penge.

9.5. Regional fordeling af indtægtsområder med mest indbringende indtægt

Tendenser indenfor indtægtsområder med størst indtægt fordeler sig nationalt og regionalt således:

INDTÆGTSOMRÅDE	DANMARK	HOVEDSTADEN	MIDTJYLLAND	SYDDANMARK	SJÆLLAND	NORDJYLLAND
						
HONORAR	29 %	32 %	31 %	24 %	18 %	26 %
ULØNNET ARBEJDE	24 %	20 %	32 %	33 %	29 %	26 %
FASTANSÆTTELSE	18 %	20 %	13 %	12 %	26 %	18 %
SELVSTÆNDIG VIRKSOMHED	14 %	15 %	13 %	11 %	13 %	12 %
MUSIKORGANISATIONER	6 %	6 %	4 %	6 %	3 %	12 %
OFFENTLIGT TILSKUD OG PULJER	5 %	4 %	3 %	8 %	8 %	3 %
KOMMERCIELLE PARTNERE OG SPONSORER	2 %	1 %	-	4 %	3 %	-
PRIVATE FONDE	2 %	1 %	3 %	4 %	-	3 %

De tre regioner, hvor størstedelen af aktørerne tjener mest på **honorar** er: Hovedstaden (32 %), Midtjylland (31 %) og Nordjylland (26 %). Regionerne er alle kendetegnet ved at have meget aktive byer med spillesteder, pladeselskaber m.m. og mange aktive PR-kanaler.

De tre regioner hvor størstedelen af aktørerne arbejder **ulønnet** er: Syddanmark (33 %), Midtjylland (32 %) og Sjælland (29 %). I de to første regioner er antallet af studerende det højeste i landet og frivilligt arbejde derfor sandsynligvis også højt: i Syddanmark er 25 % studerende, og Midtjylland er 18 % studerende. I Sjælland er antallet af studerende nede på 4 %, men til gengæld har de Roskilde Festivalen, hvor der er tilknyttet mange tusinde frivillige (kilde: <http://www.festivalfakta.dk/Roskilde-festival.html>).

De tre regioner hvor størstedelen af aktørerne tjener mest gennem **fastansættelse** er: Sjælland (26 %), Hovedstaden (20 %) og Nordjylland (18 %). Det høje %-tal af fastansatte i Sjælland peger muligvis på Roskilde Festivals lønnede del af de ansatte i administration m.m. Hovedstaden har, som tidligere nævnt, den største andel af spillesteder, pladeselskaber og en del festivaler, som alle har administrationer, der varetager det daglige arbejde. Nordjylland er, trods det mindste antal aktører i undersøgelsen, et meget aktivt område med bl.a. spillested og event-sted Platform 4. Derudover er Aalborg Danmarks fjerdestørste by, hvilket giver basis for et større publikum, flere betalende og dermed flere penge til at opbygge et permanent spillested med administration m.m. En anden forklaring kunne være, at respondenterne fra Nordjylland har fastansættelser uden for det elektroniske musikmiljø, men har svaret på spørgsmålet om 'fastansættelse' i generel forstand.

De tre regioner, hvor størstedelen af aktørerne tjener mest gennem **selvstændig virksomhed** er: Hovedstaden (15 %), Midtjylland (13 %) og Sjælland (13 %). I Hovedstaden er det elektroniske musikmiljø størst og mest aktivt, hvilket giver de bedste betingelser for at kunne leve af sin egen virksomhed. Ganske tæt på følger Midtjylland med Aarhus som aktivt centrum, og også Sjælland med et procentvist højt antal artister, men om det er det, der er forklaringen, er ikke sikkert.

Tallene indenfor de sidste fire indtægtsområder er så forholdsvis lave (0-12 %), at det kun bliver de stærkeste tendenser, som vil blive belyst.

Med hensyn til indtægt gennem midler fra **musikorganisationer** som f.eks. KODA, så har hele 12 % af Nordjyllands respondenter svaret, at de tjente de fleste af deres penge gennem musikorganisationer. Regionen har en af de mest aktive byer inden for det elektroniske musikmiljø, Aalborg, og en måde denne aktivitet kunne vise sig på, kunne være gennem f.eks. KODA- og GRAMEX-midler. Sammen med indtægtsområdet "Honorar" viser der sig et billede af en region, hvor aktørerne faktisk tjener deres penge på deres musik og også har en masse frivillige, der arbejder oveni.

Hvad angår indtægt gennem **offentligt tilskud**, så ligger Syddanmark og Sjælland begge øverst med 8 % af deres respondenter. Det offentlige tilskud i Syddanmark refererer højst sandsynligt til Sonic College i Haderslev, der som uddannelsesinstitution får tildelt offentlige midler til at drive institutionen. Hvad angår Sjælland har undersøgelsen ingen forklaring herpå.

Indtægtsområdet **kommercielle partnere og sponsorer** er det område, som færrest i alle regioner tjente flest penge inden for. Partnerskaber og sponsorater er altså indtægtsområder, som aktørerne enten har svært ved at få fingre i, eller som de ikke prioriterer.

**10. HVILKE PROBLEMER SLÅS AKTØRERNE
MED GENERELT?
Behov og udfordringer**

UDFORDRINGER OG LØSNINGER I MILJØET

OFFENTLIGHEDEN

MILJØET

INTERNATIONALT

OFFENTLIGHEDEN – det elektroniske musikmiljøes forhold til offentligheden

UDFORDRINGER

For meget mainstream-musik i medierne – for lidt elektronisk musik
Elektronisk musik er en overset genre i fonde, medier, spillesteder osv.

LØSNINGER

Større anerkendelse/bedre formidling af elektronisk musik
Lettere adgang til fondsstøtte/bedre forhold for aktørerne

MILJØET – det elektroniske musikmiljøes forhold til sig selv

UDFORDRINGER

Elektronisk musik har et dårligt ry
Det elektroniske musikmiljø er fragmenteret, både som musikgenre og som miljø

LØSNINGER

Større åbenhed i miljøet
Oprettelse af en fælles platform/lokale platforme

INTERNATIONALT – det elektroniske musikmiljøes forhold til den internationale scene

UDFORDRINGER

Dansk elektronisk musik har ingen international profil

LØSNINGER

Brobygning med udlandet

10.1. Udfordringer og løsninger i miljøet

I sidste del af den landsdækkende spørgeskemaundersøgelse blev respondenterne bedt om at forholde sig til nogle grundlæggende problematikker, som nøgleaktørerne fra fase 1-pilotundersøgelsen var kommet frem til, og som deltagerne på de efterfølgende debatsessions #1 og #2 havde fået perspektiveret, nuanceret og udvidet.

De to første to spørgsmål drejede sig om: 1) Hvilke udfordringer respondenterne så i det elektroniske musikmiljø lige nu, og 2) hvad de synes, der var mest brug for til støtte for miljøet. (Se det fulde spørgeskema i kapitel 1: Formål og metode i afsnittet: Bilag – spørgeskema fase 2 (1.11)). Derudover blev respondenterne bedt om at 3) kommentere øvrige forhold, som er vigtige for belysningen af det elektroniske musikmiljø i Danmark i et kommentarfelt.

Idéen var at få testet relevansen af de behov og udfordringer, som var kommet frem i pilotundersøgelsen i fase 1. gennem den landsdækkende undersøgelse og evt. supplere med nye perspektiver.

10.2. Udfordringer

Spørgsmålet i spørgeskemaet lød: Hvilke generelle udfordringer ser du i det danske elektroniske musikmiljø? Respondenterne kunne her vælge at erklære sig enige i en eller flere svarmuligheder. 669 respondenter svarede på spørgsmålet, og 984 undlod at svare.

Udfordringerne falder overordnet inden for tre områder:

1. **Miljøets forhold til det offentligheden:** Der er for meget mainstream i de offentlige medier (radio, tv og aviser). Fonde, medier, spillesteder, musikorganisationer overser genren, og der er ofte manglende ressourcer til arrangementer med elektronisk musik. Der mangler ordentligt udstyr til festivaler som gode højtalere m.m.
2. **Miljøets forhold til sig selv:** Dansk elektronisk musik er fragmenteret som genre og miljø, og musikken har et dårligt ry eller er slet og ret ukendt som genre, hvilket understreger problemerne i forhold til offentligheden.
3. **International synlighed:** Dansk elektronisk musik mangler en international profil. For den typiske aktør i miljøet har dette dog ikke første prioritet, hvilket kan hænge sammen med, at langt størstedelen af aktørerne (75 %) udelukkende eller mest spiller i Danmark.

UDFORDRING	ENIGE RESPONDENTER I PROCENT
FOR MEGET MAINSTREAM I MEDIERNE	60 %
FONDE, MEDIER, SPILLESTEDER, MUSIKORGANISATIONER OVERSER GENREN	47 %
FRAGMENTERET GENRE OG MILJØ	42 %
MANGLENDE RESSOURCER (PENGE TIL ARRANGEMENTER, ORDENTLIGT UDSTYR TIL FESTIVALER M.M.)	37 %
PUBLIKUM VIL IKKE BETALE	35 %
DÅRLIGT RY, UKENDT GENRE	34 %
INGEN INTERNATIONAL PROFIL	24 %

10.2.1. For meget mainstream i medierne

Den udfordring, som flest aktører krydsede af ved (60 %), var problemet med for meget mainstream-musik i de danske medier og dermed for lidt sendetid til andre musikgenrer som blandt andet elektronisk musik.

Citat fra kommentarfeltet:

“Så længe musikere, der beskæftiger sig med alternative former for musik end ikke gider kontakte radio- og tv-stationer herhjemme, fordi de ved, det er spild af tid, (fordi radio- og tv-stationerne de facto er reklamesøjler for få og kommercielt stærke aktører), så vil det til stadighed være svært at nå et publikum af en vis størrelse. Man er nødt til at ændre mediebilledet – og drastisk.”

Den største udfordring for aktørerne i det elektroniske musikmiljø er altså den elektroniske musiks manglende eksponering i det danske medielandskab og dermed dens synlighed i offentligheden generelt. Problemet med den manglende medieeksponering understøttes af databasen over medier, hvor kun 118 respondenter ud af de i alt 1.653 respondenter har nævnt et dansk medie som samarbejdspartner (se kapitel 5: Hvilke spillesteder, festivaler, pladeselskaber og medier dækker dansk elektronisk musik? i afsnittet: Medier (5.4.)). Ser man nærmere på de i alt 48 danske medier, som er blevet nævnt, er kun ganske få af dem specifikt elektroniske, hvilket understreger udfordringen med at få elektronisk musik eksponeret i den brede offentlighed.

Langt størstedelen af kritikken omkring de danske medier er rettet mod DR. På trods af tiltag som radiokanalen P6 Beat kritiseres DR for ikke at have formået eller prioriteret at spille dansk elektronisk musik i radioen.

Citater fra kommentarfeltet:

"Jeg mener især, at DR burde tage et større ansvar i forhold til deres formidling af elektronisk musik, som er nærmest ikke eksisterende. Bevares, de har prøvet, men der bliver henvist til diverse DAB-kanaler, der nærmest ingen opmærksomhed får. Og for en radiostation, der gerne vil spejle sig selv i BBC, er det lidt tragikomisk."

"Derudover er P3 et problem: De spiller kun mainstream og er ekstremt snævre genremæssigt. P3 burde spænde mere bredt, i stedet for kun at tænke salg, og dermed ramme forskellige type lyttere i DK. Det er deres job."

Ifølge nedenstående respondentcitater er DR stadig det medie, som kommer bredest ud til den danske offentlighed:

"Men det ville helt sikkert være fedt med noget mere eksponering i massemedierne – fx på DR. Min største løncheck fra elektronisk musik nogensinde var KODA-penge for en uropførelse på Unga Bunga i P3. Og den bredeste eksponering i øvrigt. Når den slags ikke findes, er det skide svært at komme længere frem med musikken. Blogs og lignende er fint, men der skal virkelig mange blog-artikler til for at få lige så meget eksponering som et enkelt radio-play. Også bare for at få lidt interesse for genrerne i en bare lidt større befolkningsgruppe. Det nye og udfordrende kommer nok aldrig til at fylde primetime i de store radiokanaler, men bare en time om ugen med spændende elektronisk musik i radioen ville gøre underværker."

10.2.2. Fonde, medier, spillesteder, musikorganisationer overser genren

Den næststørste udfordring for aktørerne i det elektroniske musikmiljø er, ifølge denne undersøgelse, at instanser som har berøring med det elektroniske musikmiljø – fonde, medier, spillesteder, musikorganisationer m.m. – ofte overser genren. Altså en spejling af ovenstående problem omkring anerkendelse og synlighed for genren ført videre til resten af musiklivet i form af private støttegivere, større spillesteder og musikorganisationer. Instanser, som generelt er med til at holde store dele af dansk musiklivs fødekæde i gang, men som ifølge denne undersøgelse overser den elektroniske musik.

Citater fra kommentarfeltet:

"Det ville være rart, hvis fonde og det offentliges berøringsangst overfor miljøet ville finde et mere naturligt leje."

"Vores institutioner, vores medier, er fuldkommen ligeglade med vækstlaget, og hvad end det er, fordi de ikke forstår, hvor stor en betydning det har, eller fordi de slet og ret er fuldkommen ligeglade; det er den af de største udfordring, vi har. Hvis vækstlaget bliver overset, udvikler vi os langsommere, og Danmark forsvinder fra verdenskortet."

En af grundene hertil er ifølge kommentarerne, at disse støttegivere ofte ikke forstår den elektroniske musiks kunstneriske kvalitet og særlige arbejdspraksis; det vil sige kompositions- og produktionspraksis.

Citat fra kommentarfeltet:

“Jeg mener helt klart, at der burde være flere fonde at søge. Jeg lever – i min unge alder af 23 år – et liv som mange andre artister, der ikke er “anerkendt” endnu. Derfor tager jeg kurser og arbejder andre (umotiverede steder) for at få råd til det hele. Sommetider må jeg flytte hjem i en periode. Jeg øver mig stadig, og jeg synes, der mangler mere støtte til folk, som er I GANG og ikke bare, når man har fået succes. Statens Kunstfond er f.eks. svær at søge, hvis det ikke er, fordi man er “kendt”. Jeg savner mere økonomisk støtte til os artister, som gerne vil blive bedre og tage kurser. ALT er på egen regning, indtil man får “gennembrud”. Meget få legatmuligheder, fordi de ikke forstår, når man søger penge til elektronisk musik. Det havde været lettere, hvis jeg studerede klassisk klaver på Kons. Jeg synes helt klart, elektronisk musik er noget, mange ikke forstår, eller egentlig ved, hvad er.”

Dette resulterer i, at dj's, komponister og lydkunstnere inden for elektronisk musik meget let falder uden for kategori, fordi de ikke spiller et traditionelt instrument, men spiller og komponerer på computer og ikke komponerer et værk på noder, men komponerer og producerer samtidigt i et computerprogram. De indspiller ikke nødvendigvis deres musik i et lydstudie, da deres 'lydstudie' ofte er deres computer.

Citat fra kommentarfeltet:

“Det udfordrer stadig det herskende (traditionelle) musikerbegreb at have “computeren som instrument”, og kræver nok en ændring af selve opfattelsen af musikalitet for at kunne rummes og anerkendes på lige vilkår med akustiske og elektriske instrumentalister (etc.)”

Problematikken gælder især dj-praksis, som af mange opfattes som en ren jukebox- eller 'pladevender-praksis', men i de fleste tilfælde minder mere om en 'live'-komposition og produktion-performance, hvor udvalgte dele det musikalske grundmateriale – samples – bearbejdes og fortolkes 'live'.

Diskussionen omkring den elektroniske musiks særlige performance-del blev også diskuteret på nogle af undersøgelsens debatsessions (se kapitel 10: Hvilke problemer slås aktørerne med generelt? i afsnittet: Fonde, medier, spillesteder, musikorganisationer overser genren (10.1.2)).

10.2.3. Fragmenteret genre og miljø

Den tredjestørste udfordring i det elektroniske musikmiljø i Danmark er, at såvel genre som miljø er fragmenteret. Det vil sige, at miljøet er opdelt i små isolerede grupper eller 'bobler', som en deltager på en debatsession sagde, der hver er defineret af en bestemt subgenre og identitet.

Det elektroniske musikmiljø lider således under at være opdelt i grupperinger eller 'bobler', som ikke taler sammen.

Citater fra kommentarfeltet:

"De fleste dj's/arrangører arbejder mere imod hinanden end at arbejde sammen, og miljøet er for svagt og lille til, at det fører til noget positivt."

Denne fragmentering rammer ikke kun aktører i miljøet men også de unge, som gerne vil ind i miljøet. I forbindelse med Debatsession #2 blev flere unge studerende på Engelsholm Højskole – på den elektroniske musiklinje – interviewet om deres holdninger til det elektroniske musikmiljø i Danmark. Flere klagede over, at det var svært komme ind i det elektroniske musikmiljø i Danmark, som virkede dels usynligt og dels meget lukket. Som en af de studerende udtrykte det: "Det er svært at komme fra gulvet og op på scenen". Det danske elektroniske musikmiljø slås således ikke bare med et fragmenteret miljø udadtil over for offentligheden men også indadtil over for unge og nye, som gerne vil ind i miljøet.

Ifølge en af respondenterne, skyldes fragmenteringen en særlig kultur, som hersker i størstedelen af det elektroniske musikmiljø:

"Hvis man sammenligner den kreative scene i Kbh med (f.eks.) den i Aalborg, er der ikke noget stort sammenhold mellem artisterne men en albuekultur med fragmenterede grupperinger (mainstream, hiphop/trap, deep/techno/undergrund), som kun ser deres egen stil som den eneste rigtige. I Aalborg arbejder store og små artister dog sammen på tværs af genrer for at hjælpe hinanden med at udvikle deres evner og kontakter (Noir hjælper Pete Oak & Sivesgaard som hjælper Runge & Notize etc."

Ovenstående citat kan være med til at forklare, hvorfor Aalborg er den tredjemest aktive by i det danske elektroniske musikmiljø (se kapitel 4: Hvor i ind- og udland er aktørerne aktive?), selv om de regionalt står for det færreste antal respondenter i undersøgelsen: De arbejder sammen på tværs af subgenrer og dermed grupperinger.

Problemet med den elektronisk musiks fragmenterede miljø er, at hver gruppering har vidt forskellige mål og behov:

Citat fra kommentarfeltet:

"Elektronisk musik" er en meget bred beskrivelse. Det der skal til for at popularisere eksperimentel blip-blop-musik (som jeg f.eks. holder meget af) har meget lidt at gøre med

det, der skal til for at popularisere danseorienteret musik, radiovenligt, chill-orienteret, interaktive installationer, og mange andre former for elektronisk musik. Jeg tror ikke, det er muligt at bygge bro på tværs af alle performere af elektronisk musik. Hvis ens passion er at fylde clubs og rave hele natten, så er man ikke interesseret i museumsudstillinger, installationskunst, samarbejde med klassiske orkestre, eller hvad det nu måtte være. Den diversitet kan være en styrke men noget, der skal tages højde for i behandlingen af "elektronisk musik" bredt."

Spørgsmålet om hvorvidt 'elektronisk musik' overhovedet kan opfattes som én musikgenre har været diskuteret stærkt i løbet af hele undersøgelsen såvel i spørgeskemaundersøgelsens kommentarer som under de forskellige debatsessions. Nogle definerer elektronisk musik som modsætning til mainstream-musik. Andre, som i den nedenstående kommentar, mener, at grænsen for hvornår noget er elektronisk musik er flydende:

"(...) Måske trænger vi til et opgør med den elektroniske musik. For at se objektivt på den danske scene må vi først erkende, at der er ligeså langt fra Sekoia til Peckerhead, som der er fra Ringsted til Thisted. Og meget musik, der bliver kaldt elektronisk musik, har "produktionsmæssigt" ligeså meget elektronik indblandet som Metallica, Bon Jovi & Søs Fenger. "Vi er alle Autotunede", "Vi er alle kvantiserede" – sig det højt. For det er en sandhed, der ikke er til at løbe fra. Alligevel ligger der denne her skjulte holdning: "Det er ikke rigtig musik, fordi det er lavet på en computer", Det er jo snyd, de spiller ikke selv osv. Men det er jo latterligt. 99 % af al musik siden årtusindeskiftet er jo blevet lavet på en computer i et eller andet omfang."

Det elektroniske musikmiljø er måske netop kendetegnet ved konstant at være i udvikling – konstant at knopskyde med nye musik-subgenrer og dertilhørende nye event- og arrangementstyper. I næste kapitel: Hvilke problemer slås aktørerne med lokalt? diskuteres spørgsmålet, om hvorvidt denne fragmentering er god eller dårlig.

10.2.4. Manglende ressourcer (penge til arrangementer, ordentligt udstyr til festivaler m.m.) & publikum vil ikke betale

De fjerde- og femtestørste udfordringer i miljøet handler om de økonomiske vanskeligheder, som særligt artister og arrangører slås med i forbindelse med aflønning for koncerter, og at der ofte mangler ordentligt lydudstyr til koncerterne.

Flere respondenter nævner i kommentarfeltet, at de elektroniske musikartister burde lønnes bedre – såvel af spillesteder og festivaler som af det betalende publikum.

Citat fra kommentarfeltet:

"(...) Jeg kender så mange dygtige musikere, dj's og producere i København, der gang på gang spiller på små klubber, hvor folk oftest bare er for at snuse narko og give finger. For det er her musikken er fordrevet til. Og for helvede, hvor jeg dog længe syntes, det var smukt. Jeg nød at lide og føle mig overset og have ondt af mig selv. Mest fordi det lod til at være de forhold, der var. Og gud, hvor er det egentlig uretfærdigt. Det viste sig jo at være smukt på samme måde, som der sikkert også er smukke øjeblikke i ghettoer og flygtningelejre rundt om i verden. Udtrykket må gerne forblive som det er, men der er ikke nok steder til at udfolde det. Der er ikke nok plads."

Kommentaren kritiserer her forestillingen om, at elektronisk musik skal laves med hjertet og ikke for pengenes skyld (se kapitel 9: Hvor tjener aktørerne deres penge? i afsnittet: Kommentarer (9.2.1)) En forestilling, som sikrer miljøet særlige energi og DIY-mentalitet, driver miljøets store styrke af ulønnet og frivillig arbejdskraft, men altså også skaber en identitet som marginaliseret i forhold til resten af samfundet med ringe chance for at udfolde sig optimalt under ordentlige forhold.

Frustrationen over de ringe fysiske og økonomiske forhold for elektronisk musik i Danmark fylder en del i kommentarfeltet:

"I København får man ikke løn, snarere et symbolsk beløb. (...) Som regel får jeg mellem 0 og 1500 kroner for at spille herhjemme, selv når jeg sjældent spiller for under 500 pund uden for de danske grænser (selv til Malmøs piratfester bliver man budt bedre forhold end i København). (...) Culture Box har selv med al deres støtte været nærige overfor de lokale, så længe jeg kan huske. Ja bevar mig vel, jeg er taknemmelig for at have fået lov at spille der, men man kan altså ikke få mange falafelpitabrød for taknemmelighed og spilletid. Culture Box giver gerne masser af penge til det, resident advisor synes er fedt, fordi de tror på, at en international musikprofil er yderst vigtig, og at folk bare ikke kan danse uden Richie Hawtin, Jamie XX og bjerge af kokain. Deres fee kunne betale min husleje i et år. Det er klamt. Uffe & Dee Brown kunne rykke den box hver weekend, hvis ikke folk var blevet vant til de dyre drenge. Og har I set, hvor tynde de begge er. Der er ikke råd til meget sovs på kartoflerne."

Ovenstående kommentar står ikke alene. Generelt viser undersøgelsen et billede af, at man i Danmark i forhold til udlandet underbetaler artister indenfor dansk elektronisk musik. Ifølge ovenstående kommentar skyldes det, at blandt andet spillestederne hellere vil lægge penge i internationale stjerner som kan trække et større publikum end at støtte de lokale artister. For yderligere diskussion af spørgsmålet om de lokale artister og det lokale miljø se kapitel 11: Hvilke problemer slås aktørerne med lokalt? i afsnittet: 'Den kritiske masse' og publikumsudvikling (11.7.5).

10.2.5. Dårligt ry, ukendt genre

En af de store udfordringer i miljøet er, at det fremstår fragmenteret og isoleret, hvilket smitter negativt af på den offentlige mediedækning såvel som på miljøets generelle synlighed og anerkendelse blandt befolkningen og offentlige instanser. Resultat er, at fordomme om miljøet får lov til at leve i bedste velgående.

For eksempel fordommen om at 'elektronisk musik kun handler om at feste og tage stoffer', hvilket bliver uddybet i nogle af kommentarerne:

Citater fra kommentarfeltet:

"Narko. Det er, hvad folk tænker, når de hører ordet "techno". Det er heller ikke forkert. Stof er en del af scenen/subkulturen, men det er en skam, at det ofte er det eneste udenforstående forbinder med scenen. Der er mindst lige så meget "beruselse" i rock, punk eller andre rytmiske musikscener. Hvis medierne kunne lade være med at tale dårligt om miljøet og stoppe med altid at nævne stoffer, så ville det hjælpe en smule. Det sker desværre kun 1 ud af 10 gange, er min erfaring."

Konsekvensen af det dårlige omdømme spænder ben for en generel anerkendelse af elektronisk musik, som en del af dansk musikkultur:

"(...)Hvis den bredere befolkning kunne indse, at ikke alle dyrkere af elektronisk musik var rallende narkovrag, men at den elektroniske musikkultur også bidrager til den danske kulturarv på samme måde som rock- og popkulturen, så ville det måske også være nemmere at få stampet nogle fondsmidler op af kommunekasserne, så kulturen kan blive ved med at tage de nødvendige chancer, som er så vigtige for innovationen og den positive udvikling."

Kritikken er dog ikke kun rettet væk fra miljøet selv og ud mod offentligheden. En respondent vender blikket mod egne rækker:

"I forhold til spørgsmål 26 [Udfordringer i miljøet] så ser jeg generelt udfordringerne komme fra det elektroniske miljø selv. Herunder arrangører, der ikke tager ordentlig vare på deres gæster men skaber rum, hvor gæsterne kan gøre stor skade på sig selv – med f.eks lidt for mange ambulancer til følge."

Problemet med stoffer i det elektroniske musikmiljø er et stort problem for den elektroniske musiks omdømme. Men som en af deltagerne på Debatsession #3 i Aarhus nævnte, så har problematikken med stoffer måske mere med nutidens festkultur i Danmark (og verden) at gøre, end med den

elektroniske musik som musikgenre (se kapitel 11: Hvilke problemer slås aktørerne med lokalt?; Debatsession #3 (11.3.)).

10.2.6. Ingen international profil

Den udfordring, som færrest af respondenterne har prioriteret, er spørgsmålet om dansk elektronisk musiks manglende internationale profil. Ifølge kommentarsporene skyldes det enten, at dansk elektronisk musik rent faktisk klarer sig rigtig godt i udlandet. Eller at det for størstedelen af respondenterne simpelthen ikke er relevant, da de først og fremmest bare forsøger at leve af deres musik i Danmark (75 % af respondenterne havde i 2015 størstedelen af deres aktiviteter i Danmark. Se kapitel 4: Hvor aktive er aktørerne i ind- og udland?)

Citater fra kommentarfeltet:

”Som sådan synes jeg, at den elektroniske scene har rykket sig utrolig meget de sidste 10 år, der er rent faktisk et internationalt udsyn og en stor underskov af artister og arrangører, som trives.

Og hvis nogen mener, at vi bør arbejde på den internationale profil, bør folk bare åbne øjnene og se alle de danskere, der spiller på klubber og spillesteder rundt omkring i verden, som de færreste har hørt om. Vi er helt på niveau med alle andre lande. Faktisk har vi noget ret unikt i København, når man tænker på, at vi er så små. 4-5 ret store dj’s, der spiller house & techno i hele Europa og også herhjemme. Folk som ingen her hører. Mens de spiller for langt større crowds i Europa.”

Citatet viser et billede af ganske få danske elektroniske musikere (4-5 dj’s), som har en international karriere, som gør det godt i udlandet, og højst sandsynligt fungerer som forbilleder. Resten af miljøets artister har altså ikke en international karriere, men kunne sikkert godt tænke sig en større international bevågenhed på dansk elektronisk musik generelt.

10.3. Løsninger

På spørgsmålet om hvad respondenterne syntes, der var mest brug for i miljøet, og som kunne støtte dem og den elektroniske musik bedst muligt, svarede 667 respondenter, og 986 undlod at svare.

Respondenterne kunne her sætte kryds ved ni forskellige løsningsmuligheder på ovenstående udfordringer i det elektroniske musikmiljø i Danmark. Løsninger, som fase 1-pilotundersøgelsens deltagere var kommet frem til (se introduktion øverst i kapitlet). Derudover kunne de komme med kommentarer til spørgsmålet.

Grunden til, at der er ni løsningsmuligheder til de foregående syv udfordringer er, at nøgleaktørerne i fase 1 kom frem til flere løsningsmuligheder på nogle af de enkelte udfordringer.

Løsningsmulighederne i spørgeskemaundersøgelsen fordelte sig således:

LØSNING	ENIGE RESPONDENTER I PROCENT
STØRRE ANERKENDELSE AF ELEKTRONISK MUSIK I ORGANISATIONER, FONDE, STORE FESTIVALER	64 %
BEDRE FORMIDLING OG SYNLIGHED I MEDIERNE/ OFFENTLIGHEDEN (POSITIV SYNLIGGØRELSE AF ELEKTRONISK MUSIK)	54 %
BROBYGNING MELLEMLANSKE OG UDENLANDSKE SCENER	48 %
LETTERE ADGANG TIL FONDSSTØTTE OG KOMMERCIELLE SPONSORATER FOR ELEKTRONISK MUSIK	45 %
BEDRE FORHOLD FOR DE ELEKTRONISKE MUSIKERE, DJ'S, MUSIKUDGIVERE (KONTRAKTER, KODA-PENGE M.M.)	43 %
ÅBNE MILJØET OP FOR DE NYE, DE UNGE, FLERE KVINDER M.FL.	41 %
STØRRE ÅBENHED OG POSITIV SYNLIGGØRELSE AF ELEKTRONISK MUSIK FRA MILJØET SELV	39 %
SYNLIGGØRELSE AF ELEKTRONISK MUSIK UDE PÅ SKOLER - WORKSHOPS, FOREDRAG, KURSER M.M.	38 %
EN FÆLLES PLATFORM HVOR MAN KAN MØDES, UDVEKSLE IDÉER OG ERFARING, SPARRE MED HINANDEN OSV.	35 %

10.3.1. Større anerkendelse af elektronisk musik i organisationer, fonde, store festivaler

Ifølge respondenterne var der i miljøet mest brug for at få større anerkendelse i musikorganisationer, fonde, store festivaler for at øge miljøets og musikkens synlighed positivt.

Nedenstående citat fra kommentarfeltet kommer med et bud på, hvad der konkret kunne løfte den elektroniske musik i Danmark:

"Oprettelsen af en stærkere fælles platform. En organisation/forening, som kan være med til at synliggøre og styrke det elektroniske musikmiljø, realisere drømme, fundraise og gøre "os" synlige, hjælpe og støtte ny ansigter i branchen og meget meget mere..."

'Den fælles platform' diskuteres yderligere nedenfor.

10.3.2. Bedre formidling og synlighed i medierne/offentligheden (positiv synliggørelse af elektronisk musik)

Dernæst var der brug for at styrke synligheden og anerkendelsen af elektronisk musik i offentligheden gennem bedre og mere seriøs formidling med henblik på at rette op på den elektroniske musiks dårlige omdømme (se ovenstående afsnit om genre's manglende anerkendelse og dårlige ry).

Løsningerne blev yderligere diskuteret og perspektiveret i det tilhørende kommentarfelt:

"Mere og bedre eksponering via kommercielle kanaler. Danske medier overser fuldstændig den kæmpe talentmasse Danmark har."

"Gigantiske elektroniske eksportnavne har tæt på 0 fokus i Danmark."

"Ville bare ønske, der var mere fokus mainstreammæssigt [mere eksponering af dansk elektronisk musik i de offentlige medier]. Euroman har vi talt lidt med og nogle andre blade, men det virker så ligegyldigt. De er ikke rigtigt interesseret i det man laver og vil hurtigt videre til næste artikel om et nyt ur man bare må eje eller noget med at ligge sig i kø til et par nye sneaks en regnfuld septembernat."

Under flere debatsessions blev der opfordret til 'at-gøre-det-selv' – være proaktiv og selv opsøge medierne – i stedet for at vente på, at de kommer til en (se kapitel 11: Hvilke problemer slås aktørerne med lokalt?).

10.3.3. Brobygning mellem danske og udenlandske scener

Det, som respondenterne herefter prioriterede var behovet for brobygning mellem danske og udenlandske scener og dermed miljøer.

Interessant nok rangerede den dertilhørende problemstilling – ingen international profil – lavest som vigtig problemstilling, men altså her, oppe i toppen over de behov og løsninger, som respondenterne synes er vigtige.

En mulig forklaring kunne være, at dansk elektronisk musik vitterligt ikke har et problem med den internationale profil – der er bare ikke så mange, der ved det i Danmark (se kommentar i afsnittet ovenfor: ingen international profil (10.1.6.)) En mulig forklaring kunne være, at langt størstedelen af respondenterne (endnu) ikke er nået ud internationalt bare prøver at leve af deres musik i Danmark, og derfor ikke prioriterer problemstillingen om dansk elektronisk musiks generelt (manglende) internationale profil.

En tredje forklaring kunne være, at selvom de fleste af respondenterne ikke er aktive med elektronisk musik i udlandet (se kapitel 4: Hvor aktive er aktørerne i ind- og udland?), så kunne de da godt tænke at blive det – for eksempel gennem brobygning med udenlandske scener.

10.3.4. Lettere adgang til fondsstøtte og kommercielle sponsorater for elektronisk musik

Det fjerdestørste behov blandt respondenterne handlede om at gøre adgangen til fondsstøtte og kommercielle sponsorater lettere.

Det der ifølge kommentarerne først og fremmest var behov for her var at gøre søgekriterierne til fonde og puljer lettere:

“Større fleksibilitet i behandling af ansøgninger! [...] Strøm og Distortion er fantastiske til at præsentere elektronisk musik for et alsidigt publikum [...] De burde få meget større anerkendelse og støtte.”

Som det tidligere er blevet nævnt er en af de store forhindringer offentlighedens manglende kendskab til den elektroniske musik og dens kompositions- og produktionspraksis. En praksis, som ofte falder uden for kategori i fondsansøgninger m.m. (se afsnittet ovenfor: Fonde, medier, spillesteder, musikorganisationer overser genren (10.1.2.))

Derudover har støttemidler den fordel, at man kan skabe større og bedre arrangementer, som kan synliggøre elektronisk musik i stor skala for offentligheden.

10.3.5. Bedre forhold for de elektroniske musikere, dj's, musikudgivere (kontrakter, KODA-penge m.m.)

Det femtestørste behov blandt respondenterne var at få skabt bedre forhold for de elektroniske musikere, dj's, musikudgivere m.fl. Altså generelt aktørerne i det elektroniske musikmiljø i Danmark.

Grundlæggende synes respondenterne, at forholdene for den elektroniske musiks aktører er ringe. En respondent i kommentarfeltet peger på, at forholdene uden for Danmark er bedre:

“Især muligheden for at kunne etablere sig som artist og leve af det uden at gå på kompromis med sin kunst/stil/genre mangler – behov for flere billige studier/øvelokaler samt arbejdslegater og en attitude om, at musik (især elektronisk musik) er noget man KAN leve af. Sverige er væsentligt bedre på denne front end DK. Danske house og techno dj's bliver underbetalt i DK i forhold til deres udenlandske profil, samt at de fra bl.a. Culture Box ikke bliver respekteret som værende internationalt anerkendte producere/dj's – et behov for at anerkende og profilere den lokale scene og dens talent.”

Endnu engang bliver der peget på, at forholdene for de elektroniske musikere er dårlige i Danmark, og at de er bedre i udlandet; her eksemplificeret med Danmark.

Til anerkendelse af elektronisk musik hører også en større villighed, blandt de store musikaktører til at betale ordentligt og/eller yde økonomisk støtte til lokale aktører og dermed det danske elektroniske musikmiljø.

10.3.6. Åbne miljøet op for de nye, de unge, flere kvinder m.fl. & Større åbenhed og positiv synlighed af elektronisk musik fra miljøet selv & Synlighed af elektronisk musik ude på skoler - workshops, foredrag, kurser m.m.

Det sjette største behov er ifølge respondenterne at åbne det elektroniske musikmiljø; blandt andet for de nye, de unge, kvinder m.fl. – altså, de minoriteter, som har svært ved at skabe sig en plads i miljøet. Og skabe en større åbenhed og positiv synlighed om elektronisk musik.

Som det allerede er blevet nævnt, oplevede en del af de studerende på den elektroniske musiklinje på Engelsholm Højskole, at det var svært: ”Det er svært at komme fra gulvet og op på scenen” (se afsnittet ovenfor: Fragmenteret genre og miljø). Det samme gælder også de kvindelige aktører i miljøet, som udgør en minoritet: Kun 12 % af respondenterne i denne undersøgelse er kvinder (se kapitlet: Hvem er miljøets aktører?).

Spørgsmålet omkring køn blev debatteret både på undersøgelsens Facebook-side såvel som under de forskellige debatsessions. Debatten pegede dels på den skæve balance mellem kønnene i miljøet og dels på problemer med sexchikane.

Citater fra kommentarfeltet:

"Jeg synes, der mangler en større mangfoldighed blandt de personer, der bliver booket i det elektroniske miljø. Især inden for technoscenen ser jeg en stor tendens til, at der primært bliver booket mænd, og jeg ser tit 'all male line-ups'. Jeg savner, at folk fra minoritetsgrupper får mere sceneplads"

"Den elektroniske genre er faktisk en genre, hvor der befinder sig en del kvindelige musikere – giv endnu mere plads og lad det sprede sig ..."

En anden kommentar italesætter et andet stort problem blandt de kvindelige aktører – sexchikane:

"Med dårligt ry mener jeg, at ud af de 13 kvinder, jeg betragter som venner i miljøet, har 12 af dem været udsat for enten et direkte seksuelt overgreb eller bliver p.t. stalket af en eller flere mænd, hvoraf adskillige af overgrebene er begået af andre mandlige artister/producere/spillestedejere."

Problemet omkring sexchikane og overgreb er kun kommet frem i kommentarfeltet, men blev ikke taget op under debatsessions, formentlig fordi det er et meget ømtåleligt og tabuiseret emne. Ligesom problemet med stoffer hænger problemet med sexchikane og seksuelle overgreb næppe sammen med genren elektronisk musik, men som allerede nævnt nok nærmere sammen med festkulturen i Danmark.

Et andet spørgsmål som var oppe at vende, var spørgsmålet om spørgeskemaundersøgelsens binære kønsinddeling i kategorierne 'mand' og 'kvinde'. En opdeling, som blev kommenteret på undersøgelsens Facebook-side, og som i selve undersøgelsen afstedkom en vis frafaldsprocent på spørgsmålet om, hvorvidt respondenter var mand eller kvinde.

Citater fra kommentarfeltet:

"Jeg synes, det er dybt godnat, at I [undersøgelsen] kun skelner mellem mand og kvinde i denne undersøgelse. "

“Hvorfor vælger Strøm og Roskilde [undersøgelsens initiativtagere og del af undersøgelsesteamet] at udelukke så mange mennesker fra at kunne deltage i undersøgelsen ved kun at give mulighed for at vælge mellem 2 køn? Bizart og ekskluderende og på ingen måde at anerkende de mange mennesker, der beskæftiger sig med elektronisk musik, som ikke lige kan tvinges ned i en binær kønskasse... osv”

En del af den elektroniske musiks scene består af non-binært kønnede mennesker, som hverken identificerer sig som mand eller kvinde. For dem udgør den elektroniske musikscene et frirum, hvor man har lov til at udtrykke sig, som man vil, på tværs af eller helt uden for køn. Spørgsmålet om mand eller kvinde, vakte derfor behørig opstand, da det implicit pegede på en binært kønnet stereotyp som eneste svarmulighed for denne landsdækkende undersøgelse.

Vedrørende spørgsmålet om en positiv synliggørelse af elektronisk musik i offentligheden, blandt andet ude på skoler m.m., diskuteres dette i forskellige debatsessions (se blandt andet i kapitel 11: Hvilke problemer slås aktørerne med lokalt? i afsnittet: Debatsession #2 (11.2.)).

10.3.7. En fælles platform hvor man kan mødes, udveksle idéer og erfaring, sparre med hinanden osv.

Det behov, som færrest prioriterede var behovet for en fælles platform: En form for mødested eller fælles platform for aktørerne, hvor de kunne mødes fysisk, netværke, videndele, få hjælp til blandt andet fondsansøgninger, deltage i workshops m.m. Alligevel fylder emnet meget i kommentarfeltet og blev desuden ivrigt diskuteret under de forskellige debatsessions. Dels på grund af det fælles og samlende aspekt, som tiltalte mange i det ellers fragmenterede miljø. Og dels fordi en af bevæggrundene for at lave denne undersøgelse var at skabe basis for en sådan fælles platform.

Citater fra kommentarfeltet afspejler mange af disse aspekter, som også blev diskuteret under debatsessions (se kapitel 11: Hvilke problemer slås aktørerne med lokalt?):

“Det bedste man kunne gøre var at give en masse forskellige aktører fra miljøet lokaler at mødes i, som de bestemmer enerådigt over. Give folk der har ideer et hus et eller andet sted og så lade dem selv finde ud af, hvad de vil med det. Uden for meget visionstænkning og djøf-inficeret kvantitetstænkning. Om 2-3 år ville det helt sikkert føre til en hel masse meget målbare resultater med en stærkt repræsenteret undergrund i f.eks. København.”

Udover at miljøet her ville få et sted, hvor de fysisk kunne mødes og videndele, ville det skabe mulighed for nogle bedre rammer for performancer:

"Jeg tror, at noget der ville fremme kulturen meget ville være at have et fast hus. Dvs. et decideret spillested med forhold optimeret til elektronisk musik. Prøve at fjerne musikken fra natklubben."

Under debatsessions i København talte man først og fremmest om en fælles platform på nationalt plan, hvor man i Aarhus og Odense hellere så lokale platforme, som kunne arbejde for de særlige lokale problemer, som disse miljøers aktører slås med. Problemer, som tydeligt er anderledes end dem, som København slås med (se kapitel 11: Hvilke problemer slås aktørerne med lokalt?; afsnittene: Debatsession #3 (11.3.) og Debatsession #5 (11.5.)).

Citater fra kommentarfeltet:

"Jeg oplever, at det vil være befordrende for det elektroniske miljø, hvis der kan skabes elektroniske kredse udenfor København og Aarhus. Det vil også skabe en bedre bundlinje for de to byer, hvis tilflytterne i forvejen er mere bekendt med genren."

"Alt for meget foregår i de største byer i landet, og det er stort set umuligt at lave noget her nord for fjorden – medmindre man står for det meste selv. Alt for meget københavneri i medierne."

Lokale platforme ville altså kunne styrke det elektroniske musikmiljø generelt i Danmark gennem synergieffekt.

10.4. Sammenhænge mellem udfordringer og løsninger

Både udfordringer og løsninger i det elektroniske musikmiljø kan placeres inden for tre grundlæggende problemfelter inden for det elektroniske musikmiljø i Danmark:

OFFENTLIGHEDEN – det elektroniske musikmiljøs forhold til offentligheden

UDFORDRINGER

For meget mainstream-musik i medierne – for lidt elektronisk musik
Elektronisk musik er en overset genre i fonde, medier, spillesteder osv.

LØSNINGER

Større anerkendelse/bedre formidling af elektronisk musik
Lettere adgang til fondsstøtte/bedre forhold for aktørerne

MILJØET – det elektroniske musikmiljøs forhold til sig selv

UDFORDRINGER

Elektronisk musik har et dårligt ry
Det elektroniske musikmiljø er fragmenteret, både som musikgenre og som miljø

LØSNINGER

Større åbenhed i miljøet
Oprettelse af en fælles platform/lokale platforme

INTERNATIONALT – det elektroniske musikmiljøs forhold til den internationale scene

UDFORDRINGER

Dansk elektronisk musik har ingen international profil

LØSNINGER

Brobygning med udlandet

10.4.1. Nedslag i kommentarfeltet

Ud af de 120 kommentarer som spørgeskemaundersøgelsen bød på, er de vigtigste blevet nævnt som uddybende kommentarer i de ovenstående afsnit.

Her følger nogle yderligere refleksioner og temaer, som blev diskuteret hyppigst i kommentarfeltet:

10.4.1.1. Generel refleksion over genre-diversitet, DIY-kultur, fælles platform m.m.

"Hold kategorierne åbne. Få både avantgarde og de kommercielle crazy daizy-dj's med, undersøg hele spektret og overvej, om det er lettere at få de støtte-afhængige avantgardekunstnere med i undersøgelser og organisering end de uafhængige kommercielle dj's. Kommentar til 26: Danmark lider af manglende kulturel dannelse. Der er en lav fællesnævner, der definerer, hvad lytteværdigt musik kan være, og der er brug for en større tradition og stærkere institutioner til at støtte flere musikalske udtryksformer – både klassisk, rytmisk og elektronisk musik. Jeres [undersøgelsens] tiltag er smukt og velkomment. Der er en høj grad af "Do it yourself" i miljøet. Det er en styrke, som giver frihed og høj grad af originalitet, men også risiko for amatørisme og manglende anerkendelse af hvornår man skal have professionelle fagfolk ind. Elektroniske musikere skal være bedre til at benytte sig af de institutioner, der allerede støtter de etablerede genrer. Elektroniske musikere skal have uddannelse og hjælp. Den eneste risiko er, at vi ved at organisere en genre også kommer til at begrænse, ensrette og definere den. Er det en bestemt type, der bliver favoriseret af organisering, politisering mv?"

10.4.1.2. Bedre kontakt til politi og myndigheder

"Jeg holder næsten udelukkende piratfester i skov eller natur. Derfor er de som regel i udlandet. Der er næsten ingen gode steder at holde udendørsfester lovligt. Det er meget svært at få en tilladelse til en skovfest. Der er et godt sammenhold på min scene, og alt går i 0 (hvis festen ikke lukkes). Artisterne får som regel ca 500-1.000 kr + transport + fri fest og bliver hentet fra hele verden, dog primært Europa. Vi rydder pænt op og krammer træerne, inden vi smutter igen. Aldrig problemer med vold eller andet. Fredfyldte gatherings i skov. Ville være fantastisk, hvis I kunne få Skov og Naturstyrelsen til at åbne op, så man kunne samle folk i Danmark igen."

"Politiet skal være bedre til at samarbejde med dem, der gerne vil samarbejde med dem."

"Der er ingen hjælp at hente overhovedet. Selv om vi ingen historik har med stoffer, er politiet konstant på nakken af os, fordi vi får mærket: Technofest. Da vi bookedede [navnet er redaktionen bekendt] var det faktisk i forbindelse med Århus Festuge, og vi lavede en syg udendørs 18-05 fest. Efter festen fik vi at vide af myndighederne, at hvis de havde vidst, at det var elektronisk musik, så ville vi aldrig have fået lov.."

10.4.1.3. Mere eksponering af psytrance og hård elektronisk musik

"Psytrance-miljøet bliver overset og taget afstand til af fx de store festivaler. Måske pga. fordomme eller manglende kendskab til størrelsen af publikummet. Det er stort og voksende. Se bare på Daily Dak, der fik en scene på Distortion 2016. Der var propfyldt. (...) Overse ikke denne genre i jeres arbejde, og bliv inspireret af de mange hundrede festivaler med psykedelisk elektronisk musik i Europa alene. Nordtyskland som det nærmeste. Der er fyldt med danskere der hører psytrance i Nordtyskland hver sommer. Og de kommer også helt til Ungarn, Portugal, Brasilien (Ozora Festival, Boom Festival, Universo Parallelo Festival). Bare for at nævne eksempler."

10.4.1.4. Udvikling af liveudtryk og visuals

"Til mange af vores fester bruger vi flere penge og tid på at gøre plads til visuelle-effekter og kunst end på musikken. Det har en ret stor positiv indflydelse på gæsternes oplevelse af musikken..."

"Det grundlæggende problem i hvad jeg betragter som værende "almindelige" elektroniske performances i DK såvel som udland er, at man i høj grad ofte mangler det intime/tilstedeværende aspekt – nogle ville måske endda ty til ordet sjæl. Jeg siger ikke, at den elektroniske musikscene er sjælløs, fordi der er sjæl. Den er bare utrolig svær at få øje på, som teknisk uvidende publikum. Derfor mener jeg, at hvis man på en eller anden måde kan hjælpe kunstnere med at udvikle deres live-udtryk, ville det i høj grad gavne den danske elektroniske musikscene. Skidt være med LED-skærme og andet lys-gejl, det er bare teknologi og blær. Jeg mangler det autentiske element i størstedelen af de elektroniske koncerter jeg er til, og det generer mig!"

"Men samtidig er det vigtigt at huske, at en stor del af elektronisk musik også er centreret om hele det visuelle aspekt. Omgivelserne betyder stort set lige så meget som musikken. Der er trods alt en grund til, at techno stammer fra Detroit, og at en af verdens mest populære natklubber ligger i et gigantisk nedlagt kraftværk i Berlin (Berghain). Det, København mangler, er flere steder, hvor der bliver gjort plads til at man kan udfolde sig og præsentere musikken i ordentlige rammer. Hvor fest, location og koncert bliver til én samlet helhedsoplevelse."

Steder, der er åbne for at eksperimentere. Hvem husker fx ikke Silo6? Det gør det selvfølgelig ikke bedre, at Københavns Kommune løbende nedriver/nedlægger/gentrificerer alle steder, hvor alle de her ting ville kunne udrettes. (Silo6, Carlsberg Byen, snart Refshaleøen – selv Tap1 og Pumpehuset – listen er uendelig”.

11. HVILKE PROBLEMER SLÅS AKTØRERNE MED LOKALT?

**Resultater fra seks lokale debatsessions om
miljøets aktuelle tilstand**

11.1. Resultater fra seks lokale debatsession om miljøets aktuelle tilstand

Hvilke problemer slås aktørerne med lokalt? For at sikre undersøgelsens kvalitet og berettigelse også internt i det elektroniske musikmiljø i Danmark er en del af undersøgelsens kvalitative data indsamlet gennem de såkaldte 'debatsessions', hvor det elektroniske musikmiljø selv har haft mulighed for at komme til orde.

Gennem seks debatsessions fordelt på København, Aarhus og Odense er miljøets egne problemer blevet identificeret – lokalt som nationalt – og mulige løsninger hertil blevet foreslået.

De udfordringer, som er blevet diskuteret under alle debatsessions, udspringer af fase 1-pilotundersøgelsen, hvor nøglerespondenterne blev bedt om at pege på udfordringer i det elektroniske musikmiljø. Respondenternes svar fra fase 1-undersøgelsen blev samlet i 5 grundlæggende diskussionspunkter, som deltagerne i den første Debatsession #1 i København, kunne tage udgangspunkt i. Diskussioner og løsninger blev herefter overført til Debatsession #2, hvor de blev diskuteret videre. Disse dannede så igen udgangspunkt for Debatsession #3 osv. På den måde blev der skabt en kontinuerlig fremdrift i løsningerne gennem alle seks debatsessions, samtidig med, at der blev givet plads til identifikation af lokale udfordringer.

De 5 diskussionspunkter fra fase 1 var:

1. Genre & kultur/miljø er fragmenteret: Hvad kan samle den elektroniske musik?
2. Mediernes overser genren: Hvad kan medierne gøre bedre?
3. Fonde & puljer overser genren: Hvordan kan fonde og puljer hjælpe?
4. Brancheorganisationer (KODA...) overser genren: Hvordan kan organisationer hjælpe os?
5. Festivaler, spillesteder og musikaktører overser genren: Hvordan kan vi få anerkendelse?

Hver debatsession lagde ud med en præsentation af undersøgelsens resultater, hvorefter deltagerne blev delt ind i fem hold, som hver skulle diskutere et af de fem punkter og skrive en 'ønskeseddel' med tre forslag til løsninger. Grupperne præsenterede herefter på skift deres løsningsforslag, som efterfølgende blev diskuteret i plenum, taget til referat og efterfulgt af uformel netværkssnak.

Her følger et resumé af de seks debatsessions.

DEBATSESSIONS #1-6

11.2. Debatsession #1 – 7. marts 2016 i København, Lydens Hus

Under Debatsession #1 blev problemstillingerne fra fase 1-pilotundersøgelsen præsenteret og diskuteret og skærpet.

En løsning, på hvordan man kan samle og synliggøre den elektroniske musik i offentligheden, var at øge eksponeringen af elektronisk musik i public service-medier som radio og tv. For eksempel gennem kuraterede programmer og koncerter med kendte kunstnere fra miljøet.

I forlængelse heraf blev der efterlyst en mere seriøs formidling af elektronisk musik i medierne generelt: mindre automat-playliste, mere seriøs formidling. For eksempel gennem gæsteinterviews, hvor man kunne få eksponeret de gode historier og spændende anekdoter om elektronisk musik og diskuteret forskellige tematikker inden for elektronisk musik.

En anden løsning var at oprette en fælles brancheorganisation med en tilhørende branchefestival à la SPOT, som kunne fungere som en fælles platform for miljøet, hvor man kunne videndele, spare med hinanden og netværke.

Med hensyn til økonomisk støtte blev det foreslået, at fonde og puljer kunne støtte projekter omkring videndeling i miljøet – blandt andet behovet for hjælp til PR og fondsansøgning – og også støtte til projekter, som kan skabe større synlighed omkring elektroniske musik. For eksempel kunne kommunerne tilbyde faciliteter til miljøet i form af et mødested, hvor miljøet kunne mødes fysisk, videndele, spare med hinanden og netværke.

Musikbrancheorganisationer som KODA kunne for eksempel hjælpe miljøet ved at tilbyde hjælp til fundraising, rådgivning, tage genrens særlige musikpraksis (sampling, live remix, dj-session) op igen og diskutere den med miljøet for at forbedre aktørernes økonomiske muligheder.

Sidst men ikke mindst gik en af vejene til større anerkendelse af den elektroniske musik gennem miljøet selv. Miljøet skal blive bedre til at brande sig selv positivt for at opnå anerkendelse. Positiv branding kunne også gå gennem en fælles informationsplatform, hvor musikaktører (og medier) kunne finde information om det elektroniske musikmiljø i Danmark, finde de gode historier m.m.

11.3. Debatsession #2 – 11. april 2016 i København, Lydens Hus

Under Debatsession #2 blev resultaterne fra debatsession #1 omformet til konkrete løsningsmodeller og initiativer ("ønskeliste til politikerne, medierne, fondene m.m.") Blandt andet blev der oprettet en Facebook-gruppe, "Det elektroniske hjørne", som sidenhen er blevet til foreningen "Elektronisk musik i Danmark".

Et af de nye indlæg i debatten drejede sig om de nye og unge aktørers vanskelige situation i det elektroniske musikmiljø, som for dem syntes lukket og uigennemtrængeligt. En studerende fra Engelsholm Højskoles elektroniske musiklinje foreslog, at man kunne indføre 'open mic'-events på de større elektroniske festivaler, hvor de nye og unge kunne få mulighed for at prøve at spille. En

anden studerende fra samme sted foreslog, at man kunne lave sin egen radiostation, når nu DR ikke ville eksponere elektronisk musik.

Et andet nyt indlæg stillede konkrete krav til miljøet selv om at gøre en aktiv indsats for at blive synlige i offentligheden: blandt andet ved at komme ud og lave workshops på skoler, foredrag om elektronisk musik, spejder-jams, dj-kurser m.m. Hovedbudskabet var her, at elektronisk musik er for alle – ikke kun for de professionelle.

11.4. Debatsession #3 – 28. november 2016 i Aarhus, på Promus

Med debatsession #3 i Aarhus blev der sat fokus på de udfordringer, som lokale elektroniske musikmiljøer står overfor. Københavns suverænitæt som dansk elektronisk musiks hovedstad trækker de unge nye artister ud af lokalområderne og efterlader dem udsultede – en slags musikalsk 'brain drain'.

En del af løsningen var her at holde ved Aarhus' særlige sound og brande den som unik i det elektroniske musikmiljø; både i indland og udland. En anden løsning var at bygge bro direkte til udlandet – for eksempel Aarhus-Berlin – og derved gå udenom Københavns monopolisering på udenlandske kunstnere.

Et af de store problemer i Aarhus er, at gå-i-byen-mentaliteten ikke er så stærk som i København, og at folk generelt ikke kender til elektronisk musik. Undtagelsen er de udenlandske studerende, som derfor udgør størstedelen af publikum i miljøet. En løsning på det manglende publikum er at lave faste tilbagevendende events – for eksempel en house-aften eller en techno-aften – så publikum ved, hvornår de skal gå i byen og høre deres musik.

Problemet omkring det fragmenterede miljø og genre var igen oppe til diskussion, men fik en ny drejning, for er det overhovedet et problem? Er det ikke nærmere en kvalitet at have så mange forskellige subgenrer? Selve genre-fikseringen, dvs. det, at folk ikke snakker sammen på tværs af genrer, kan modvirkes gennem fællesskab; altså en fælles platform. Og da talen faldt på en fælles platform, var der et stærkt ønske om at lave en lokal fælles platform. Der blev opfordret til at bruge de eksisterende platforme, som allerede findes, som for eksempel DIEM.

11.5. Debatsession #4 – 12. december 2016 i København, Lydens Hus

Debatsession #4 var den tredje session i København. Et af de vigtigste tiltag var her oprettelsen af foreningen Elektronisk Musik i Danmark (EMD). Foreningens formål er at arbejde for det elektroniske musikmiljø, blandt andet ved at realisere nogle af de løsningsmodeller, som blev nævnt i de forudgående debatsessions. Derudover at fortsætte arbejdet med at indsamle data til den database, som denne undersøgelse har startet.

Et andet punkt var opfordringen til at tage sagen i egen hånd – DIY – og opsøge medier og journalister for selv at fortælle den gode historie om dansk elektronisk musik. Mottoet var her: mindre selvmedlidenhed, mere initiativ.

Og sidst men ikke mindst blev der opfordret til en mere professionel tilgang til dét at arbejde med elektronisk musik: Meld dig ind i eksisterende branche- og genreorganisationer, søg støtte og undersøg mulighederne for at ændre strukturerne indefra (bed for eksempel KODA om at lave bedre registreringskategorier m.m.)

11.6. Debatsession #5 – 15. maj 2017 i Odense på Slagteriet

Debatsession #5 dækkede ikke kun Odense, men havde også aktører med fra Esbjerg.

En ny vinkel på problematikken om den elektroniske musiks manglende anerkendelse i offentligheden kom her på bordet: Introducér elektronisk musik til et nyt publikum gennem samarbejder med andre musikgenrer som for eksempel jazz og klassisk musik – og 'overtag dem' derefter. Grundlæggende blev aktørerne opfordret til selv at formidle elektronisk musik og gerne på en utraditionel måde.

Ligesom det gjaldt for Aarhus under Debatsession #3, er det svært i Odense at få folk til at deltage i lokale elektroniske musikevents. Og ligesom i Aarhus er der i Odense grundlæggende for få, der går i byen og dermed ikke en 'kritisk masse' af publikum til at opretholde et stærkt miljø. Også her er det mest de internationale studerende, der kender til elektronisk musik, og som kommer til arrangementerne. En løsning er at skabe unikke off-events og småskala-arrangementer som sigter efter et publikum på maksimum 150. Derudover at booke lokale artister med en unik profil og bruge pengene på PR i lokalmiljøet.

Sidst men ikke mindst blev der debatteret, hvorvidt 'kræfter udefra' reelt hjælper et lokalmiljø med at vokse. I forbindelse med festivalen Karrusel var aktører udefra blevet hentet ind til at arrangere festivalen, som var stor i forhold til Odense-miljøets kapacitet. Problemet var nu, at aktørerne havde svært ved at give eventet 'tilbage' til de lokale kræfter som aftalt, og at de lokale kræfter derudover også var i tvivl om hvorvidt de selv ville kunne bære det videre uden den fornødne knowhow.

11.7. Debatsession #6 – 26. Maj 2017 i Aarhus under SPARK festival

Sidste debatsession #6 i Aarhus, under SPARK Festival, udmærkede sig ved at have deltagere fra forskellige generationer. Dette gav nogle gode diskussioner, hvor 'de garvede gamle' kunne øse af deres mangeårige viden fra det elektroniske miljøes spæde ungdom, og blandt andet uddybe styrkerne ved at samarbejde på tværs og 'løfte i flok'. Og de 'nye unge' kunne rykke ved gængse forestillinger om miljøets tilstand, præsentere nye og anderledes greb på problemløsning og pege

fremad mod nye måder at gøre tingene på. Blandt andet at online-fællesskaber også kan skabe samvær og give en samhørighedsfølelse.

Dette møde mellem erfaring og fornyelse viste sig at være meget frugtbart. Og selv om diskussionerne havde mange gentagelser fra forrige debatsessions viste denne 6. debatsession klart, at diversitet blandt deltagerne – subgenre-orientering, geografi, køn og således også alder – er vigtig for belysningen af grundlæggende udfordringer i arbejdet med at løfte af den elektroniske musik i Danmark.

11.8. Opsummering

De vigtigste udfordringer, som blev diskuteret under de seks debatsessions, er:

- Miljøets manglende synlighed i offentligheden
- Miljøets mangel på viden og kendskab til støttemuligheder og rettigheder
- Har miljøet brug for professionalisering eller ej
- Behovet for en fælles platform eller lokal platform
- 'Den kritiske masse' og publikumsudvikling
- Miljøets internationale profil
- Er elektronisk musik én genre eller flere?

11.8.1. Manglende synlighed i offentligheden

Den problemstilling, som blev diskuteret mest, er den elektroniske musiks manglende synlighed i offentligheden. Den brede befolkning kender generelt ikke til hverken international eller dansk elektronisk musik, og det kan der være mange årsager til.

På den ene side spilles musikken næsten ikke i landsdækkende radio – DRs P6 Beat spiller efterhånden sjældent elektronisk musik på kanalen. I miljøet er man enig om, at det danske publikum generelt er meget mainstream-orienteret i deres musiksmag og meget lidt nysgerrige på ny og eksperimenterende musik. En del af skylden lægges på DR's – ifølge visse 'forfejlede' – strømning af musiksendefladen de senere år for at kunne konkurrere med internationale musiktjenester (for yderligere diskussion af radioens rolle i det danske elektronisk musikmiljø se kapitel 12: Hvad mener nøgleaktører om det elektroniske musikmiljø i Danmark? i afsnittet: Interview med Kenneth Bager (12.3)).

På den anden side fremstår det elektroniske musikmiljø selv ret lukket og fragmenteret i grupper eller 'bobler' centreret om egne specifikke subgenrer – både udefra som indefra. Visse grupper ønsker simpelthen ikke den offentlige bevågenhed og vil hellere forblive i 'undergrunden', være frie og kunne gøre som de selv vil – DIY. Bagsiden er blandt andet, at fordomme om miljøet får lov til at blomstre – f.eks. opfattelsen af, at elektronisk musik kun er fest og stoffer.

Dele af det elektroniske musikmiljø arbejder dog på at åbne miljøet op for offentligheden, gennem forskellige tiltag. Workshops og undervisning i elektronisk musik på skoler, aftenskoler, højskoler, i foreninger og som del af festivaler har en positiv, synliggørende og tiltrækkende effekt på minoriteter i miljøet – de helt unge, de nye og kvinderne.

Derudover viser oversigten af pop-up-arrangementer (se kapitel 5: Hvilke spillesteder, festivaler, pladeselskaber og medier m.m. dækker danske elektronisk musik? i afsnittet: Pop-up-arrangementer (5.5.1)), at offentlige og især kommunale instanser som kirker, museer og biblioteker er begyndt at åbne op for elektronisk musik til deres arrangementer – og dermed introducere den elektroniske musik for den brede befolkning.

11.8.2. Mangel på viden og kendskab til støttemuligheder og rettigheder

Et af ønskerne fra miljøets selv er at få kommuner til at støtte op ved at stille faciliteter som f.eks. et mødested til rådighed for et forum eller en platform. Den største barriere syntes her – ifølge de afholdte debatsessions – at være manglende viden om og kendskab fra kommunernes side til den elektroniske musiks ønsker og behov om et mødested. Og den anden vej: Manglende viden og kendskab fra det elektroniske musikmiljøes side om kommuners og musikorganisationers voksende ønske om at støtte dansk elektronisk musik.

Utroligt mange musikfestivaler er skudt op de seneste år i Danmark, og en del af dem har elektronisk musik på programmet. F.eks. er festivalen Distortion er et godt eksempel på en semi-elektronisk musikfestival, som har fået stor succes i København de senere år, og som vokser støt år for år.

Altså er mangel på viden på tværs miljøet og offentlige instanser en af de største barrierer, for at det elektroniske musikmiljø kan løfte sig selv. De afholdte debatsessions har haft en positiv virkning på netop dette problem, da begge parter har fået mulighed for at høre hinanden og blive klar over, at der skal gøres en indsats fra begge sider for at kunne mødes og hjælpe hinanden: Kommune, musikorganisationer og fonde skal lytte til det elektroniske musikmiljøes ønsker, og det elektroniske musikmiljø skal også selv tage kontakt til kommune og musikorganisationer, så deres ønsker bliver synlige for dem.

11.8.3. Professionalisering eller ej

Tilsammen tegner de seks debatsessions et billede af et sammensat miljø, som på den ene side gerne vil professionaliseres gennem mentorordninger, videndeling, PR-kurser, aktiv deltagelse i branche-/og genreorganisationer osv., og på den anden side gerne vil forblive 'undergrund' og frie til selv at løse arbejdsopgaverne på deres egen måde – DIY.

En stor del af miljøet står et sted midt imellem og for dem er det største problem, at de simpelthen ikke har kendskab til de støttemuligheder, der eksisterer for at få finansieret et event, en optræden, en pladeudgivelse osv. Oplysning om aktørernes rettigheder og muligheder i forhold til finansiering er derfor et centralt punkt, som står højt på listen over tiltag, som ville gavne miljøet.

11.8.4. Fælles platform eller lokal platform

Et af de emner, der også har været debatteret rigtigt meget er oprettelsen af en fælles platform, hvor aktører i miljøet kunne mødes, videndele og sparre med hinanden, afholde masterclasses og workshops, få hjælp til fondsansøgninger og kontrakter m.m.

Idéen om en fælles platform deler vandene i miljøet på flere måder. For det første mellem dem, der ønsker professionalisering af deres arbejde med elektronisk musik, og dem, der foretrækker at gøre det på deres egen måde. For det andet er de lokale miljøer udenfor København nervøse for, at en fælles platform centreret i København ikke vil kunne varetage yderområdernes særlige behov og interesser.

Det blev derfor foreslået, at man skulle lave lokale forum og platforme som kunne varetage lokalt specifikke behov. Problematikken rører ved Hovedstadens dominans overfor resten af landet og den 'brain drain', som mange lokale miljøer oplever, når deres bedste artister og aktører inden for elektronisk musik flytter til København. Lokal forankring og styrkelse af lokalmiljøet er her afgørende for, at 1) et lille miljø kan overleve med de særlige udfordringer, som de står overfor (lille publikum, manglende synlighed i lokalmiljøet, mangel på ressourcer m.m.). Og 2) at sikre, at fødekæden i miljøet opretholdes – at artister, arrangører, studerende, formidlere ikke flytter væk og dermed får fødekæden i miljøet til at bryde sammen.

11.8.5. 'Den kritiske masse' og publikumsudvikling

I forbindelse med diskussionen om de lokale miljøers overlevelse, kom temaet om den 'kritiske masse' af lokalt publikum op. Mindre byer har endnu færre publikummer, der lytter til elektronisk musik, og det blev diskuteret, hvordan man kunne øge antallet af elektronisk musik-publikummer og holde på dem, der allerede var der.

Et af de problemer blev nævnt var, at mange publikummer surfede rundt og ikke var 'tro' mod deres spillested eller musikgenre. Et løsningsforslag var at afholde genrespecifikke tema-aftener fast en gang om ugen eller måneden, som f.eks. techno-aften, house-aften eller andet. På den måde kunne man målrette arrangementerne til miljøets mange forskelligartede subgenre-bevidste publikumsgrupper og samtidig sikre en kontinuitet i fremmødet.

Et andet interessant forslag, til hvordan man kunne holde på sit publikum, gik ud på at lave arrangementer i mindre skala med max 150 publikummer. Her kunne man booke mindre eksponerede artister med et unikt og autentisk udtryk, som kunne kommunikeres effektivt. På den

måde blev kunne ressourcerne bruges på synliggørelse af artisten og mere specifikt på den lokale elektroniske musikscene.

11.8.6. International profil

En løsning på dansk elektronisk musiks ringe bevågenhed i udlandet var brobygning mellem den danske og internationale scene. Denne løsning blev konkretiseret på en af de lokale debatsessions i forbindelse med en diskussion om publikumsudvikling. For at vedligeholde og udvikle et lokalt publikum – som mestendels består af internationale studerende – kunne man også booke internationale artister. Det ville dels gøre publikum nysgerrige, dels give den lokale elektroniske musikscene et internationalt præg.

På et af debatsessions blev der efterlyst et dansk-internationalt bookingbureau, som kan formidle danske elektroniske musikaktører internationalt. Så ville der måske komme flere danske artister med en voksende international karriere ligesom Søs Gunver Ryberg, som er kommet i stald hos et internationalt stort bookingbureau, og hvis internationale karriere går rigtig godt (se kapitel 12: Hvad mener nøgleaktører om det elektroniske musikmiljø i Danmark? i afsnittet: Interview med SØS Gunver Ryberg (12.1)).

Diskussionen om dansk elektronisk musiks ringe internationale bevågenhed modstrider til en vis grad kommentarerne i forrige kapitel om samme, hvor problemet synes at være lille. Men som det blev nævnt, kan behovet ændre sig alt efter, hvor succesfuld man som aktør er i udlandet (se kapitel 10: Hvilke problemer slås aktørerne med generelt? i afsnittet: Ingen international profil (10.1.6) og: Brobygning mellem danske og udenlandske scener (10.2.3)).

11.8.7. Elektronisk musik – én genre eller flere?

Sidst men ikke mindst bør det nævnes, at et af de helt store temaer har været diskussionen om hvorvidt elektronisk musik overhovedet kan kaldes én samlet genre. I denne undersøgelse har man valgt at arbejde med et genremæssigt spænd, som strækker sig fra den dybe undergrunds-techno i form af skov-trance til den klassiske avantgardes elektroniske subgenre, lydkunsten. Formålet med et så bredt spektrum har været, at favne så bredt som muligt i den elektroniske musiks underskov af forskellige subgenrer. Ulempen er, at den subgenremæssige bredde flere gange har været ved at 'brække over på midten' og forvilde sig ud i andre musikgenrer uden nogen form for fællesnævner – ikke engang den digitale teknologi, som stort set er blevet normen i al musikproduktion i dag.

Et interessant indspark i diskussionen gik på at lade den elektroniske musik 'muldvarpe' sig ind i andre store musikgenrer som for eksempel klassisk musik og jazz for derigennem at 'forny dem indefra' og i sidste ende at 'overtage dem'. Forslaget er interessant, fordi det arbejder ud fra præmissen, at elektronisk musik efterhånden ingen genre er i sig selv (alle laver 'elektronisk' musik i dag). Men at selve tilgangen til elektronisk musik – det eksperimenterende og 'eksploderende' – har

en stor og lysende fremtid, som går, ikke 'udenom' andre musikgenrer, men tværtimod 'igennem' andre musikgenrer og fornyer dem indefra.

11.9. Bidrag fra de seks debatsessions

I forhold til undersøgelsen, har de seks debatsessions bidraget med følgende:

1. Identificering af udfordringer i det danske elektroniske musikmiljø
2. Løsninger på miljøets egne problemer, - hvilket har skabt relationer på tværs af miljøets grupperinger; både genremæssigt, aldersmæssigt og til dels også regionalt.
3. Løbende verificering, perspektivering og supplerung af problemstillingerne nationalt og lokalt
4. Bekræftelse og afkræftelse af fordomme omkring det elektroniske musikmiljø
5. Styrkelse af undersøgelsens grundlæggende tese om, at en fælles platform/lokale platforme vil kunne styrke det samlede elektroniske musikmiljø i Danmark og dermed dansk elektronisk musik generelt
6. At en undersøgelse af en subkultur – hvor man inddrager aktørerne fra miljøet – ikke bare kortlægger miljøet her og nu, men i kraft af dette, sætter kræfter i gang i miljøet selv

12. HVAD MENER NØGLEAKTØRER OM DET ELEKTRONISKE MUSIKMILJØ I DANMARK?

Tre profil-interviews med nøgleaktører i miljøet

12.1. Tre profil-interviews med nøgleaktører i miljøet

En del af undersøgelsen består af tre profilinterviews, som har til formål at nuancere og perspektivere data fra spørgeskemaundersøgelsen om dansk elektronisk musiks karaktertræk, behov og udfordringer lige nu. Sammen med de seks debatsessions skal de nuancere og perspektivere resultaterne af det danske elektroniske musikmiljøes karakteristika, behov og udfordringer.

De interviewede er:

- SØS Gunver Ryberg – dj, komponist og lyddesigner, bor i København og er brudt igennem internationalt.
- Natal Zaks – dj, komponist og medejer af pladeselskab og distributionsselskab, bor i Aarhus og er godt på vej til at bryde igennem internationalt. Natal Zaks ejer pladeselskabet Help Recordings.
- Kenneth Bager – dj, eventmager og ejer af pladeselskab, bor i København og har været med til at starte det danske elektroniske musikmiljø. Kenneth Bager ejer Coma Club, den første klub for elektronisk musik i Danmark, og er direktør for pladeselskabet Music for Dreams.

For at give bedre overblik er interviewene blevet opdelt i forskellige tematiske afsnit med hver sin overskrift. Opdelingen i afsnit følger interviewets naturlige kronologi og er derfor ikke redigeret.

SØS GUNVER RYBERG

12.2. Interview med SØS Gunver Ryberg – 20. marts 2017

MELLEM LYDKUNST OG INDUSTRIAL TECHNO

(IO) Vil du begynde med at fortælle lidt om den musik du laver, og hvor du synes den placerer sig i det elektroniske musiklandskab?

(SGR) Jeg arbejder med et udtryk, som er imellem eksperimenterende elektronisk og lydkunst. Det kan høre hjemme på et galleri som en installation, en audiowalk (En lyttetur), performance eller en kunstfilm etc. Så jeg har et udtryk, der går til lydkunst på en mere musikalsk måde; sådan mere eksperimenterende rytmisk musik. Den er blevet modtaget i den industrielle techno scene internationalt, og derfor er det der, jeg spiller lige nu. Hvis jeg spiller på festivaler eller på en klub, så er jeg det eksperimenterende indslag. Man kan godt danse til det, men det er ikke sådan oplagt dansemusik. For mig er musik ikke underholdning, det er mere en nødvendighed.

Hvordan nødvendighed?

Altså, jeg arbejder med at lave transformative oplevelser, hvor folk oplever en form for transformation i kontakt med musikken. At det både går fra det meget voldsomme til det helt subtile og poetiske. Jeg blander de udtryk alt efter, hvilken sammenhæng det er jeg spiller i.

Du sagde, der var ligesom forskel på når du lavede musik til en udstilling, og musik til klub. Kan du forklare – er der det, eller er det ikke det?

Nej, det tror jeg faktisk ikke. Altså hvis jeg har lyst til at lave en lydinstallation, som er stor og voldsom, så kunne jeg sagtens finde på at skabe noget lyd og musik, som også ville gå til for eksempel en klub. Da jeg i starten begyndte at arbejde med lyd og musik, forestillede jeg mig, at når man var på et galleri, så var der nogle særlige forventninger til lyden/musikken, fx. at det ikke kunne være musikalsk, men det har jeg gjort op med.

I forhold til lydkunst så er der nogen, der vil synes, at man slet ikke skal bearbejde sit lydmateriale; slet ikke skal komponere eller tage stilling til det materiale, man arbejder med. Og der har jeg svært ved ikke at gå ind og tage stilling til lyd materialet, og på en eller anden måde forholde mig til det ud fra noget, der er en dybereliggende, musikalsk fornemmelse. Jeg taler slet ikke om noget med rytmer og harmonier eller beats. Det er sådan bare, hvordan man forholder sig til lydene, og hvordan man sætter lydene sammen.

Kan du komme med et eksempel på, hvordan du arbejder med dine lyde? Er det nogen, du optager, er det nogen, du henter, er det nogen, du skaber kunstigt i et eller andet program? Og hvad gør du så med dem?

Det er meget forskelligt, det jeg gør. Jeg optager mange lyde rundt omkring. Jeg optager også mange lyde, der er syntetiske. Da jeg startede med at arbejde med elektronisk musik, var det ud fra en mere kunstakademi-agtig tilgang at forholde sig til lyd på. Lydkunsten er derfor også noget, der er meget stærkt i mig, selv om mit udtryk i øjeblikket er ekstremt meget musikalsk lige i øjeblikket. Så jeg har stadigvæk det andet i mig. Når jeg tager ud på klubber, så elsker jeg at spille lyde, som er helt abstrakte – træer, der bliver revet midt over og sådan. Så jeg blander meget teksturer og lyde fra verden ind i det univers, så det netop bliver eksperimenterende, samtidig med det måske godt kan være rytmisk. Desuden er de rytmiske strukturer, jeg arbejder med, ikke ligetil. Jeg arbejder meget med polyrytmer, brudte sekvenser osv.

Og så arbejder jeg jo bare rigtig meget i studiet med at processere lyde og lave nye lyde. Jeg arbejder altid med mit eget materiale, jeg tager ikke lyde fra andre menneskers samples og bare bruger det, eller andre menneskers loops à la den måde, som mange producere arbejder på.

Fra bunden?

Ja.

VEJEN TIL EN INTERNATIONAL KARRIERE

Kunne du fortælle om, hvordan du startede med at lave musik? Og nu er du jo international og har været det i flere år. Hvordan startede du, og hvordan kom du videre og til udlandet?

Det har slet ikke været særlig bevidst. Og måske også meget i kraft af, at jeg overhovedet ikke har noget forhold til musikbranchen. Det vigtigste jeg gjorde i starten var hele tiden at være i produktion med enten noget installation eller nogle danseforestillinger, og så senere blev det så koncerter. Hver gang jeg har spillet en koncert eller lavet noget musik til en danseforestilling, så har det altid affødt et eller andet nyt projekt eller en ny koncert. Så jeg har aldrig siddet i en situation, hvor der ikke sker noget eller tænkt: Hvad skal jeg gøre? Jeg har været god til sige ja til projekter, som jeg selvfølgelig syntes var interessante, og som jeg kunne se gav mig noget kunstnerisk at arbejde med.

Jeg startede sent med at lave musik og fandt sent ud af, at man kunne arbejde med at lave elektronisk musik.

Hvor gammel var du?

Jeg var i midten af tyverne. Jeg hørte om nogle, der gik på kunstakademiet, som var begyndt at arbejde med lydkunst. Jeg opdagede lydkunsten og senere den elektroniske musik. I lydkunsten kunne jeg kunne skabe noget, der har flere dimensioner – at lave en installation eller en performance, som både er en scenografi og et performativt og lydligt udtryk – det er der, flere elementer er forenet. Og det synes jeg var vildt spændende, og så connect'ede det bare vildt godt med den måde jeg som barn havde arbejdet med lyd på, som var meget dokumentarisk. Jeg var interesseret i at optage lyde, men der var ikke nogen rundt om mig, der var teknisk interesserede, så derfor blev det ikke noget, jeg kom til at gå videre med i løbet af min barndom.

Så der lå alle de her bånd, jeg havde optaget. Det var noget jeg kunne tage fat i, da jeg så fandt ud af, at man kan faktisk kunne arbejde med lyd og musik på en computer. Det jeg lavede i starten var kunstprojekter. Det handlede slet ikke om musik, det var mere et udtryk, måske en historie, i hvert fald et værk, som jeg havde lyst til at lave, og som så havde det format, at det var i lyd.

Så det var der, jeg startede med at lære mig selv at arbejde på computeren. Jeg blev introduceret til det gennem en producer, Annette Berg, som jeg gik til noget stemmetræning hos, og som selv arbejdede med musik på computer. Hun opfordrede mig til selv at gå i gang. Men det var så stort for mig, for jeg var på ingen måde teknisk interesseret – jeg havde knap nok en computer selv på det tidspunkt, så det var virkelig en hel ny verden.

Men efter noget tid, en del år, blev jeg gradvist mere interesseret i det og begyndte selv at finde ud af, hvad jeg skulle købe af udstyr, og hvordan jeg skulle gribe det an. Jeg lavede mine to første lydværker. Det ene var en lydinstallation, som sendte jeg ind til Charlottenborgs forårsudstilling, og det blev så optaget. Jeg tror virkelig, det var med til at give mig en oplevelse af, hvor fantastisk det var at arbejde på den måde. Jeg kunne bare sidde hele natten og arbejde med det. Og det der med at jeg som barn ikke havde gidet at øve på instrumenter, det var jo helt væk, for jeg gad jo godt at sidde hele natten og redigere lydoptagelser på computeren.

Jeg hørte tilfældigvis om en ny uddannelse på Syddansk Musikkonservatorium i Esbjerg, hvor man kunne arbejde med elektronisk musik og lydkunst. Jeg søgte og kom ind, var der i tre år til min bachelor. Så jeg var jo over midt-tyve, da jeg fandt ud af, at nu er det det her jeg går i gang med og gør, sådan mere seriøst, og som jeg har lyst til at lære mere om.

Egentlig havde jeg planer om at tage min kandidat i udlandet, men jeg var meget i tvivl om hvorvidt jeg skulle fortsætte på et konservatorium eller på et kunstakademi, og hvilken retning jeg skulle gå. I mellemtiden fik jeg så arbejde på et computerspilsfirma, hvor jeg var i tre år. Her sad jeg og arbejdede med musik og lyden til computerspillet kaldet Inside, der kom i sommeren (2016). I løbet af de tre år begyndte jeg at spille flere og flere koncerter, og kunne godt mærke, at det havde jeg mere og mere lyst til at gøre. Jeg havde også projekter, hvor jeg lavede musik til

danseforestillinger, installationer osv., men jeg begyndte mere og mere at finde ind i musikbranchen og være mindre på kunstscenen, hvis vi kan stille det op på den måde.

Da jeg så var færdig med computerspillet, spillede jeg min første eller min anden koncert i Berlin. Og tilfældigvis var en agent fra et af de største elektroniske agencys inde for at høre en anden artist, som skulle spille efter mig. Hun hørte mig og skrev til mig efterfølgende og sagde: Næste gang du spiller i Berlin, så sig lige til. To måneder efter spillede jeg igen i Berlin, og efter koncerten spurgte hun så, om jeg havde lyst til at være i det agency og blive repræsenteret af dem. Indtil da havde jeg selv stået med alt omkring koncerter, så det tog noget tid for mig at finde ud af, hvad man egentlig skal bruge en agent til, og det er stadigvæk meget nyt for mig. Nu er det meget koncerter i udlandet jeg har, og det er jo både på festivaler, som er super, super fede, og som netop eksperimenterer med at blande kunst, installationer og new media. Festivaler, som har et mere eksperimenterende musikprogram om aftenen, og som også kan være politiske. Og det er meget vigtigt for mig at være i et miljø, hvor jeg virkelig kan mærke, at der er en interesse for at forbedre verden.

Hvis du skulle give nogle gode råd til nogle unge elektroniske musikere, hvad ville du sige til dem?

Jeg ville sige, at de skulle sørge for at komme ud med deres musik. Mange tror, at man skal udgive en hel masse, og der er nok det atypisk ved min historie: Jeg havde ikke udgivet, da jeg fik en agent. Jeg har spillet mange forskellige meget eftertragtede steder uden egentlig at have hele den her diskografi bag mig. Og det er simpelthen, fordi mine koncerter giver folk en stærk oplevelse, som bliver sagt videre. Så jeg tror, der er andre måder at komme frem på end at udgive musik som det første. Selvfølgelig er det også vigtigt at udgive – det er også der, hvor jeg har mit fokus lige nu. Jeg vil gerne udgive mere, for jeg kan også godt se at, musikbranchen er ret konservativ, hvis man skal spille endnu flere koncerter eller have endnu højere honorarer og sådan noget – så er det et argument med udgivelse.

Men jeg vil sige til unge, at de skal komme ud med deres musik og prøve at spille så meget som de overhovedet kan for at få så meget erfaring med at spille som muligt. Eller i hvert fald spille deres musik for andre, så det ikke kun er noget der eksisterer imellem dem og deres eget lille univers. At det kan komme ud og connecte med andre mennesker, så kan det forhåbentlig bære sig frem alene.

Hvordan synes du det går for elektronisk musik i Danmark?

Jeg har lidt svært ved at udtale mig om det, da jeg er mest i udlandet. Jeg kan mærke, der sker mange ting lige i øjeblikket, og der er sket rigtig mange ting her det sidste år eller halvandet, især også nu med Strøm og deres initiativer (Strøm Festival har bl.a. Strøm School, som udbyder workshops og undervisning i elektronisk musik med artister fra bl.a. udlandet). Undergrunden i Danmark er også virkelig begyndt at røre på sig, og der sker nogle rigtig spændende ting. Men i

forhold til udlandet så oplever jeg, at Danmark virker meget langt bagud i forhold til den måde elektronisk musik bliver værdsat på. I Danmark er vi jo privilegerede, fordi vi har en masse støttemuligheder, som de ikke har andre steder. Når jeg kommer til udlandet, så oplever jeg den aktivistiske DIY-ånd, hvor folk selv sætter en koncert eller spillested op, selv investerer deres egne penge i det. Der er spillesteder, hvor de sætter alting i stand fra bunden og er et kollektiv omkring det. Og her mærker man, at det bliver meget større. Der er en kultur omkring de her steder: unge mennesker som mødes om musikken, men også mere politiske værdier, der er i spil.

Noget, der virkelig var anderledes for mig, var at komme ud [til udlandet] og spille på spillesteder, som har et ordentligt lydsystem. Det er jo absurd, at Danmark som jo i den grad er et land, der er så stærk en producent indenfor lydteknologi og var med til at opfinde højtalere, at vi ikke har bedre forhold til faktisk den musikgenre, som jo i den grad er afhængig af teknologi og gode lydsystemer. Vores instrument, det er jo et godt lydsystem! Det er ligeså meget en del af vores instrument som alt muligt andet. Det var så vildt at opleve sin musik blive spillet på et ordentligt anlæg – jeg kan ikke beskrive det, det er bare en hel verden, der lige pludselig åbner sig, når man oplever sin musik på den måde.

Hvordan kan det være, at Danmark ikke kan finde ud af det? Vi har det hele.

Jeg tror, det har noget at gøre med, at elektronisk musik ikke rigtigt bliver taget seriøst i Danmark. Danmark er meget mere en rock-kultur og band-kultur – som selvfølgelig også har brug for gode lydsystemer. Men elektronisk musik i Danmark har bare slet ikke det samme fundament, som man f.eks. har i Tyskland. Jeg tager ud og spiller i udlandet og møder folk, der kommer og hører koncerterne, og de er dybt passionerede omkring den her musik. Jeg tror, at i Danmark er der mange, som slet ikke forstår historien og værdien i elektronisk musik. Det virker, som om den bliver set ned på som noget, der ikke er særlig finkultur.

Hvad kan det skyldes? Er vi for få mennesker, er vi for lille et land?

Jeg ved det ikke rigtigt. Det er mærkeligt, for jeg har lige været i Sverige, og de har jo et elektronisk musikstudie deroppe der hedder EMS, hvor kunstnere fra hele verden kan komme i residency. Her er seks studier til rådighed, de har et fantastisk bibliotek, der dækker alt fra lydkunst til elektro-akustisk musik og eksperimenterende elektronisk musik, og det er bare så utroligt, at man har sådan et sted som er gratis! Det er gratis for alle, og de har kurser, hvor folk kommer og får undervisning i lydhistorie, i programmering eller i at anvende studierne og bruge en synthesizer. Det er fantastisk at opleve så mange mennesker, der er så passionerede omkring elektronisk musik og lydkunst – og så den åbenhed. Jeg var bare sådan, at dér ville jeg gerne bo i Sverige.

Er det statsstøttet, EMS?

Ja, det er Statsværket [den svenske stat], der har det.

Er det en del af konservatoriet?

Nej, slet ikke, det er ligesom sin egen institution. Jeg tror, det er lidt, ligesom man i gamle dage også havde nationale elektronmusik-studier i Danmark. Jeg kender ikke historien bag, men dem valgte man jo så at lukke ned. De har jo også stadig radioprogrammer i Sverige, som spiller eksperimenterende musik. Jeg kan godt blive spillet i radioen i Sverige, men jeg bliver i hvert fald ikke spillet i radioen i Danmark. Det er helt vildt, ikke? Så de har stadig en lang historie med elektronisk musik; de har bare været bedre til at passe på den end i Danmark, jeg ved ikke, hvorfor det er gået galt i Danmark. For vi har jo også haft studier og muligheder i Danmarks Radio, hvor jeg også ved der var mange komponister, der lavede meget eksperimenterende programmer i sin tid. Men jeg kender ikke baggrunden for, hvorfor tingene er endt sådan i Danmark. Altså, der har gjort, at man er begyndt at gå mere mainstream.

Her din holdning til fordomme omkring elektronisk musik og stoffer?

Danmark er jo et alkohol-land, og alkoholen den jo er alle steder i forhold til musikarrangementer i Danmark. Når folk de drikker alkohol, og så snakker de – de snakker jo helt sindssygt til koncerter! Det kan jeg jo selvfølgelig også opleve, når jeg spiller i udlandet, men her bliver der også lyttet med en anden forståelse og viden om elektronisk musik.

Men det kommer jo selvfølgelig an på konteksten, og den kontekst som jeg er i omkring den eksperimenterende elektronisk musik, der er folk meget aktivistiske. Der er musikken, der er vigtig. Det er en subkultur, et politisk statement og en måde at definere sig på i forhold til det omgivende samfund.

Hvorfor kender unge mennesker ikke rigtig så meget til elektronisk musik?

Jeg synes, det er virkelig ærgerligt, at unge mennesker i Danmark ikke er opvokset med fantastiske radioprogrammer om elektronisk musik, som f.eks. BBC6 i England. Her har været nogle ikoniske personligheder, som virkelig har sørget for at få musikkulturen frem. Hvorimod i Danmark, der oplever jeg, at den musik der bliver spillet de sidste mange mange år er ekstremt mainstream, hvilket gør at ungdommen, der lytter til Danmarks Radio, ikke opdager bl.a. ny elektronisk musik. Nu har man jo så heldigvis andre muligheder på nettet, men Danmarks Radio fejler ved ikke at vise folk, at der er en meget, meget bredere musikscene end den mainstreamscene, de har fokus på nu. Det er

jo virkelig mærkeligt, for der er jo masser af fantastiske kunstnere i Danmark, som klarer sig godt i udlandet og netop bliver spillet i radioen i udlandet. Jeg oplever at blive spillet i udlandet, men aldrig i Danmark. Jeg har heller ikke følelsen af, at jeg er specielt anerkendt i Danmark.

Hvad gør det så ved dig – giver det dig så bare lyst til at flytte?

Nogle gange tænker jeg da helt sikkert på det, for jeg kan godt mærke, at sådan rent kunstnerisk ville jeg nok få rigtig meget ud af at bo i et land, hvor der var meget mere støtte omkring den musik, som jeg arbejder med. Samtidig så er der så nogle personlige årsager, der gør, at jeg ikke flytter fra Danmark lige nu. Men det er helt klart nogle overvejelser, jeg har.

Men hvad skulle til for at holde på de danske store artister i Danmark?

Jamen, det skulle da helt sikkert være, at man oplevede en større og bredere interesse for forskellige og mangfoldig musik. At man oplevede, at spillestederne, der har de fantastiske gode musikanlæg, har lyst til at lave nogle fede koncerter eller festivaler, hvor man blander kunst og musik. At man oplever, at der er mere åbenhed fra deres side. Jeg kan selvfølgelig kun opfordre til, at der er flere arrangører, der har lyst til at kaste sig ud i det. Og det synes jeg har mærket, at der er flere unge i undergrunden, der tager initiativ fx. Fast Forward, altså de har den der passionerede og aktivistiske ånd, som jeg har mærket i udlandet.

Problemet er jo bare, desværre, at hvis nye arrangører ikke oplever at få hjælp og støtte, når du rækker ud efter den, så er det svært for dem at blive ved. Der mangler også det, at medierne har lyst til at beskrive musikscenen bedre, og skrive om det, der faktisk sker og den udvikling der er i gang på den elektroniske scene. Og det er jo både Danmarks Radio, men også de skrevne medier, musiktidsskrifter, der er i Danmark. Trænger i den grad til mere diversitet.

NATAL ZAKS

12.3. Interview med Natal Zaks – 31. januar 2017

Natal Zaks interview

(IO) Vil du begynde med at fortælle lidt om, hvordan du kom ind på elektronisk musik?

(NZ) Jeg har arbejdet med elektronisk musik, siden jeg var femten år cirka, men havde ikke den elektroniske musik som indgangsvinkel. Jeg arbejdede egentlig med forskellige former for post-rock og metal og blev så bare interesseret i den elektroniske musik gennem computerinterfaces og ved at optage min guitar. Jeg kommer fra et musikalsk hjem, min far er dirigent for et symfoniorkester og kor, og jeg har spillet musik hele mit liv. Men den elektroniske musik var mit opgør med min fars traditioner.

Så jeg sad egentlig og rodede meget med at lave noget, som jeg fandt ud af var IDM [intelligent dance music] og electronica, i en del år og kom så langsomt ind i klubmiljøet gennem drum n bass, dubstep og dagene omkring Dunkel klubben i Kbh. Jeg tror, jeg har været igennem mange forskellige perioder, hvor jeg bare ville prøve at spille så mange jobs som muligt, og perioder hvor jeg slet ikke har villet arbejde med elektronisk musik. Men hvis jeg skal nævne nogle af de store ting, som er sket for mig, så må det være, at jeg startede på mit studie [bachelor og kandidat i elektronisk musik] for seks år siden på DIEM [Dansk Institut for Elektronisk Musik, Aarhus], hvor jeg nu er ved at færdiggøre min kandidat, og DIEM har givet mig rigtig mange ting på mange måder. Jeg føler virkelig, at det har været med til at sætte tingene i perspektiv. At jeg kunne fokusere og bare være i Aarhus, have ro til at fordybe mig i det, jeg synes var interessant og have nogle inspirerende mennesker omkring mig, uden at jeg skulle have et eller andet pres fra en storby, hvor man skulle præstere. Så jeg føler meget, at Aarhus og DIEM er en vigtig del af min opvækst med elektronisk musik.

En anden ting er Help Recordings og mine andre pladeselskaber, som er det, det hele har drejet sig om siden 2013. Dem kører jeg sammen med min bror og nogle andre venner. De pladeselskaber har fra starten været produktet af en hel masse tanker og ubevidste ting, som er mundet ud i, at vi gør tingene på en bestemt måde. Og det er vi rigtig glade for i dag, for det har båret meget mere frugt, end vi havde regnet med. Vi har fået meget mere opmærksomhed omkring det, og vi sælger mange flere plader, end vi overhovedet havde turde håbe på. Så det er dejligt, at vi kan gøre tingene kompromisløst og få en tilværelse op at stå omkring det. Men jeg anser mig selv som værende hovedsageligt studiemusiker og lave plader, men jeg dj'er også en del.

Du nævnte den fred og ro som Aarhus og DIEM har givet dig. Kan du uddybe det?

Jeg kan prøve at forklare det ud fra en analogi i forbindelse med min gymnasietid. Da jeg skulle vælge gymnasium, så var der det populære, hvor alle musikerne gik, og hvor der var en fed

musikkultur og så videre: katedralskolen i Aarhus midtby. Jeg boede tættere på Risskov Gymnasium, som var mere provinsielt og var sådan lidt 'rich kids' og ikke så meget kultur. Jeg valgte det provinsielle gymnasium, fordi jeg føler, at de her tætte kontaktflader, man får til andre musikere kan være inspirerende, men de kan også være meget presserende. Man kan hurtigt blive revet ud af sin naturlige kurs med musikken, hvis man bliver for udfordret. F.eks. er jeg ikke den mest stålfast; det er jeg måske blevet, men fra mine tidligere år kan jeg huske mig selv som en, der ikke kunne lide, når der opstod konkurrence inden for musik. Jeg kunne ikke lide, når der blev albue-fight, eller hvad man kalder det. Og det synes jeg på en eller anden måde, er det jeg har oplevet med Aarhus kontra København. I Aarhus har man ikke behov for at gøre plads til sig selv på samme måde som i København. Og det tror jeg giver en tid til at tænke over, hvad man vil sige, i stedet for bare at sige noget og så derefter tage pladsen og herefter finde ud af, hvad man vil. Det gør, at Aarhus for mig har været et kreativt ånderum – jeg har kunnet trække vejret her, og så snart jeg kom til København eller andre storbyer, så følte jeg, at jeg begyndte at hyperventilere, fordi der her lige pludselig var forventninger om, hvordan tingene skulle være: Man skulle sørge for, at folk så det, man lavede, fordi hvis ikke, blev tingene en fiasko. Det har været rigtig sundt at komme til København en gang imellem og arbejde lidt, have dj-job eller koncert, så trække sig tilbage til Aarhus og så egentlig være lidt ligeglad med, hvad folk tænkte, indtil man var klar til at sige noget igen. Eller udgive noget.

PLADESELSKABERNE

Hænger denne her trang til at få noget ro på også sammen med det pladeselskab, du har lavet sammen med din bror?

Ja, bestemt. Da vi startede Help (jeg havde haft et pladeselskab før, som kun udgav digitalt, meget fokuseret omkring IDM-lyd med electronica) der tror jeg på mange måder, at jeg stadig var i gang med en udvikling rent kunstnerisk, hvor man bare lidt gør, hvad der bliver gjort, og så glemmer man lidt at mærke efter, hvad man rent faktisk brænder for. Der tror jeg, at Help Recordings var med til at sætte punktum for min IDM-håbe-karriere og så sige: Hvad er det egentlig, jeg vil frem til med musikken? Og der tror jeg, at min bror og jeg var gode til at støtte hinanden i ideen om, at der ikke skulle være nogen genre-beskrivelse knyttet til vores pladeselskab.

Vi startede som kassettebånds-label, fordi det så fint eksemplificerede de her tanker omkring, at der skulle være kort fra tanke til produkt. Og jo mere man mindsker vejen og fjerner udfordringer, jo mere autonomt et system bliver det, jo mere direkte overførsel bliver der af kreativitet til produkt – og i sidste ende til personen der lytter.

Og der kunne jeg mærke meget modstand i forhold til at udgive digitalt og med at promovere ting igennem SoundCloud og sociale medier. Det hele blev ligesom til numre og tal og symboler, og det betød, at hvis man lagde et nummer op, og det fik 2000 plays, så var det dobbelt så godt, som det

jeg havde lavet før, der havde 1.000 plays. Og så blev det hele en slags: "Hvad tænker andre om musikken" og ikke: "Hvad tænker jeg selv, hvad mærker jeg". Der var kassettebåndet en måde totalt at løsrive sig. Vi har det her fysiske produkt som manifestation i tid og rum, og det kan noget, og så må folk tage det til sig hvis de vil, og vi kan ikke trække det tilbage. Vi kan ikke rive det ned fra YouTube og sige, at vi "annullerer udgivelsen", "nu findes det ikke længere". Det var noget nyt for os dengang. Det udviklede sig så, og vi lavede nogle projekter, der var helt vildt sjove at lave, hvor vi bare gav helt slip på kreativiteten og lavede alt fra krautrock til techno-ting, og så langsomt begyndte vi at finde ud af, hvad det var vi gerne ville sige. Der tror jeg så, i løbet af de første plader vi udgav, at vi fandt ud af. En ting er, hvordan vi ville lyde, men også hvordan vi ville kommunikere til folk, og det er lidt det, der er blevet det centrale omkring hele vores store Safe-projekt.

Hvad et Safe-projekt?

Safe er den pladedistribution, som vi har startet i forbindelse med vores pladeselskab, som hedder Safe Distribution og også Safe Booking. Det er et bookingbureau og en distribution, som køres ud fra principper, som vi har sat op. Og det omfatter Help i en vis grad og Regelbau og No Hands, som kom ud af Nord, et tidligere Aarhus pladeselskab, som udgav house og techno. Chris og Anders, der drev Nord, gad så ikke længere, og så startede vi (Chris, Anders, Mathias, Milan og jeg) No Hands. Og så har vi nogle sideløbende projekter, nogle små ting, der kommer ud. Men det er det, vi kalder Safe, fordi vi har opdaget og oplevet at i takt med, at vores ting er vokset, så er det også begyndt at blive lidt synonymt med Aarhus' elektroniske musik, og det synes vi har en vis fare på nogle måder. For vi er selvfølgelig glade for, at vi får et publikum og en positiv opmærksomhed, når man går i en pladebutik i Köln. Så er der en sektion, der bare hedder 'Aarhus', og så kan man finde vores ting. Det var lidt det, der var drømmen – fem års-planen for os der startede – men det skete relativt hurtigt og så kunne vi allerede for et års tid til halvandet siden se, at der var nogle komplikationer i forhold til det, fordi der var en masse andre mennesker, der selvfølgelig også laver musik i Aarhus, og som også har krav på Aarhus, og som både på godt og ondt kan have en relation til det, vi laver.

Så jeg oplevede for eksempel, at nogle unge producere var i gang med at starte pladeselskab op. En ting var, at de gerne ville hjælpes lidt omkring, hvordan man gør det praktisk, men så bad de på en måde også om tilladelse til at bruge det her Aarhus-brand, og der kunne jeg mærke vi var på vej ud på et sidespor, for det var egentlig ikke det, vi ville til at starte med. Vi ville ikke tage patent på noget som helst. Vi ville egentlig bare sætte Aarhus på landkortet, på verdenskortet, og så lade folk bruge den større forstærkning, der er outputtet. Så derfor prøvede vi, i stedet for at promovere Aarhus meget på pladerne, at fokusere opmærksomheden på Safe. Her kan vi kuratere, som vi vil, og der kan vi sige: Der kommer den her plade ud, og der kommer den her plade ikke ud. Og så er folk frie til at gøre, hvad de vil.

Kan du fortælle lidt om Regelbau? Hvordan forholder det sig til No Hands og Safe, og hvad er det for en størrelse?

Regelbau var til at starte med et kollektiv af dj's, hvor vi hurtigt blev elleve mand, som i 2014 holdt nogle fester. I løbet af hele 2015 havde vi så en bunker her i Aarhus tæt på, hvor jeg bor, hvor vi havde vores plader, hvor vi spillede og blev bedre til at dj'e, og hvor vi bare havde et fællesskab omkring det. Vi holdte de her fester som var meget populære, så der kom masser af mennesker, og vi tjente masser af penge, og vi var en forening, så vi kunne ligesom ikke lønne os selv for det her arbejde, men vi havde heller ikke rigtigt behov for at få penge ud af det.

Jeg tror, den yngste i Regelbau på det tidspunkt var min lillebror på 18, og så tror jeg de ældste har været syv-otte-og-tyve på det tidspunkt, så det var et ti-års-spænd, og der var forskellige stilarter. Nogle var til UK-orienteret techno, nogle der var meget techno, og så var der nogle, som var til house og nogle, der var ambient, så vi havde et ret bredt spænd.

Men så startede vi pladeselskabet, fordi vi tænkte, det var den bedste måde at udnytte pengene på, og her lavede vi mere eller mindre pladerne sammen. Der var nogle af os, der var vant til at producere musik, og der var nogen af os, der ikke var vant til det, og som aldrig havde gjort det før. Vi hev alle med i studiet, som havde lyst til det, og så sad vi bare og arbejdede på nogle ting, som blev til de første to plader til. De blev meget hurtigt udsolgt, og vi kunne mærke: ok, det her med at distribuere selv, det har vi egentlig en gejst omkring.

Men så vi oplevede hurtigt, at der kom nogle udfordringer i forhold til at være elleve mand og styre et pladeselskab. Vi kunne overhovedet ikke administrere det. Der var nogle af os, der følte vi havde en meget stærk stemme i forhold til stil og æstetik og så videre. Og så var der nogle, der ville noget andet og havde nogle andre ambitioner, og så blev vi nødt til at skære det over i to, så vi sagde: der er dem der holder fest, og der er dem der styrer pladeselskabet. Og så var vi fire, der ligesom valgte pladeselskabs-stilen, for det hovedsageligt var os, der havde stået for blandt andet håndlavet artwork på flere hundrede plader, og vi havde jo brugt masser af timer på at producere musikken. Så det var en naturlig fordeling: hvem arbejder på det, og hvem arbejder på det andet. Det gjorde så, at Regelbau langsomt blev transformeret til et pladeselskab. Så det gik fra at være et kollektiv og en festarrangør til kun at være et pladeselskab.

Og det er så der vi er i dag. No Hands er et produkt af de problematikker, der var omkring splittelsen af Regelbau. No Hands var vores måde at sige, at nu laver vi et nyt pladeselskab med vores helt egen kurs, og så slipper vi for at bekymre os om, hvad andre tænker om det. Safe er jo i sidste ende vores forsøg på at skabe den ultimative autonomi – altså at være fuldstændig selvstændig omkring det at udgive plader. Vi står selv for alle led – altså, vi har selvfølgelig en fabrik der producerer det - men alle pladerne kommer hjem til os i stuen, hjem til Chris, som arbejder primært på det her. Han bor i Berlin nu, så hver eneste plade kommer igennem hans hænder og så ud til en butik. Så vi prøver at skære alle de led fra, som kan være til gene.

Hvordan reklamerer I så for en plade?

Vi reklamerer ikke særlig meget for vores plader. Vi har sådan et relativt simpelt set-up, for vi laver relativt mange plader, så vi føler ikke at vi skal skubbe det i hovedet på folk. De fleste, for eksempel vores venner, de ved, hvad der sker. Så vi forventer lidt, at folk selv opsøger det, hvis de er interesserede. Det betyder også, at vi måske sælger et par hundrede plader mindre, end hvis vi havde gjort en bred reklame, men til gengæld tror jeg også, at på den lange bane bliver det et mere sundt publikum, vi får. Vi får nogle kunder, som er mennesker, der er blevet ved med selv at opsøge os gang på gang, når de har synes det har været relevant. De får en tilknytning til os, der ikke er baseret på, hvornår vi fortæller dem, det er fedt, men hvornår de selv føler, de skal tage kontakt.

Så det der egentlig sker, rent praktisk, er bare at, der bliver lagt et to-minutters-preview op for hvert nummer, og så kan folk bestille pladen på vores egen hjemmeside. Og så har vi jo kontakt til nogle pladebutikker, som sælger vores plader. Og så stoler vi lidt på, at hvis vi laver 500 plader, så siger vi: de fedeste og fysiske butikker er dem, der får lov til at købe først. Og hvis de så siger, de vil have 20, så får de 20; hvis de vil have 30, så får de 30, og så videre. Og så kommer vi ned gennem ranglisten, og så på et tidspunkt er der udsolgt, og så får de store, nedprioriterede online butikker – supermarkederne, som man kan kalde dem – færre. Det er, fordi vi stoler mere på, at de butikker som får førsteprioriteten – og som vi har et personligt forhold til, fordi vi kender ejerne og har god kontakt med dem – at de vil skubbe vores ting frem på en sund måde til deres kunder.

Hvad mener du, når du siger "på en sund måde"?

Hvis vi skal starte helt overordnet, så er grunden til, at man skal arbejde med det, man arbejder med, at det gør en glad. Og så er der jo nogle ting, som føles godt, der er nogle ting, som føles mindre godt, og jeg tror så i forlængelse af det, at mange af de beslutninger vi træffer i forhold til vores plader handler om, hvad der føles godt for os. Og jeg ved, personligt, at jeg bedst kan lide, når jeg føler et label lidt har brug for min hjælp. Altså, at jeg gør en indsats for at tingene går i den rigtige retning. For eksempel, at oplevelsen af at være i en pladebutik og få en anbefaling, for eksempel, eller spørge en eller anden: "Hey, hvad er det her for et label, og er der mere i den her retning?", det er en rigtig god oplevelse, fordi det drejer sig om folks smag. Det drejer sig om at mødes og udveksle noget menneskeligt gennem musikken.

Så når jeg taler om "den sunde måde", så tror jeg, det bare er, fordi vi prøver at undgå dem, der tænker for kommercielt. Vi prøver at undgå dem, der tænker for hype-agtigt, og det er jo selvfølgelig vanvittigt kompliceret at navigere i, fordi vi kan jo ikke styre det hele, selv om jeg gerne ville. Men vi kan prøve at skabe de bedste forudsætninger for, at tingene går, som vi gerne vil have det på den lange bane. Det, at vi bevarer en glæde ved det, vi laver; at vi ikke oplever en kæmpe hype og så et kæmpe pres bagefter om at skabe et second momentum. Og der tror jeg, at det drejer sig om at

revurdere sine egne ambitioner og så skabe nogle ambitioner, der er støbt ud fra ens person, og ens egne præferencer og ikke ud fra en social struktur eller diskurs.

DECENTRALISERING AF DANSK ELEKTRONISK MUSIK

...I forbindelse med Roskilde, har det været svært at sætte finger på, hvad der fik mig til at takke nej [Natal Zaks har to gange afslået at spille på Roskilde Festivalen]. I sidste ende er det jo et produkt af nogle følelser og rationaliseringer, jeg har foretaget mig, som stammer fra min mave. Og der tror jeg bare, at jeg har måtte reagere ved at prøve at sætte ord på de ting, jeg har følt omkring det; at jeg egentlig ikke synes, at det er passende, at der er en manual for, hvornår det går godt for en musiker. Jeg synes heller ikke det er passende, at man skal bevise over for andre, at det går godt.

Det handler om at bevise overfor sig selv, at man er glad for det, man laver, at man trives i sit arbejde. Og der tror jeg, at forventningspresset om at skulle vise for andre, at det går godt – for eksempel at tage et eller andet billede af jeg-ved-ikke-hvad, eller få nogle syge anmeldelser – alle de ting er sådan nogle overfladiske refleksioner af, hvornår det går godt. Og det er jeg meget, meget imod, fordi jeg kan mærke hver eneste gang jeg har været i kontakt med det, så kommer der den naturlige balancering oppe i hovedet, som siger, at "nå, nu sker der ikke noget", og "nu er det ikke fedt".

Den eneste måde man sådan virkelig kan få det fedt på den lange bane – og det er så også det, vi startede med i forbindelse med Help Recordings – det var, at vi gerne ville have et pladeselskab, som eksisterede og gjorde os glade også om 25-30 år. Og derfor er den her sundhed vigtig. Fordi det er det, der gør, at vi stadig er glade for det om lang tid.

Så det at spille på Roskilde for dig, det er faktisk i virkeligheden mere hype og selv-kommercielt end det at have det godt i maven med det, man laver?

Det kan man sige, men når man siger det på den måde, så synes jeg også det lyder fordømmende over for dem, der gør det. Og der har jeg faktisk ikke noget problem med de folk, der spiller Roskilde Festival, fordi man forhåbentligt lægger den kurs, man gerne vil have. Og hvis folk mener, at det er et rigtig skridt for dem, jamen så skal de da være velkomne til det. Jeg kan godt se, at det er en nødvendighed for nogen; det er svært at leve som musiker, og man vil gerne have koncerter, og man vil gerne sælge sin musik og sprede den og gøre folk glade i sidste ende. Og her kan man jo vælge forskellige strategier. Og den strategi jeg har valgt indeholder bare ikke Roskilde Festival. Den indeholder heller ikke Soundvenue eller Gaffa.

Og det synes jeg giver sig selv, for det er et andet spil, vi spiller. Vi har vores boks med traditioner og mange års erfaring. Altså vi taler jo ind i en house-tradition, som egentlig har nogle meget stærke klare linjer, synes jeg, og det er ikke, fordi man skal være totalt konform og holde sig til

dem. Men jeg synes heller ikke man skal være totalt konform i den anden retning, og – bare fordi Roskilde Festival var det sygeste, da man var 14 – lade alting dreje sig om den.

Og der tror jeg, at det projekt jeg arbejder for – det politiske projekt, det efterhånden er blevet til – at det i er en slags "decentralisering af dansk elektronisk musik". Og det identificerer jeg mig meget med. Vi kan ikke allesammen være ens. Hvorfor skulle vi have de samme ambitioner, og hvorfor skulle vi have de samme målsætninger? Og ja, det synes jeg egentlig kort sagt er det, det drejer sig om med Roskilde Festival.

PLATFORM OG STØTTEAFHÆNGIGHED

Så er det jo, at jeg jo kommer til at tænke på de her forskellige debatsessions i forbindelse med undersøgelsen blandt andet i Aarhus, hvor du også var. Der blev der jo snakket en del om det her med en mulig fælles platform. Har vi brug for en fælles platform, så vi kan skubbe nogle ting i gang i offentligheden? Eller er det bedre med en masse små platforme lokalt, hvor man kan arbejde indenfor det miljø, man nu lige er i og med de kommuner og de folk, der nu lige sidder der?

Altså, der er jo flere sider af det. DIEM, som jeg går på, er en platform, som er et etableret, statsstøttet og meget officielt, men bringer meget godt med sig. Jeg er ikke enig med alt, hvad der foregår, og jeg er ikke enig med måden, det bliver gjort på, nødvendigvis, men jeg ser problemet for bl.a. DIEM – og det er grundlæggende hele bundlinjen i debatten omkring platform: Man skal være uafhængig af, at andre synes, det man laver er vigtigt. Og når man får penge fra kommunen, og man får penge fra staten eller et legat og fonde og så videre, så er det, fordi der er andre, der lige præcis var i godt nok humør til at sige: Nå, men det her er fedt. Og så en dag, når det ikke er der mere, så mister du måske muligheden for at gøre det, du gør.

Det er derfor, at vi af principielle grunde ikke søger penge med vores projekter, fordi hvis vi ikke selv kan finansiere det, så bliver vi afhængige af, at andre synes, det er vigtigt. Og jeg tror ikke på, at nogen i eksempelvis kommunen rent faktisk kan vurdere, hvorvidt det er vigtigt, det vi laver, eller ej. Og det er ikke, fordi de er inkompetente, men det er bare, fordi de fokuserer på nogle andre ting. Vi er dybt inde i vores verden, så dybt at det kan være svært og måske unødvendigt at forklare udadtil, hvad der foregår. Det må resultaterne og produkterne vise. Det kan godt være, at kommunen eller fonde har en masse penge, som de godt vil smide i vores retning, men så snart vi vender os til at have de her udefrakommende penge, så kan vi måske ikke udfolde vores potentialer på samme måde, når vi har færre af dem.

Og der tror jeg, at DIEM er et godt eksempel på. Man kan have noget rigtig godt kørende, men der er nogen, der ikke mener, at det er vigtigt længere. Og så får man taget midler, og så står man egentlig med det samme ansvar, samme pres, men har ikke mulighed for at opretholde kvaliteten. Instrumentalisering og effektivisering. Og det synes jeg, mildest talt, gør ondt at se. Det samme kan

man se med musiksteder som for eksempel Musikcafeen i Aarhus i gamle dage, som for mig var en af de store øjenåbnere. Det blev også taget fra os på en eller anden måde, fordi der var nogen, som mente, at der skulle ske en forandring, og det skulle se bedre ud på papir, eller hvad ved jeg. Så på den måde synes jeg ikke løsningen er, at der kommer noget oppefra.

Steder som TAPE [uafhængigt koncertsted, Aarhus] er en blanding, forstået på den måde, at de ville nok ikke kunne eksistere, som de gør i dag, uden at der var nogen, som mente, at det var relevant. Men de bliver hjulpet på vej til at blive selvstyrende, og derfor er det jo heller ikke sort/hvidt, det her. Ikke fordi jeg siger boykot alt, men man må vurdere ud fra sit eget projekt, hvornår man kan køre videre selv, selv om nogen trækker stikket for en. Og der tror jeg, at TAPE er et godt eksempel, fordi de fuldstændig selv er kunsten i det. De står selv for booking, og der er ikke nogen, der blander sig på det punkt. Og det synes jeg er super fedt.

De unge frivillige, der kommer på TAPE, kommer måske de første fem-seks gange fordi, der er billige øl og gratis koncerter. Men det er jo også en kultur de kommer ind i, som kommer gennem deres underbevidsthed. De oplever, at mennesker samles omkring ting, der gør dem glade; at mennesker samles omkring musik. Man kan være et godt rockband fra Aarhus, som når super langt, og man kan være dj, der sætter nogle andre målsætninger end det, man er vokset op med – at se tv for eksempel eller læse i Soundvenue. Og lige netop der tror jeg, at de lokale platforme er de platforme, der bare kommer tættere på mennesket. Tættere på en helt grundlæggende oplevelse af kunsten og af musikken.

Hvis du skulle komme med nogle gode råd til folk, som bor i Aarhus eller et andet sted udenfor København, og som gerne vil ud med deres musik, hvad skal man så gøre?

Ja, man skal hvert fald ikke have travlt. Og man skal give slip på tanken om, at ting er unødvendigt vigtige. Altså mener jeg, at man må tage lidt let på tingene. Det tror jeg, at jeg egentlig ret sent er kommet til at tænke over. Det handler i sidste ende om at prøve at have det sjovt med de ting, man laver. Altså man skal egentlig ikke nå noget. Man skal have tålmodighed med sig selv, med at forbedre sine færdigheder, måske sin tekniske kunnen og så videre. Og så skal man give sig selv plads til at mærke efter, hvor man gerne vil hen. Og så er det en rigtig god ting at finde ligesindede mennesker. Det kan være på tværs af alder, og det kan være på tværs af genrer.

Jeg kan huske, at en af de gode initiativer, som dog var ret kortvarig, da jeg begyndte at lave elektronisk musik, det var at der var en gruppe af lidt ældre elektroniske musikere, som mødtes på Musikcafeen og spillede musik for hinanden i løbet af en eftermiddag. Jeg blev inviteret med og spille min musik for dem, og bagefter skulle vi snakke om musikken. Det var en af de første gange, jeg oplevede at tale om musik med ligesindede mennesker. Her var nogen, der var både vildt dygtige og nogen, der var mere nybegyndere.

Det her med at blive set, uanset hvor du er – både af dem, der har været i miljøet i lang tid, og de ny– det at se hinanden og anerkende det, hinanden laver, det er meget vigtigt. At lære af, når andre folk gør noget, man ikke er enig i, og så i stedet for at stå og pege fingre spørge, hvordan man ændrer sig selv derfra; det tror jeg er den eneste rigtige måde, man kan komme frem til en optimering af både sine processer og sine resultater på – det er ved at lære af andre mennesker og lytte til sig selv. Det lyder meget zen-agtigt, men jeg tror, at ligegyldigt om man er i Aarhus eller København eller en anden by, jeg ikke engang har hørt om, så kan man bruge hinanden. Man kan ringe til mig, hvis man har lyst til at snakke, og man kan ringe til alle mulige om et godt råd.

I sidste ende, så er alle mennesker jo relativt tæt på, og så kan folk jo bare sige fra, hvis de ikke har lyst til at blive talt med.

Og så skal man huske at sætte sine målsætninger ud fra hvor man er, og ikke ud fra hvor nogen fortæller en, at man er. Og det var det vi gjorde med Regelbau. Her reevaluerede vi konstant vores målsætninger i takt med, at vi befandt os et nyt sted. I starten gjorde det os glade at holde nye fester. Men på et tidspunkt, så blev det for hårdt at holde fester, og vi oplevede, at det begyndte at køre lidt i ring; jamen, hvad var det så, vi ville? Så startede vi pladeselskabet og det blev succesfuldt, men var meget sværere end vi havde regnet med; hvad ville vi så? Det kunne måske være et svar, et slags råd, hvad ved jeg.

KENNETH BAGER

12.4. Interview med Kenneth Bager – 21. februar 2017

(IO) Hvordan ser du det elektroniske musikmiljø lige nu, og kan du drage nogle paralleller til de gamle dage?

(KB) Jeg synes det elektroniske miljø i Danmark er kæmpestort i dag.

Da jeg og fire andre startede COMA i 1988, fandtes der ikke nogen form for klubber eller danseevents som sådan. COMA var den første rigtige klub med house-musik i Danmark. Samtidig indførte COMA House-musikken i Skandinavien, da det ikke blev spillet i hverken Norge eller Sverige.

Når man så kigger på miljøet i dag, så er der jo et hav af arrangementer, stort set hver eneste weekend. Forskellige steder i klubmiljøerne i København er der masser af unge initiativtagere, som booker dj's og producere til events. De to steder, som markerer sig med den mest klare vision indenfor klubs scenen, er for mig Jolene (Kødbyen) og Culture Box. Ikke at jeg kommer der fast, men jeg følger deres kalender.

Generelt laver de unge alle mulige forskellige arrangementer med relation til klublivet. Det eneste sted, hvor man fornemmer, at der mangler lidt er i Aarhus. Men også der er der ved at ske noget. Det er som om, det har stået stille i Aarhus i tyve år, nærmest siden Kjeld Tolstrup tog fra Aarhus. Men nu er det ligesom ved at blomstre op igen især med Regelbau-kollektivet. Efter de er kommet på banen, så er der helt klart ved at komme en scene. Deres klassiske opdaterede house-vinyl og kassettebånd er respekteret på verdensplan. Regelbau er et seriøst pladeselskab, som har noget tidsløshed over sig, som forhåbentlig kan komme til at vare i mange år. Jeg håber de bliver ved med at have den samme energi, og stadig lyster at udgive de her fantastiske, old school/new school- plader.

Regelbau-udgivelser er tidløse. Det er også altid den type musik, jeg er gået efter at udgive. Det selskab vi har, Music For Dreams, er bygget ud fra tre klassiske tidløse labels: Peter Gabriels Real World (verdens musik), Blue Note (jazz) og ECM (stemningspræget cinematisk label blandet med jazz og verdensmusik). Over tid opbygger man et katalog, der kan blive ved med at sælge, så man ikke er afhængig af enkelte hurtige pophits.

Strøm, Distortion, Raw, Warehouse 9 og Frost laver alle nogle rigtig gode tiltag, og de fungerer godt – alle på hver deres måde. Sidst men ikke mindst er der Rasmus Rekyll, som jeg synes laver nogle rigtig fine arrangementer.

I forhold til COMA (Copenhagen Offers More Action) så er vores koncept lidt mere festligt og party-agtigt end dem, jeg lige har nævnt. COMA har kombinationen af, at det skal være skægt at være med, samtidig med at vi selvfølgelig prøver at servere et musisk indhold på et højt internationalt niveau.

RADIO OG INTERNETTET

Vi bliver bombarderet med info hver eneste dag, og hvordan skal man som almindelig musikelsker finde alt det nye – selvfølgelig på nettet vil de fleste sige, men jeg mener, at DR burde vise vejen. Der hvor vi mangler noget, det er på radiofronten. Vi har en national radio, hvor der ikke bliver spillet noget decideret klubmusik.

Hvis vi kigger på, hvad vi har som eksport, så har de forskellige instanser været rigtige gode til at give mange penge til rockmusik, men det er faktisk kun Volbeat, som nogensinde har solgt for alvor internationalt. Derudover har det været klub- eller decideret popmusik, der har klaret sig bedst uden for landets grænser.

Kigger man på den danske klubscene, så er der utrolig mange dj's, der spiller internationalt. En af dem er Rune RK, som sidder på BBC med eget program. Jeg er godt klar over, at han har været på P3, men der skulle han have fortsat. Det er en skam, synes jeg. Buda fra Lulu Rouge sidder også med et ugentligt show på Global Radio, en af de største internationale net/streaming-radioer, og jeg er på 11. år ansat på en anden af de store internationale net/streaming-radioer, Ibiza Sonica, plus vi har danske Heartbeats fyldt med danske dj's. Fornylig har Music For Dreams lanceret vores egen streamingradio med djs fra hele verden - den kører 24 timer 7 dage om ugen.

Men det skal ikke kun handle om kritik, fordi jeg synes DR gør det godt, men mener bare, at de kunne gøre det bedre. Jeg synes, at DR burde lave et program evt på P3, der blev afviklet hver aften fra kl. 22-24, hvor forskellige dygtige dj's fra hver deres genre kuraterede hver sin aften. Fordi sådan nogle programmer vil altid afføde noget, der filtrerer ned til dagsfladen. På den måde ville de have nogle eksponenter, der var dygtige til at finde nye tendenser og subgenrer, som kunne blive spillet på dagsfladen.

Hvad ville det gøre for elektronisk musik i offentligheden?

Vi ville få et bedre vækstlag –når man er ung og kan høre en dj anbefale musik eller en genre, som har noget specielt over sig, får man måske lyst til at købe det eller selv lave det.

Det, jeg har lært i løbet af alle de her år, hvor jeg har lavet klubber eller spillet klubmusik, det er, at hvis du spiller kvalitet, så vil publikum altid kunne mærke det. Du kan ikke snyde mennesker i forhold til kvalitet, de vil altid opdage det. Folk har altid været interesseret i musik, men nu er der kommet så mange platforme, at folk er fuldstændig forvirrede. Samtidig så gør det også, at folk kan sidde derhjemme på deres egen computer og finde alle mulige ukendte artister. Og med opfindelsen af de forskellige links, som gør at, hvis du kan lide det her musik, så kan du også høre det her musik. Så bliver der opdaget meget mere musik end nogensinde før.

Jeg tror på at, der hvor vi er i dag rent teknologisk, der vil et band eller en artist med et virkeligt talent – som både er dygtig til at skrive sange og optræde live – altid blive opdaget, fordi der er så meget bevågenhed omkring internettet. Der findes så mange playlister, man kan opsøge og lære noget af.

Internettet har gjort publikum mere nysgerrige, fordi de selv kan opdage ny musik. Derfor er det vigtigt, at der er de her kuratorer, som kan sige: "Prøv at høre det her, det burde du høre fordi det er godt på grund af det og det og det." Kuratorer, som har en forhåbentlig glimrende smag, ellers ville de sikkert ikke blive valgt. For der vil altid være et behov for at lytte til det næste, det nye.

Jeg har for nylig siddet og snakket med en fyr, der er blevet ansat i DR, som sagde, at der er et kæmpe behov for, at man får anbefalet noget musik. Vi er på en måde tilbage i 70'erne, hvor ansatte på DR sad og spillede eksempelvis lange Pink Floyd-tracks på ti minutter. Det kan godt lade sig gøre, måske ikke 100 % endnu på national radio, men det kommer det til indenfor nogle år. Altså, hvor folk i virkeligheden bare lytter til kvalitetsmusik på en dagsflade, og så køber det, opsøger det, og har lyst til at gå ud og se det i en eller anden koncertsammenhæng.

Jeg tror, at det er sindssygt vigtigt for musikken og væksten, at der sidder nogen og finder ham der på 17 år fra for eksempel Silkeborg, som måske bare sidder derhjemme og laver musik, men som så kommer ud over stepperne. På samme måde som med Regelbau, som jeg spillede en del sidste år i mit udenlandske radioprogram på Ibiza Sonica, og så i P6 Beat. Jeg kunne sagtens se måske et af Regelbau-numrene blive spillet på P3, uden at Regelbau eller P3 ville miste nogen form for karakter, eller det ville blive mere kommercielt, for vi skal jo huske at musikken ikke forandrer sig, fordi flere hører den.

Hvad tror du der skulle til for at lave en P9-elektronisk musik?

Jeg tror sagtens, det kunne lade sig gøre at lave en landsdækkende elektronisk kanal. Jeg ved ikke, hvor mange lyttere der ville være, men jeg tror der ville være ligeså mange lyttere, som der er til P6 Beat. Der er så meget ny elektronisk musik, som ville kunne blive spillet på den kanal. Der findes jo en masse nye spændende navne, man godt ville kunne tåle at høre om dagen, som kunne blandes med klubklassikere, house, dub, reissues (genudgivelser) og Kraut-udgivelser– listen er lang for elektronisk relateret musik – det hele handler om programmering. Man skulle sammensætte omkring 20 mennesker til at løfte opgaven, nogle initiativtagere eller et netværk i miljøet, som ville kunne gå til opgaven, og så se hvordan og hvorledes det kunne bygges op og køres.

Jeg har jo selv startet min egen radio – Music For Dreams Radio. Jeg brugte et helt år på at finde ud af, hvordan jeg skulle programmere og finde kuratorer, og så gik vi i luften. Vi får bare flere og flere lyttere, og lige nu er halvdelen af vores lyttere fra USA.

Du sagde, at din radiostation var udenlandsk...

Den er dansk, men køres på engelsk. Jeg startede Music For Dreams Radio samtidig med, at jeg startede på P6 Beat (stoppet 1. januar, 2017). Jeg nyder at bruge min viden og radioerfaring fra tidligere radiojobs til lige så stille at bygge vores egen radiostation op.

Music For Dreams Radio er en 24-timers, syv dage om ugen-radiostation, hvor vi har forskellige internationale dj's, der laver mix til stationen, og så har jeg hver dag en times program.

Der er ugens hotteste plader og powerplay – jeg forbedrer stationen hele tiden. Primært sort- og klubmusik i alle genrer. Jeg har måske et pop-øre, men mine musikalske rødder er helt klart en disco-drengs, der kommer fra Hobro og ligesom har fulgt hele 12-tommer-maxi-singlens udvikling fra starten i midten af 70'erne, til hvor den er i dag, og stadigvæk elsker den del af det.

Jeg har været på DR i fire årtier, arbejdet på Radiostationen Voice og med til at opstarte KISS FM i Danmark, 11 år på Ibiza Sonica, hvor jeg har et ugentligt program.

Det er meget sjovt at se hvordan Ibiza Sonica arbejder, hvordan de er ude i marken, og så deres lille set-up, det er nærmest bare en laptop, som de sender live fra et eller andet sted i Brasilien, eller hvor det nu måtte være. Og hvordan de har opbygget Ibiza Sonica til at være en verdenskendt station uden reklamer. Ren pionerånd.

ELEKTRONISK MUSIKS VÆKSTLAG

Personligt har jeg aldrig haft lyst til at kigge tilbage – hvis nogen kommer og spørger, om jeg ikke vil spille som Dr. Baker, (90'er band) så siger jeg nej tak. Jeg vil kun kigge fremad, ikke fordi nyt er bedre end noget gammelt, men fordi jeg hellere vil være med til, at vi skal udvikle – og støtte det nye vækstlag.

Selvom jeg har været i miljøet i snart 40 år, så synes jeg det er fantastisk, når der kommer nye navne til. Som for eksempel brødrene Regelbau. At de ligesom bare spirer, at der kommer noget ud af det, og vi ved jo ikke, hvor de ender endnu.

Jeg tror sagtens, at det kan lade sig gøre at lave et spillested, for eksempel i Kolding, Århus, Randers, Aalborg, Odense eller Herning, hvor man kan høre elektronisk relateret musik, men jeg tror bare, at stedet skal være for hundrede mennesker, så stedet kan være med til at afføde noget. Hvis man for eksempel tager Jolene i København, så er det jo ikke særlig stort – jeg ved ikke, hvor mange der kan være – 150 eller noget, så er der jo proppet. Hvor at det københavnske Culture Box jo har det sværere, for det er jo et stort sted, og de er måske endda mere niche, end Jolene er. Så at støtte sådan nogle lokale tiltag eller klubber, det ville virkelig gøre en forskel.

Jeg arbejder også selv med at lave en festival, en elektronisk festival, fordi nu har vi, som jeg nævnte tidligere, Frost og Strøm, men vi har ikke et decideret sted, hvor man tager hen en weekend for at høre elektronisk musik.

Altså sådan et sted ligesom i Berlin, hvor man kan hænge ud en hel weekend og nærmest bare danse, spise og drikke?

Ja, men det skal kun være en gang om året, det skal være en festival over et par dage. Jeg har lavet en festival med Claus Meyer i fem år; sådan en lille mikrofestival på Lilleø, hvor han står for maden, og jeg for bookingerne af musik. Desværre kan vi kun være 900 mennesker, fordi det er en lille ø, som derfor har begrænsninger – så vi kan ikke udvide. Jeg har lært rigtig meget om infrastruktur, så jeg vil gerne sammen med andre ligesindede prøve at bruge vores erfaringer med at lave en dansk elektronisk festival på vores måde.

Når jeg kigger på Dekmantal [festival i Holland], og alt hvad der foregår i Kroatien og udlandet generelt, så kunne det være sjovt at lave noget i Danmark.

EN RADIOKANAL FOR ELEKTRONISK MUSIK

Jeg har et andet spørgsmål: I undersøgelsen kunne man se, hvor folk boede. Det viser sig faktisk, at når man plotter alle disse steder ind på et Danmarkskort, så er byerne rimeligt jævnt fordelt over hele landet. Du kan nærmest gå ind og sige, at hver syvende by har en eller form for elektronisk-musik-aktør. Det vil sige, at der sidder rigtig mange folk, der arbejder med elektronisk musik spredt ud over hele Danmark. Så det er ikke kun i de store storbyer, at der er et miljø.

Når man er ude at spille og man er rundt omkring i landet, når jeg spiller i Silkeborg, Herning eller Aalborg osv. til et elektronisk arrangement, så dukker der altid mindst 25 super dedikerede publikummer op. Så klart de er derude. Så DR burde starte nogle programmer for at gøde det potentielle vækstlag. Hvis man kigger på den internationale radio-himmel, tag den engelske BBC6, de spiller rock-, rap-, indie-, dub- og funk-musik i en stor blanding. Den fusion, tilsat mere undergrund, mangler der på den danske sendeflade. Vi mangler den del, der indeholder alt slags klubrelateret eller elektronisk musik.

Jeg anerkender, at fra man er 13-20 år, sker der utroligt meget. Der søger man de nye musikalske subkulturer. Ofte lyttes der til elektronisk musik eller rap/hip hop meget mere end rockmusik, tror jeg. Selvfølgelig er der også mange, der ikke nødvendigvis hører elektronisk musik hele tiden, men de har dog et forhold til det, enten som noget opvarmning hos vennerne, eller hvis de går i byen. Hvis de går ind på en kommerciel klub, så er det jo ikke, fordi de står og spiller nogle af de her nye danske rockbands; de spiller mere elektronisk relateret musik – EDM eller kommerciel house mixet med en smule undergrund. Rockbands'ene bliver mere hørt i koncertsammenhænge. Jeg synes faktisk ikke det er nogen dårlig idé at lave et P9, der var elektronisk musik. Og så få en hel masse aktører, som vidste noget om elektronisk musik, ind og lave playlister på samme måde, som de gør med de andre programmer. Det vil gøre en forskel!

Der er masser af potentielle lyttere i Danmark på det her plettede Danmarkskort, men de lytter jo bare på Youtube eller SoundCloud, eller hvor de nu går hen. Det er jo meget nemt, men det ville være fedt at have et sted, hvor der var et tilhørsforhold, hvor man taler dansk og ikke nødvendigvis det her internationale sprog. Jeg tror på, at vi har enormt mange dygtige folk, som sagtens kunne være med til at lave denne her radiokanal, så det havde et højt niveau.

Jeg kommer jo selv fra Hobro. Jeg har været i denne her situation med at være en 'outcast' eller enspænder. Min radiokanal i 70'erne var Radio Luxemburg, de havde hver fredag et program, hvor de spillede maxisingler i 2 timer. Det var mit vindue. Det vigtigste er jo, at man ved, at man ikke er alene. P3 havde tidligere specialprogrammer med nogle eksperter, der talte til en og fortalte lytteren, at der er disse musikalske tendenser; åbnede et vindue til verden - som ikke var gennem Youtube.

DR's tidligere programmer Det Dur, Det Store Mix og senest Unga Bunga var med til at ændre vejen for mange af de her nye danske producere, som så senere gjorde sig internationalt. Det var med til at internationalisere scenen ved at præsentere et vindue ud til verden. Programmerne viste, hvad der foregik på klubber og spillede nye stilarter og produktioner.

Jeg er sikker på, at disse programmer sammen med MTV var med til at afføde internationale hits som Safri Duo og DJ Aligator, som begge er ultra kommercielle, men begge har rødder i klubmusikken. Noir, Be Svendsen og Kólsch – Rune RK er ligesom de allerstørste vi har pt. internationalt på undergrundscenen. Jeg synes, der er rigtig mange, der har denne her Berlin-agtige lyd af de nye danske producere, og jeg tror kun det er et spørgsmål om tid, før der kommer flere til.

Hvis du nu skulle give nogle gode råd til alle de der små pletter, der nu er drysset udover landkortet. Hvad ville du sige til dem? Gode råd?

Hvis man skal komme med nogle gode råd til dem, der sidder derude og har lyst at lave musik og events og ikke nødvendigvis ved, hvad man skal gøre, så handler det mest om tålmodighed og at man ikke må give op. Man skal stole på, at selv om det kan være svært, fordi man sikkert er ret meget alene, så skal man tro på det produkt og på den musik, man laver, og bare blive ved. Man kommer helt sikkert til at få en helt masse slag – jeg sidder i en situation, hvor jeg stadigvæk er kæmpe idealist. Vi har lige afsluttet en COMA-fest i det tidligere Danmarks Akvarium, hvor vi nærmest aldrig har tabt så mange penge som på den fest; men stadigvæk er vi klar på at lave en ny.

Man skal lære hele livet. Det eneste er, at man skal have en stædighed: Man skal blive ved – hvis man nu gerne vil 'signes' til et selskab i Danmark eller i Berlin eller i London, så skal man blive ved med at sende det her selskab demoer og opsøge dem på deres hjemmeside eller på deres Facebook eller SoundCloud og så videre, for på et tidspunkt, hvis man bliver ved, så skal der nok være nogen, der lytter. Men det kræver altså, at man bliver ved. Opsøg labels som har samme lyd som ens egen, og hvis man laver noget, som ikke lyder som andres, så skal man kigge efter de labels, der tager chancer. Pladeselskabet XL er et rigtig godt eksempel; Richard Russells hedder

ham, som kører det selskab, han har jo signet Gil Scott-Heron, Bobby Womack, Radiohead og Adele – store artister, men også meget, meget forskellige artister. Derudover 'signer' han også masser af nye upcoming navne – fælles for dem alle er, at det er kvalitet. En sådan person med den tankegang vil altid kunne høre, hvis man sender noget, der er fuldstændigt nytænkende eller anderledes. Man vil blive opdaget.

Der er altid en masse, som er lidt guldgraver-agtige, som tænker: "Wauw, nu er jeg sytten år og jeg vil gerne være dj, så kan jeg drikke mig stiv og score en masse damer". De forsvinder ligeså hurtigt, som de kom. Men så er der også alle dem, der ligesom vil det 100 %; altså vil være en del af den elektroniske scene. Dem som har energien, og som synes, det er hele deres liv og kun er i det for musikken. De bliver som regel ved og finder deres egen hylde i miljøet.

Jeg er i den heldige situation, at jeg lever af musik. Jeg er nærmest en af de eneste danske dj's, som har formået at lave et fuldkomment set-up i Danmark: Vi har pladeselskab, merchandise, radiostation, events i både ind- og udland og prøver at udvikle det hele tiden. Jeg håber, at nogle andre kan blive inspirerede af det og sige, at hvis de kan, så kan vi også. Jeg bliver selv inspireret af nye tendenser i udlandet. Men det kræver også en masse fandenivoldskhed. At man nogle gange bare kaster sig ud for hajerne, selv om man ikke helt har lært at svømme, og så får man en masse knubs, og det må man bare tage med. Det er en del af gamet.

Jeg har interviewet en masse studerende på Engelsholm Højskole, og de sagde alle sammen, at de lavede noget helt specielt musik, som ingen spillede i Danmark. Og de vidste ikke, hvor de skulle gå hen og få det spillet. Også til debatsessions har jeg mødt nogle, som troede de var alene med deres musik. Kan du kommentere det?

Da jeg boede i Hobro – og nu taler vi 1978 – der var jeg jo fuldkommen alene om at dyrke diskoteks eller klubmusik. Hver torsdag når mine forældre var nede og handle ind til den kommende uge, så ringede jeg til en pladebutik i London fra min far og mors telefon, og så fik jeg spillet de sidste nye Maxi-singler over telefonen. Ofte numre eller vinyler, jeg havde hørt om fredagen i 2 timers programmet 'Imports' på Radio Luxembourg, og så købte jeg dem på postordre for de penge, jeg tjente som avisuddeler. På den måde fandt jeg mit eget vindue og opdagede, at udenfor Hobro var der mange ligesindede.

Til slut vil jeg lave et opråb: Vi mangler en pulje i Danmark med politisk afsæt, der støtter elektronisk musik. Der burde være flere millioner afsat hvert år, som ikke støtter spillesteder, men som støtter arrangementer eller eksport af elektronisk musik, så man kunne få lidt mere gang i salget. Fordi jeg er sikker på, at det ville gøre noget godt for dansk økonomi, hvis man gjorde det. Sådan et initiativ savner jeg faktisk.

13. PERSPEKTIVERING

13.1. Undersøgelsen

Da undersøgelsen er den første af sin art, vil det være oplagt at fortsætte arbejdet gennem yderligere undersøgelser af det elektroniske musikmiljø i Danmark. Et musikmiljø, som er i rivende udvikling i disse år, og dermed repræsenterer en væsentlig del af dansk musikliv såvel som dansk kulturarv.

Undersøgelsen kan med fordel gentages gennem regelmæssige spørgeskemaundersøgelser, som i endnu højere grad og med endnu større præcision vil kunne kortlægge miljøet og afdække dets karaktertræk, særlige DIY-kultur, unikke musikalske kendetegn og musikalske kvaliteter, og de problemer, behov og mulige løsninger der kan ligge i miljøet selv og omkring det.

I sådanne fremtidige undersøgelser vil det være en god idé at have rapportens metodiske overvejelser in mente for at undgå de værste 'børnesygdomme' i en sådan undersøgelse af et nyt felt (Se kapitel 1: Formål og metode; afsnittet: Metodiske overvejelser om overgangen fra fase 1 til fase 2 og 3 (1.8), og Metodiske overvejelser om databehandling af fase 2-spørgeskemaundersøgelserens resultater (1.9.))

Derudover vil det være frugtbart at sammenligne resultaterne med lignende undersøgelser af elektroniske musikmiljøer, såvel i de skandinaviske lande som på globalt plan.

13.2. Debatsessions

Konceptet med landsdækkende oplæg- og diskussionsdage for miljøets aktører var en stor succes. Det var tydeligt, at miljøets aktører fik meget ud af at mødes på tværs af subgenrer og grupperinger, videndele og debattere aktuelle udfordringer i miljøet lokalt såvel som på nationalt plan.

Med tiden vil udfordringer og løsningsforslag i denne rapport forældes, og der vil derfor være behov for opfølgende debatsessions rundt omkring i landet, hvis miljøets egne strategier skal forblive synlige og effektive. Det må derfor være i miljøets interesse fortsat at afholde disse samlende debatarrangementer, som opfordrer til kollektiv refleksion og tværfaglige samtaler.

En af styrkerne ved de afholdte debatsessions har været den geografiske spredning. Det har medvirket til at synliggøre, at miljøets behov i Aarhus og Odense varierer kraftigt fra behovene i eksempelvis København. Det anbefales derfor at fortsætte debatsessions-konceptet i alle fem regioner for at få et kontinuerligt og dækkende billede af, hvilke udfordringer og løsninger der bevæger sig i det elektroniske musikmiljø både lokalt og nationalt.

For at styrke et overblik over lokale og nationale problemfelter kunne man forestille sig, at referater fra rækken af debatsessions blev samlet i miljøets foreningsregi for eksempel hos Foreningen Elektronisk Musik Danmark og foreningen Elektronisk Musik Jylland. Resultaterne kunne med jævne mellemrum publiceres til gavn for medier, politikere, kommunalmedarbejdere, lokale musikudvalg, fondsmedarbejdere m.fl., der ønsker at ajourføre sig med dansk elektronisk musiks udvikling, og for at øge miljøets synlighed.

13.3. De tre profil-interviews

De tre profil-interviews med SØS Gunver Ryberg, Natal Zaks og Kenneth Bager har hovedsageligt fungeret som 'case'-studier, der skulle belyse og perspektivere de udfordringer, som blev diskuteret i plenum under de seks debatsessions. En videreførelse af profil-interviews med nye aktører kunne være interessant dels for at synliggøre miljøets aktører på en mere personlig måde, og dels som musikhistorisk dokumentation af den elektroniske musik i Danmark.

Profil-interviewets styrke ligger i aktørernes individuelle fortællinger om og erfaringer i miljøet og tegner dermed et mere personligt billede af det elektroniske musikmiljø i Danmark på godt og ondt. Fortællinger og erfaringer, som offentligheden nemmere kan identificere sig med, og som kan lette forståelsen for rapportens resultater baseret på tal og data.

13.4. Databasen

En væsentlig kerne i undersøgelsen er påbegyndelsen af databasen over aktører i det danske elektroniske musikmiljø. Et centralt ønske fra undersøgelsens initiativtagere, Foreningen Strøm og Fonden Roskilde Festival har været en offentliggørelse af de data, der ligger bag rapporten, så den kan komme ud til så mange interesserede som muligt.

13.5. Elektronisk Musik Danmark – ny forening

Elektronisk Musik Danmark blev skabt på debatsession #3 i København, som et resultat af efterspørgslen på intern organisering og en fælles platform for elektroniske musikaktører. Den medlemsbaserede, brancheorienterede forening laver arrangementer indenfor områderne netværksaktiviteter/vidensdeling, rådgivning/strategi, og eksport/international udveksling med formålet at udvikle entreprenørskab og kulturfaglighed blandt elektroniske musikaktører. Udover at tilgængeliggøre data fra denne undersøgelse via en webportal er forhåbningen, at Elektronisk Musik Danmark vil varetage en løbende opdatering af undersøgelsen.

13.6. Elektronisk Musik Jylland – nyt netværk

Udover den landsdækkende forening Elektronisk Musik Danmark har den regionalt orienterede Facebook-gruppe Elektronisk Musik Jylland også set dagens lys. Elektronisk Musik Jylland (EMJ) er en Facebook-gruppe, hvis formål er at støtte op omkring arrangementer i Jylland og skabe grobund for, at gruppens medlemmer kan udvide deres netværk online på internettet såvel som offline og ude i livet, samt at facilitere møder for elektroniske musikere.

EMJ opfordrer til primært at poste begivenheder som foregår i Jylland om elektronisk musik (festivaler, koncerter, workshops, foredrag, møder, mm.) samt andre opslag, der relaterer sig til elektronisk musik indenfor Jyllands grænser.

14. BILAG

Spørgeskema fase 2

Undersøgelse af elektronisk musik i Danmark - 2. fase

Velkommen til den landsdækkende undersøgelse af elektronisk musik i Danmark!

Undersøgelsen skal skaffe viden og fakta om den danske elektroniske musiks karakteristika, behov og udfordringer, så musikken kan synliggøres og støttes bedst muligt. Bag undersøgelsen står Foreningen Strøm og Fonden Roskilde Festival.

Dine svar er vigtige, da de giver den første information om det elektroniske musikmiljøes tilstand i hele Danmark lige nu. Information som i sidste ende skal bruges til at støtte det elektroniske musikmiljø i Danmark bedst muligt - og dermed dig som aktør.

Kriterier for deltagelse

1. Du skal være en del af den elektroniske musik i Danmark
2. Du skal være musiker eller branche-aktør inden for elektronisk musik (ikke kun publikum)

Undersøgelsen tager 5-10 minutter at besvare og er anonym.

Kort om undersøgelsen

i foråret 2016 gennemførte vi første fase af undersøgelsen: en pilotundersøgelse med 30 nøgleaktører indenfor dansk elektronisk musik, for at få en fornemmelse af hvor tingene stod. Resultaterne blev efterfølgende diskuteret på to åbne debat-sessions og samlet i delrapport 1 af undersøgelsen ([download](#)). Erfaringerne herfra går direkte videre i denne og endelige spørgeskemaundersøgelse (fase 2), hvor vi går ud til hele landet.

Resultaterne fra undersøgelsen vil være offentligt tilgængelige til gavn for alle interesserede, aktører inden for dansk elektronisk musik samt andre musikorganisationer og -foreninger, kommunale og statslige instanser m.fl.

Tak for din deltagelse!

Med venlig hilsen undersøgelsesteamet

Frederik Birket-Smith - Foreningen Strøm, direktør
Thomas Jepsen - Fonden Roskilde Festival, musikprogramlægger
Ph.d. Ingeborg Okkels - undersøgelsesansvarlig, lyd- og musikkonsulent, forsker

[Web: Undersøgelse af elektronisk musik i Danmark](#)

[Facebook: Undersøgelse af elektronisk musik i Danmark](#)

Undersøgelse af elektronisk musik i Danmark - 2. fase

side 1 af 6

Nedenfor vil vi bede dig udfylde oplysninger om dig selv.

1. Alder

2. Køn

- Mand
- Kvinde

3. By (bopæl)

4. Region

- Region Nordjylland
- Region Midtjylland
- Region Syddanmark
- Region Hovedstaden
- Region Sjælland

5. Senest afsluttede uddannelse

- Grundskole
- Gymnasie / hf
- Erhvervsuddannelse
(f.eks. murer, social- og sundhedsassistent, sikkerhedsvagt, gastronom, mekaniker og gartner)
- Kort/mellem videregående uddannelse
(f.eks. datamatiker, laborant, grafisk designer, journalist, folkeskolelærer, pædagog)
- Lang videregående uddannelse (Bachelor-/kandidatgrad)
- Forskeruddannelse (Ph.d.-grad)

* 6. Har du haft aktiviteter i det elektroniske musikmiljø i Danmark de to sidste år 2015 og 2016?

- Ja
- Nej

Undersøgelse af elektronisk musik i Danmark - 2. fase

Det næste spørgsmål handler om den eller de typer elektronisk musik, som du arbejder med.

7. Hvilken eller hvilke genrer spiller du/producerer du/arbejder du med?

☐ algoritmisk komposition	☐ EAM	☐ Indie
☐ ambient	☐ EDM	☐ installationsarbejde
☐ avantgarde	☐ eksperimental/eksperimenterende	☐ interaktiv musik
☐ balearic/house	☐ electronica	☐ komposition
☐ chill out	☐ elektronisk musik	☐ kraut
☐ computermusik	☐ folktronica	☐ lydkunst
☐ disco	☐ footwork	☐ new wave
☐ downtempo/chillout	☐ house	☐ noise
☐ drone	☐ IDM	☐ techno
☐ dubstep	☐ improvisations musik	☐ trance (psytrance)
☐ Andet (angiv venligst)		

Undersøgelse af elektronisk musik i Danmark - 2. fase

Side 2 af 6

Ovenfor har du svaret på nogle oplysninger om dig selv og den musik du arbejder med. De følgende spørgsmål kommer til at handle om hvor mange forskellige roller du udfylder i det elektroniske musikmiljø.

8. Hvilke roller har du i det elektroniske musikmiljø?

(Er du f.eks. både udøvende artist, producer og arrangør?) (Sæt gerne flere krydser)

☐ Artist	(musiker, dj, komponist, producer m.m.)
☐ Udgiver musik	(eget pladeselskab og distribution m.m.)
☐ Arrangør	(arrangerer festivaler, fester, events, spillesteder m.m.)
☐ Formidler	(anmelder, blogger, radio/tv-vært, redaktør m.m.)
☐ Underviser	(på musikskoler, højskoler, konservatorier, universiteter, privat m.m.)
☐ Manager	(booker, agent, manager for artister m.m.)
☐ Udstyr	(udlejning, softwareudvikling, forskning, programmering m.m.)
☐ Studerende	(studerer elektronisk musik på højskole, videregående uddannelse)

9. Hvilken en af dine roller brugte du mest tid på i 2015?

(Vælg kun én af nedenstående muligheder)

- Artist
- Udgiver musik
- Arrangør
- Formidler
- Underviser
- Manager
- Udstyr
- Studerende

10. Hvor gammel var du første gang du medvirkede i et offentligt arrangement/opførte din musik?

(spillede din første offentlige koncert, arrangerede din første festival, lavede din første anmeldelse i et offentligt medie eller bookede din første artist osv.)

Undersøgelse af elektronisk musik i Danmark - 2. fase

Side 3 af 6

De næste spørgsmål handler om dit marked: hvordan dine aktiviteter fordeler sig mellem ind- og udland og i hvilke byer du arbejder mest.

11. Hvor mange procent af dine aktiviteter lå i Danmark i 2015?

(Vælg kun én af nedenstående muligheder)

- 0-24%
- 25-49%
- 50-74%
- 75-100%
- Ingen

12. Hvilke tre byer i Danmark har du været mest aktiv i i 2015?

13. Hvor mange procent af dine aktiviteter lå i udlandet i 2015?

(Vælg kun én af nedenstående muligheder)

- 1-24%
- 25-49%
- 50-74%
- 75-100%
- Ingen

14. Hvilke tre byer i udlandet har du været mest aktiv i i 2015?

Undersøgelse af elektronisk musik i Danmark - 2. fase

Side 4 af 6

De næste spørgsmål handler om at kortlægge den elektroniske musik i Danmark og hvor mange publikummer, lyttere, læsere, elever m.m. den har.

15. Hvilke spillesteder, festivaler, pladeselskaber, medier m.m. arbejdede du med i 2015?

(skriv deres navn og hvor de ligger i Danmark eller udlande)

I de næste spørgsmål er du velkommen til at svare inden for flere roller/kategorier.

16. Artist

Hvor mange publikummer kom til din mindste koncert i 2015? (cirka tal)

Hvor mange publikummer kom til din største koncert i 2015? (cirka tal)

Hvor mange koncerter havde du i 2015?

17. Udgiver musik

Hvor mange numre udgav du i 2015?

Hvor mange downloads havde din musik i 2015? (gratis og salg)

Hvor mange streams havde din musik i 2015? (cirka tal)

18. Arrangør

Hvor mange publikummer kom til dit mindste arrangement i 2015? (cirka tal)

Hvor mange publikummer kom til dit største arrangement i 2015? (cirka tal)

Hvor mange arrangementer havde du i 2015?

19. Formidler

Hvor mange 'views' havde dine udgivelser i 2015? (cirka tal)

Hvor mange udgivelser havde du i 2015?

20. Underviser

Hvor mange dage underviste du i 2015?

Hvor mange elever/studerende havde du typisk på en undervisningsdag i 2015?

21. Manager

Hvor mange artister var du manager for i 2015?

Hvor mange koncerter spillede dine artister tilsammen i 2015?

22. Studerende

Hvor mange publikummer kom til den mindste elevkoncert, hvor du spillede i 2015?

Hvor mange publikummer kom til den største elevkoncert, hvor du spillede i 2015?

Hvor mange elevkoncerter spillede du på i 2015?

Undersøgelse af elektronisk musik i Danmark - 2. fase

Side 5 af 6

De næste spørgsmål handler om hvordan du markedsfører dig og hvor du tjener dine penge.

23. Hvordan ved dit publikum hvor og hvornår du skal spille, din festival løber af stablen, din plade eller artikel udkommer osv.? (Sæt gerne flere krydser)

- A Jeg skriver det på Facebook eller andre sociale medier
- B Jeg sørger for omtale i forskellige medier: aviser, radio, tv m.m.
- C Jeg har en manager, der klarer det for mig
- D Jeg har hyret et PR-bureau til at klare det
- E Spillestedet, pladeselskabet, tidsskriftet m.m. annoncerer det

Andet?

24. Hvor tjente du dine penge i 2015?

(Jeg tjente mine penge gennem...) (Sæt gerne flere krydser)

- A Kommercielle partnere - sponsorer
- B Offentlige tilskud og puljer
- C Private fonde
- D Musikorganisationer (KODA m.m.)
- E Selvstændig virksomhed (CVR-nr.)
- F Honorar
- G Fastansættelse (fuldtid/deltid)
- H Jeg arbejdede ulønnet

Andet?

25. Hvor tjente du flest penge i 2015?

(Jeg tjente flest penge gennem...) (Vælg kun én af nedenstående muligheder)

- A Kommercielle partnere - sponsorer
- B Offentlige tilskud og puljer
- C Private fonde
- D Musikorganisationer (KODA m.m.)
- E Selvstændig virksomhed (CVR-nr.)
- F Honorar
- G Fastansættelse (fuldtid/deltid)
- H Jeg arbejdede ulønnet

Andet?

Undersøgelse af elektronisk musik i Danmark - 2. fase

Side 6 af 6

I de to sidste spørgsmål får du mulighed for at skrive om de behov og udfordringer, du oplever i det elektroniske musikmiljø i Danmark.

26. Hvilke generelle udfordringer ser du i det danske elektroniske musikmiljø?

(Sæt gerne flere krydser)

- Fragmenteret genre og miljø
- Dårligt rygte, ukendt genre
- For meget mainstream i medierne
- Publikum vil ikke betale
- Manglende ressourcer (penge til arrangementer, ordentligt udstyr til festivaler m.m.)
- Fonde, medier, spillesteder, musikorganisationer overser genren
- Ingen international profil

27. Hvad synes du der er mest brug for i miljøet, og som kunne støtte dig og den elektroniske musik bedst muligt?

(Sæt gerne flere krydser)

- En fælles platform hvor man kan mødes, udveksle idéer og erfaring, sparre med hinanden osv.
- Bedre formidling og synlighed i medierne/offentligheden (positiv synliggørelse af elektronisk musik)
- Større anerkendelse af elektronisk musik i organisationer, fonde, store festivaler
- Større åbenhed og positiv synliggørelse af elektronisk musik fra miljøet selv
- Synliggørelse af elektronisk musik ude på skoler - workshops, foredrag, kurser m.m.
- Lettere adgang til fondsstøtte og kommercielle sponsorater for elektronisk musik
- Åbne miljøet op for de nye, de unge, flere kvinder m.fl.
- Brobygning mellem danske og udenlandske scener
- Bedre forhold for de elektroniske musikere, dj's, musikudgivere (kontrakter, KODA-penge m.m.)

28. Øvrige kommentarer, som du mener er vigtige for belysning af det elektroniske musikmiljø i Danmark

Tak for din deltagelse!

Dine svar er med til at realisere denne landsdækkende undersøgelse.

Med venlig hilsen

Undersøgelsesteamet

Frederik Birket-Smith - Foreningen Strøm, direktør

Thomas Jepsen - Fonden Roskilde Festival, musikprogramlægger

Ph.d. Ingeborg Okkels - undersøgelsesansvarlig, musik- og lydkonsulent, forsker

